

The Project Gutenberg eBook of I Vårbrytningen, by August Strindberg

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: I Vårbrytningen

Author: August Strindberg

Release Date: November 7, 2010 [EBook #34236]

Language: Swedish

Credits: Produced by Ronnie Sahlberg from facsimiles provided by Projekt Runeberg

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK I VÅRBRYTNINGEN ***

SAMLADE SKRIFTER

AV

AUGUST STRINDBERG

—

TREDJE DELEN

I VÅRBRYTNINGEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

I VÅRBRYTNINGEN

AV

AUGUST STRINDBERG

—

FRÅN FJÄRDINGEN OCH SVARTBÄCKEN
FRÅN HAVET — HÄR OCH DÄR

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Copyright. Albert Bonnier, 1912.

STOCKHOLM 1912
A.-B. FAHLCRANTZ' BOKTRYCKERI

FRÅN FJÄRDINGEN
OCH SVARTBÄCKEN

STUDIER VID AKADEMIEN

Inackorderingarna.

Nu hade han legat tre terminer på graden och inte gjort ett Guds skapande grand, utan alltid måst skriva till fadern vid terminens slut och bekänna sina skulder. Då beslöt fadern att rädda sonen genom att inackordera honom hos en gammal prostinna; det var visserligen dyrt, men vad gör man inte för s i n a barn!

Sonen hade alltid skylt på den ensliga studentkammaren, bristen på umgänge, saknaden av familjen (bestående av fyra förtryckande bröder och några skrikande syskon, han kunde icke erinra sig av vad kön eller huru många), då han motiverade sina reguljära källarbesök på aftnarna. Han hade nämligen kommit direkt från barnkammaren till Uppsala. Han hade visserligen hört talas om, att gymnasiekamraterna brukade »ta paraden» och dricka en blandare hos Andalusiskan, men han hade aldrig varit med om det senare. På studentexamenssexan hade han blivit sanslös vid smörgåsbordet, sedan han förut stött sig med alla kamraterna därför att han icke ville dricka skålen »för kvinnan» med den ryktbara uppasserskan, ty han var »idealist», ja han var »idealist», stackars gosse, och han var nog dum att tala om det, när han kom till Uppsala, ty han visste icke att det hade blivit ett öknamn där. För att avtvå den fläck han genom denna barnkammarbekännelse fått på sig, måste han söka likna sina kamrater i allt. Följden blev ett oregelbundet liv, som slutade med en — inackordering.

Alltså blev han introducerad hos prostinnan i Fjärdingen.

Skillnaden var storartad mellan hans förflutna och nuvarande liv. Förr drack han endast sitt kaffe klockan 8 på Novum med litet smör och bröd; nu fördes han kl. 9 på morgonen till ett väldigt dukat bord med brännvin, öl, varm mat och kaffepannan som dessert.

I sällskap med ett dussin andra studenter fördes ett muntert samspråk och som man vanligen druckit något kvällen förut fann man inga hinder för att ta halvan. Efter en så stark frukost måste man ha en promenad; denna sträckte sig vanligen så långt åt Stockholmsvägen, att klockan slog kvarten över tio då man var vid grindstugan; alltså för sent att besöka föreläsningen!

Gick han så hem och rökte tre pipor och försökte läsa, men kände sig tung och lutade sig.

Innan han visste ordet av var det middag.

Efter middagen skulle det hållas familjeliv vid kaffet i prostinnans våning, varvid uppfördes ett quatre-mains eller en flöjt-piano-duett.

Under matfebern uppstego onda tankar, och någon föreslog att sällskapet skulle vid en halvkanna på Norbergs formere närmare bekantskap. Så skedde, och så blev det kväll; det var en hösttermin det här, och då äro dagarna som bekant mycket korta, och den ljusa årstiden är universitetet stängt för besökande.

Dagen var emellertid skämd; ingen kom hem om kvällen, men man skildes med heliga löften att icke göra så mer!

Följande eftermiddag hade en av sällskapet tenterat och måste se på en halvkanna efter middagen. Samma orsak, samma verkan.

Dagen därpå hade en annan fått rek och måste ovillkorligen se på en halvkanna.

Följden härav blev oordentligt levnadssätt med stor ånger, fasta beslut att icke gå ut efter middagen utan gå upp på rummen och läsa.

Trogen sitt dyra löfte vandrade vår man upp på sin kammare för att övertänka huru mycket tid han förlorat på de reducerade förmiddagarna, varunder han föll i djup slummer.

Han vaknade synbarligen stärkt och frisk till kropp och själ; han gratulerade sig till sin nya uppfinning middagsslummern — en förfärlig uppfinning!

Det hade emellertid blivit mörkt; han tände flitens lampa, lindade sin nattrocks om livet, stoppade fötterna i påsen, dammade av sitt skrivbord, lagade en pipa, putsade naglarna och satte sig så med ett gott samvetes lugn att hänga över Atterboms Siare och Skalder, som han trodde han skulle kunna utantill i examen. För tillfället blåste också en nordlig vind och skakade angenämt den gamla träkåken; allt var med ett ord så där lämpat för att göra situationen aktningsbjudande och han skulle icke för allt i världen velat bli störd, om icke för att ropa ett »stig in» och öppna dörren åt den överraskande fadern. Då knackar det tre slag i väggen bakom hans stol:

— Vem där!

— Jag! Är du hemma!

— Ja, men jag läser? Bor du där, göteborgare?

— Kan du spela wira?

— Ja bevars!

— Kom in då, det är bara östgöten, som bor vägg om vägg!

Kombinationen var gjord — för terminen. Det blev en terminswira — på upp och avskrivning.

Efter den dagen kunde prostinnan i sin hemliga rapport till fadern med livlig ed bestyrka, att sonen alltid var hemma vid aftonmåltiderna.

Dagarna gingo hastigt, ty de blevo allt kortare, sedan endast förmiddagarna återstodo, men det kunde hända att även de sprungo på allra oskyldigaste vis. Prostinnan hyrde nämligen ett stort trähus i vilket hon hade sina tolv inackorderingar inhysta. Som hon endast höll två pigor och dessa måste fungera vid den stora morgonsexan, kunde det hända att rummen voro ostädade, ifall någon efter frukosten dit återvände. Under avvaktan på städningen satt man inne hos grannen och pratade, ja man kunde även ta ett oskyldigt parti bräde eller par. Nog av, tiden räckte ej till någon läsning, oaktat han bodde i familj, men aldrig sågs ute på krogarna, vilket ådrog honom den oförtjänta äran att anses som en flitig karl. Vad gör han uppe i Fjärdingen, som aldrig syns till nere vid ån? sade någon. — Han är instängd och flitar.

Det gick nämligen lika lätt att oförskyllt ådra sig gott rykte som dåligt på den tiden.

Men var det vällevnad, prat, musik, kortspel, som nu i skygd av familjens heliga mantel hotat att bringa hans namn över på den stora restlängden, så återstod dock ännu det värsta.

Aftonmåltiderna började bli alltmer glest besökta, vare sig av ungherrarnas ledsnad vid den ständigt återvändande kosten eller av böjelse för utliv och fruktan för musiksoaréerna, som alltid följde på soupén under prostinnans presidium, då det skulle göras salong och man icke utan den största omtänksamhet eller det mest graverande skäl kunde avlägsna sig.

Hela det med så mycken konst sammanfogade familjelivet hotade att upplösas och ett och annat skärande missljud hade låtit förnimma sig. Så kunde man vid frukostbordet höra den goda prostinnan säga milda sarkasmer.

— God morgon, herr A. Hur har ni sovit i natt?... Nej, se herr B. Har ni varit bortrest?

Här inträdde med matta steg och dimmiga ögon en blek gestalt, som gjorde allt för att se så väl bibehållen ut som möjligt.

— Jag var åt Stockholm i affärer!

— Det var roligt i Stockholm?

— Åja!

Han slog ned ögonen under sällskapets fnissningar.

— Bjud herr C. på sillen; göteborgarna hade zwücker i går på aftonen. Herrarna voro på Göteborgs nation allesammans? Jag satt ensam, jag, med pastorn (den äldsta inackorderingen, en präst, som läste på pastoralen) och gossarna (de yngsta, som gingo i skolan).

Det låg något rörande i den gamlas sätt att säga bitterheter; hon var en mild kvinna, ty hon hade haft provningar.

Det blev förstämning och följaktligen tråkigt, man träffades visserligen om kvällen och hörde huru några sonater hasplades upp; man tummade böcker och vände ut och in på ett fotografialbum; alla ville för den goda gummans skull sitta kvar så länge som möjligt och ingen hade mod eller hjärta att bryta upp, så att för första gången hon själv måste ta initiativet och säga godnatt.

Det var under den natten som den avgrundstanken uppstod i den gamlas hjärna, att det icke var gott att de unga männen voro allena — och hon annonserade!

Åtta dagar efter den sista ledsamma kvällen hade det lilla samhället undergått revolution. Alla befunno sig punktligt vid frukosten iklädda sina bästa kläder, väl rakade, omsorgsfullt kammade; man konverserade, men man disputerade inte, som förr, över ett fyra alnar långt bord; man støjade inte, man talade med halvhög röst och försökte säga genialiteter för att ådraga sig uppmärksamhet mera genom det sagdas förträfflighet än genom röstens styrka; man var blyg, man överbjöd varandra i artighet, man var onaturlig, tillgjord, dum — det satt två unga flickor vid bordet. Och den förträffliga prostinnan var lycklig!

Vid soupén fattades ingen och icke efter heller! Men sedan hölls en överläggning, som räckte till gryningen, huru man skulle roa de unga damerna. Man skulle arbeta på sektioner. Sektionen A. skulle arrangera kälkåkning, B. skriva pjäs och göra sällskapsspektakel att vara i ordning till prostinnans terminsbal o. s. v. Alla hade förlora huvudet — utom pastorn.

Man var nu i första dagarna av november. Terminen ansågs skämd!

Wirapartiet gick sönder! Man repeterade pjäser, man levde i sus och dus, man gav varandra hemliga förtroenden, och omsider upptäckte vår hjälte en dag till sin fasa, att han var kär!

Han kunde icke bära sin förtvivlan utan måste öppna sitt hjärta för kamraten till höger i farstun.

Denne avhörde hans bekännelse med ett underligt leende, likgiltigt, medlidsamt. Slutligen frågade han:

— I vem?

— Den blonda!

— Det är jag med!

Man beklagade varandra och tröstade varandra, man beslöt att genom arbete och flit slå bort den förhärjande plågan, ja han ville nu strax gå på föreläsningen, men skulle först gå upp efter

sitt kollegium, som han glömt i förmaket. Kamraten sökte förgäves avstyra detta okloka företag.

Med darrande steg gick han upp i våningen, stannade utanför förmaksdörren, knackade och skulle fråga om han vågade störa damerna.

Fem mansröster svarade med ett enhälligt:

— Stig in!

På golvet stod en sybåge; omkring densamma sutto fem kamrater och sydde botten på ett tapisseri; bredvid satt prostinnan med flickorna och nystade silke!

Tre kvällar å rad var han ute och rumlade; den fjärde kom han hem med en Laterna Magica som han köpt hos Rosenbergs. Efter soupén höll han föreläsning; men den mottogs med köld och kritik; man hade redan sett t v å dylika kvällarna förut!

Medan han grubblade, handlade de fem!

Men han var uppfinningsrik. Han visste att prostinnan gick till torget varje morgon kl. 8. Han misstänkte att flickorna gingo med för att lära sig. Vad hindrade honom att gå samma väg? Intet!

Han ställer sig i porten och vaktar. Mycket riktigt, där kommer prostinnan och flickorna, åtföljda av de tre; de två andra hade försovit sig!

— Nej se, är herr... uppe så tidigt!

Han var genomskådad! Återstod endast att slå det stora slaget!

Han bjöd prostinnan och flickorna på sin nations bal, till vilken inga främlingar ägde tillträde. Nu hade han henne i fällan, och kamraterna, han visste icke säkert huru många, skulle gå utanför på gatan och avundsjukt blicka upp till de upplysta fönstren. Det var ljuvt.

I glädjen går han på en festmiddag, dricker för mycket vin och kommer för sent till balen! I sin segervisshet hade han underlåtit att bjuda upp. Följden: att ingen dans fanns kvar åt honom, att damerna voro stötta och att han måste gå före soupén!

De fem, som mycket riktigt patrullerat utanför, erbjödo honom välvilligt sina armar, men han förkastade anbudet och begav sig ut på vandring, förtvivlad och med dödstankar. Han besökte kyrkogården, han gick på stenvägen utmed landsvägen från Fjärdingstull utan att lyckas bryta halsen av sig, han undersökte dikena nedanför Rackarnäbben, tills han förlorade minnet och vaknade vid — sång.

Han låg i en snödriva utanför sin bostad; det lyste i fruntimrens fönster och bredvid honom stodo de fem och gävo serenad!

Första dagarna i december rappellerades sonen och anmanades av fadern att skriva in sig i Generaltullstyrelsen.

Fjorton dagar före jul friade pastorn till den blonda och fick nej!

Och de fem, de fortsatte!

Ensittaren.

Han sökte aldrig någon, syntes aldrig ute och var mycket svår att träffa. Han bodde vid kyrkogården i två rum och troligen kök, det fick man aldrig reda på.

På hans tamburdörr, som var försedd med en mattslipad glasruta stod ett otvetydigt anslag: »Träffas endast till kl. 7 f. m.»

Ringde man på, öppnades en helt annan dörr i förstugan och en ondsint äldre kvinna stack ut huvudet och frågade: Vem är det? Svarade man då icke genast hövligt med sitt namn och sin nation, stängdes dörren för evigt. Envisades man med att ringa, tystnade klockan snart av sig själv, eller av någon annan.

Kom man däremot in, såg man sig först i ett naturaliekabinett, med herbarier, uppstoppade fåglar, insektslådor och akvarier; senare i ett förmakslikt studerrum, som bar spår av en halvförgången lyx. Röda schagg-emma, broderade mattor, nötta kuddar med tapisserisöm, oljefärgstavor på väggarna, till och med en gammal flamländare av känt namn; ett vackert bibliotek, ett dyrbart mikroskop och ett staffli.

Fastän gammal skolkamrat mottogs man av den tjugofyraåriga misantropen med en konventionell artighet, blandad med misstroende och ovilja.

— Förlåt att jag frågar, men har du galoscher? Får jag besvära bror att torka av sig i tamburen, det är nyskurat och...

Det var alltid nyskurat!

Han tog fram en cigarrlåda.

- Tack, röker du inte själv?
- Nej, aldrig!
- Å! Men då skall inte jag förstöra dina gardiner!
- Gör ingenting, du kommer inte hit för att röka.
- Du är bitter.

— Ånej! Jag erinrar mig, förlåt mitt propos, min första termin. Jag kände mig ensam en gång och bad några gamla vänner från skolan hem en kväll för att dricka ett glas punsch och röka en cigarr. De kommo och rökte fulla mina båda rum, förstörde min skotska matta och väsnades i trapporna. Följande dag kommo de igen och hade en kortlek med sig; dagen därpå åter, men då hade de druckit ur punschen och rökt upp cigarrerna.

- Du skulle ha visat ut dem!
- Det behövdes ej! De kommo aldrig igen!

Visiterna voro alltid stela; han talade endast om vårt gemensamma studium.

Jag ville gärna komma honom närmare, men det lyckades ej; jag ville ha hans historia, men han gav den ej. Kamraterna sa, att han inte hade någon historia, att han var en gammal egoist, som aldrig lånade ut penningar, att man aldrig visste när han fick rekommenderat, ty det stod ej på kartorna, att han levde på räntor och var fader- och moderlös, att han var en odräglig människa.

De grinade åt honom, när de sågo hans bredskyggiga hatt bakom tallarna i kronoparken, där han gick och tog arachnider, de grinade åt honom när de genom fönstret sågo honom vid sitt skrivbord lutad över mikroskopet, de grinade slutligen åt honom när helst han syntes ute och gick till posten, ty han hade stor korrespondens, de grinade som man gör åt det man inte förstår.

Han var otillgänglig, hemlighetsfull, kall, hård.

Om man berättade honom ett dödsfall, sade han: gudskelov; om ett barns födelse: stackars barn, och om en förlovning: infamt! Han såg allting genom mikroskop.

En afton gick jag förbi hans fönster åt kyrkogårdsgatan; rullgardinerna voro ej fällda och lampan brann klart därinne. Mitt i rummet stod han och rökte en cigarr. Han rökte, han som aldrig rökte.

Jag tillät mig stanna och observera, vilket icke var svårt, då mannen bodde på nedra botten.

Han tycktes njuta oerhört av cigarren. Efter en stund lade han bort den och gjorde sig redo att gå till sängs. Han flyttade fram nattduksbordet till huvudgården, drog upp klockan och tog av rocken. Därefter bar han fram en stor glaskupa, ett akvarium och ställde det försiktigt på bordet; som lampan stod på andra sidan kunde jag mycket väl urskilja de gröna saltvattensalgerna, som flöto omkring, men ej en levande varelse syntes röra sig. Han återkom nu från det yttre rummet med en död groda förvandlad till ett fysiologiskt preparat. Jag tryckte ansiktet emot rutan.

Nu tog han med pincetten några muskelknippen från högra f e m u r och förde ned i vattnet; då blev där ett liv bland algerna; rudyngel och salamandrar kilade om varandra och bakom en buskig Enteromorpha stack nu ett rosenrött finger fram, och så ett, tills en vacker M e d u s a hjulade fram och lade sig på rygg; öppnade så munnen och fattade med de skära fingrarna de ännu skälvande muskelfibrerna och åt.

Då log den tjugofyraåriga misantropen så gott, så gott mot sin skyddsling. I detsamma stack den ondsinta gamla kvinnans huvud upp över hans axel och hon lade sin hand på hans arm och lutade sig helt förtroligt ned över glaset för att se på!

Vem var den människan? Åter gåtor!

Kvinnan försvann; han gick till sängs, låg en stund och njöt av att se sin tystlåtna vän hjulande taga sin motion på maten; därpå fördjupade han sig i en bok och jag gick.

En mörk kväll hade en kamrat sett honom smyga på kyrkogården med en lykta i handen. Det viskades hemska saker; jag försvarade honom, men visste ej själv vad jag skulle tro, ty han var fanatisk naturforskare. Jag ansåg mig för hans heders skull böra fråga honom om verkliga förhållandet!

Han blev ond och svarade intet!

Samtidigt härmed cirkulerade en annan mystisk historia. En ung student, mycket flitig och med stor håg för studier, hade i brist på medel att fortsätta redan lagat sig i ordning att lämna Uppsala och ge sig okända öden till mötes i huvudstaden. I avskedets stund kommer postbäraren med ett rekommenderat brev innehållande en penningesumma jämte löfte om lika mycket varje månad, så länge han studerade och var flitig.

Stilen var förvänd och underskriften pseudo. Historien cirkulerade tills den blev gammal och den lyckliga unga studenten korresponderade med sin okände under en pseudonym poste restante.

Jag gissade på enstöringen och var nog indiskret att åter en gång fråga honom. Han bevisade mig det omöjliga häruti, ty han skulle visst icke korrigerade de stora styrande lagarna, som årligen utgallra ur det alltför stora antalet av studerande; i kampen för tillvaron visar sig vem som för naturens höga ändamål är lämpligast att fortvara!

- Och vem är det?
- Den starkaste, naturligtvis!
- Och de andra?
- De må gå under.
- Är detta ett ändamål?
- De starkare behövde deras död för sin tillvaro.
- Fy, sådana lagar!
- Jag har icke stiftat dem!

Därvid blev det; jag trodde honom!

En vacker dag såg man i tidningen att han tagit kandidaten. Ingen visste att han tenterat. Han disputerade strax därefter med högt betyg och så var han försvunnen.

Tre månader senare erhöll jag ett brev: *A i x , B o u c h e s d u R h ô n e , P r o v e n c e .*
Det var från honom.

Det andades levnadslust och gott mod. Han bodde hos rika släktingar i den vackraste trakt av Frankrike, två mil från Medelhavet och eklaterade nu sin förlovning efter att ha varit trolovad i fyra år! Och det visste ingen!

Han skrev bland annat!

»Det var oklokt av mig att vara hemlighetsfull i en småstad; hade jag talat mer om mig själv, hade man icke talat så mycket om mig! Jag skall ändra taktik.

För att slippa bli föremål för vidare samtal skall jag för dig avslöja alla mitt livs hemligheter på en gång.

Vem är jag? Ack! Kamraterna ha sagt det så många gånger, jag har själv bekräftat det, men du tror icke! Du vill alltid ha något intressant! Jag är vad man tar mig för — en obetydlighet, en egoist; jag fruktade nog ofta att man skulle ta mig för ett snille, och då hade min frid varit all! Jag läste in mig för att så snart som möjligt byta Uppsala mot Provence; du tror att det var för vetenskapen! Vetenskapen var för mitt nöje! Uppsala var för mitt nöje, ensamheten för mitt nöje! Du tror man lever för att gagna; tro icke det!

Vad de anonyma penningsändningarna beträffar, så voro de anonyma, därför att jag icke ville öka mina ovänners tal. Tror du att h a n skulle ha förlåtit mig det någonsin, han som aldrig kunde lida mig!

Jag är även skyldig dig förklaring över ett par mörka punkter i min Uppsalahistoria. Hör då!

Mina kyrkogårdspromenader vid lyktsken gällde en rar lumbricus-art som jag höll på att beskriva till Vetenskapsakademiens Översikt. Min vetenskapliga (ha! ha! ha!) avund tillät mig icke röja mig, med fara att bli misstänkt som liktjuv!

Till sist min historia! Premisserna till denna förtorkade existens, orsakerna till denna världsföraktares mångåriga kval och bitterheter, jag är skyldig dig hela sanningen, ädle vän!

Jag var blott sju år, en liten ljuslockig pilt, med ett öppet ofördärvat sinne, då jag började röka cigarr. Passionen tilltog i sådan grad, att jag vid inträdet på Gymnasium hade ådragit mig en kronisk magkatarr: när jag kom till Uppsala hade levern även blivit lindrigt afficierad! Tänk levern! För att spara tid uppsköt jag brunnskuren till efter examen! Vattnet i Aix är förträffligt och jag är på bättringen, men icke fullt återställd, som du kan höra! Jag känner dock dag för dag huru olyckorna upphöra, huru ödet tröttnar att förfölja mig och huru människorna förbättras — jag har redan sett en ängel här nere!

Det var min historia! Går den inte an!

Skall den vara krångligare! Det är inte så krångligt här i världen som du vill tro. Jag undrar om du inte skulle behöva komma hit ner!»

Följande dag emottog jag åter ett brev: *A i x , B o u c h e s d u R h ô n e , P r o v e n c e .*

Det innehöll endast detta, som avlyfte den sista stenen från mitt bröst.

P. S. Jag glömde säga dig vem den gamla avskräckande kvinnan var, som framlevde sin gåtfulla existens i mitt kök! Det var min städerska!

D. S.

—

Soriken.

Det är hans tolfte termin som går in; han läser på graden ännu; inte har han varit lat precis, men han har varit bland det folket, som aldrig kommer sig för att hålla sig framme. Han har sett

yngre kamrater gå om sig, men i stället för att sporra honom har detta gjort honom resignerad. Han betraktar sig som Uppsalabo och har inte brått, så länge fadern utan knot skickar honom de sparsamma medlen, ty på de sex åren ha pengarna sjunkit i värde. Hans olycka härrör av hans val av ämne, ty han hörde till den svärm som slog sig på estetik, då det var på modet och man talar om att han skrivit vers, som han lät trycka en gång, vilket han numera förnekar.

Nu hade han blivit fet och med fetman gick ärelystnaden bort, men han behöver sova desto mer. Han besöker därför aldrig annat än en elvaföreläsning, på lilla Gustavianum, ty det drar på Stora och hans hår är förtunnat. Ibland får han där höra en stump ur filosofiens historia, en annan gång ett åttondels kapitel ur Romarbrevet, så ett stycke arkitekturens historia. Han sitter alltid på sista bänken uppe vid fönstret med fri utsikt åt gården; han har alltid fällkniven framme och har gjort djupa studier i xylografien; när han lyfter på den tjocka oljefärgshinnan, kan han bestämma huru många terminer han tjänstgjort vid universitetet, ty han började skära sina initialer på hebreiska redan första terminen, och sedan dess ha borden blott varit målade tre gånger. Han räknar årsringarna, säger han.

När han kommer upp i termin, går han strax till nationen och lånar Nordbergs Carl XII; den skall han sova middag på, ty det består inga kuddar i hans skinnsoffa och han har studerat skinnets märkvärdiga egenskaper att först kyla och sedan bränna.

Han röker fortfarande pipa, vilket gör hans rum mindre angenämt att vistas uti. Det är en liten vindskammare i Svartbäcken som han bebott, sedan han först kom upp; taket är brunt, tapeterna bruna, möblerna bruna, han har »rökt in» sin kammare själv, säger han gärna med en viss stolthet.

Han äter middag hemma ur mathämtaren och alltid i sällskap med någon likasinnad. Han har alltid 25 halvbuteljer öl vid dörren, och blir samtalet livligt, så kan han glömma sig kvar vid bordet ett par timmar med ölglaset och pipan; men sedan sover han middag till klockan 6 å 7. Då, när skymningen inträder, går han till Phoenix och dricker toddy med en borgare, ty han tycker inte om studenter; de äro för unga för honom och för bråkiga. Han vill sitta tyst och stilla i ett soffhörn och virvla rök, under det att samtalet, helst ett politiskt, rör sig i jämna opassionerade perioder, interpunkterade med små klunkar ur den bruna toddyn. Drack han fler än fyra toddar, kunde han bli sentimental, som han kallade det, och då berättade han gärna sin historia, varöver han skämdes gruvligt dagen efter. Hans historia var enkel och vanlig och handlade inte om honörn utan om ett fruntimmer.

Han hade en passion, som kanske också bidrog att förlänga hans vistelse vid universitetet; han gick på bokauktion. Icke för att köpa böcker och icke läsa, utan för att höra på buden. Han betraktade böcker som typografiska alster; han talade aldrig om titeln eller författarens namn utan endast om boktryckaren.

— I dag går en Amund Laurentzson; vill ni ha en Ignatius Meurer, så passa på om lördag. Ni skulle ha sett en sådan Petrina; den här Niclas Wankijff var mig en stympare.

Borgaren fick stundom åhöra sådana samtal och, som han hade lätt att fatta, gick han sedan och spridde ut bland sina bekanta att t. ex. sextonhundralets störste författare, Johann Kankel till Wisingsborg hade skrivit ett lärt arbete, som hette Nils Matson Kiöping.

Om söndagarna åt han middag hos sin borgare, varefter de båda gingo i aftonsången och hörde någon S. M. Kandidat.

Så framflöt hans liv — stilla och lugnt; han gjorde aldrig något ont, blev aldrig häcklad, var en god människa, hade alla förträffliga egenskaper, gick i kyrkan, skrev till sina föräldrar, opponerade sig aldrig, gick på föreläsningar, men tog aldrig examen.

Han lämnade Uppsala vid 26 års ålder, utan någon bitterhet mot lärare eller kamrater, lika värderad och avhållen som när han kom. Därpå gick han in i diskonten och köpte ett trycken i landsorten.

Mellan drabbningarna.

Han var puckelrygg, den lilla stackarn, men han var glad och nöjd, ty han hade ett fromt sinne och hade lidit sig fram till den punkt där löjet vidtar. Men han var stolt också, ty han hade tagit medikofilen. Han hade en liten behändig hand och ett säkert öga, så att ingen avrådde honom från att fortsätta. Han var mycket fattig, men han hade inga skulder, men nu skulle de göras, ty hans stipendium på 200 rdr räckte endast till böcker. Det var den honetta fattigdomen, som lever på försakelser.

Hans studenttid — han var kandidat nu — hade alls icke varit rolig! Hundra riksdaler i termin hade räckt; mjölk och bröd om morgonen, likadant om kvällen, middag i matlag med en kamrat för sex rdr i månaden. Ett vindsrum för femton rdr med en famn ved, som han köpte själv på torget för sju.

Men det hade varit mycket svårt ibland, då extra utgifter, såsom till kläder, hade gjort en bresch

i kassan, och han hade behövt sex terminer till sin medikofil.

Sista terminen var riktigt svår och då just som han höll på med tentamina. Han flyttade om hösten in i ett gammalt träruckel vid Järnbron, uppe på vinden naturligtvis; rummet var inskjutet som en låda på gaveln och taket hade av åsen fått form av ett likkistlock. Långt ut i rummet sprang husets gemensamma skorsten fram; en tältång med madrass, täcke och dyna, men inga lakan; ett köksbord vid fönstret, en rödmålad byrå och ett par stolar utgjorde möblemanget. Han läste vid ett talgljus i en halvbutelj.

Oktober månad kom och med den kylan; han hade ingen ved och kunde icke skaffa någon. Då upptäckte han att hans skorsten, som han förut ogillat för dess vanprydande fason, spred en behaglig värme omkring i rummet. Han satte sig med ryggen mot densamma och läste. Denna glädje räckte i tre dagar, men på den fjärde var skorstenen obevekligen kall. Han sökte orsaken och fann att den endast tjänstgjorde åt bagarstugan, vilken begagnades blott var fjortonde dag. Det var ett svårt slag. Nöden började visa tänderna; han gjorde så också och bröt med mycken möda loss klädhängarna i skrubben; panelerna följde därpå. Dessemellan sprang han ut i skymningen med sin nattsäck och lånade hem en brasa ved av någon fattig kamrat — han kände inga rika.

När han gått flera gånger på samma ställe blygdes han och fann sig nödsakad till en utväg som han förut bävat för, ja, som han ansåg lika med ett brott.

Det hade börjat snöa, men snön smälte och sög sig in genom takpannorna och genom läkterna och genom takpapperet, så att det dröp i hans säng, vilken tjänade som soffa om dagen och apterades till säng om kvällarna helt enkelt genom att han lyfte på täcket; och nu när det blivit kallt var sängen hans enda räddning även om dagarna; han var uppjagad ur sitt bo, han var hotad i sin tillvaros första villkor. Då fattade han beslutet att gå till »Fernan».

Det var ett bittert ögonblick, det gällde hans klocka, ett minne; men det gällde också hans framtid. Han slog upp rockkragen för att ej vara igenkänd och styrde genom snödrivorna bort till den mörka Kungsdiksgatan. Han gick länge utanför med bultande hjärta. Han såg så många klockor, som hängde där i fönstret; så många minnen; han tyckte att han gjorde något illa; men så tänkte han på sin examen och han gick in. Det var en brokig anblick, som gjorde honom något förvirrad. Nya kläder, mässingsinstrument, fortepianos, skodon, böcker, tobakspipor, paraplyn; allt som en människa kan undvara, utom mat och värme.

Han mottogs vänligt av en medelålders fru och framstammade sitt ärende: han skulle fråga om han kunde få något på den här klockan; han hade råkat i en tillfällig förlägenhet, men han skulle ta ut den snart, den var ett minne.

— Jaså det är ett minne, sade frun med ett försmädligt leende.

Den stackars gossen visste icke att det var den vanliga formuleringen av en sådan låneansökan. Han fick en tia.

— Namnet?

Vilket ögonblick! Han förnekade sin identitet. Han ville störta ut, men i dörren möter han tre stojande kamrater, som väl tycktes känna vägen och som säkert icke voro där av samma skäl som han.

— Nej, se lilla Anton! Vänta, nu ska vi vara tillsammans i kväll och ha roligt. Här blir strax pengar!

Han skämdes, men han stannade och han följde med ut och han rumlade och blev drucken och hemförd. Men han drömde så vackert och han vaknade förvånad; han låg i sin egen säng — med lakan — rena lakan för första gången på sex veckor. Vem hade givit honom dem?

Så kom ångesten över honom! Han hade varit ute och rumlat i går; han hade förstört sin tia; han hade ätit hummer; han hade druckit curaçao! Han hade varit hos pantlånerskan och fallit i rövarhänder.

Han såg åt huvudgården; där stod en stol, med strykstickorna, ljusbuteljen, vattenkaraffinen, portnyckeln, en uppslagen kardus Hoppet och hans tia; allt väl och ordentligt uppdukat!

Men han hade svårare perser än så; det var då när maten tog slut och han skämdes att gå och låna. Han svalt då, men han läste, läste oavlåtligt och försummade aldrig föreläsning eller kollegium.

En gång fann man honom på sin säng liggande avsvimmad över sin Fysik, som han skulle tentera dagen därpå. Han hade icke ätit på 48 timmar.

Emellertid hade han tagit medikofil och lade nu in sin ansökan till underläkareplats på Garnisons-sjukhuset, där han skulle erhålla fria husrum och 60 rdr i termin. Hans ansökan beviljades och han gjorde sin första ronde, men föll till golvet, när han fick åse en luxations irättasättande. Fältläkaren, som med detsamma inträdde, blev högst förvånad över att se en liten människa ligga på golvet, blek och i kallsvett; han lyfte upp den stackars gossen och frågade medlidsamt: vem är du, min lilla gosse?

— Jag är underläkare på Garnison och medlem av Fältläkarekåren!

Man besparade den lilla krymplingen den förklaringen att ett brott mot reglementet i misstag blivit begånget och han fick stanna terminen ut. Han visste icke att han var pucker!

Så kom han åter till Uppsala och gick på sjukhuset; men det blev allt svårare för honom att reda sig. Men det gick! Tidigt var han uppe om morgnarna och skötte sina affärer, så att han var i

arbete klockan 9.

Det hade åter blivit vår och kamraterna hade skilts åt olika håll; några hade gått ut på bevaringsmötena, andra till förordnanden i landsorten och andra åter till badorter: han var ensam i staden och såg en förskräcklig sommar för sig i Uppsala, där somrarna kunna vara outhärdliga.

Det var en majdags eftermiddag; han hade suttit i Karolinaparken och läst och gick nu upp på Slottsbacken för att få litet horisont. Landskapet är inte just vackert, men det gav icke heller någon längtan till landet, utan väcker snarare föreställningar om havet; och han var född vid kusten och blev hemsjuk, då han såg ångbåten böka sig fram mellan de gruvliga trädesåkrarna. Och han såg hela sommarens fasor mot sig och han önskade att det var höst igen.

— Nå se det var då tur att jag råkade dig; gå genast till inspektorn och lyft respengar; jag gratulerar! Men skynda dig innan patienten dör!

Conclusion: den lille reste kvällen därpå till Bohuslän för att inträda i sin befattning som husläkare hos en mäktig rik köpman, vilken blivit svagsint av vällevnad. För besväret erhöll han 200 rdr i månaden och vivre, vivre på ett slott vid havskusten. Och han andades åter!

Den gamla byggnaden hade uppstått under Ostindiska Compagniets glansperiod på 1700-talet, då nuvarande ägarens förfäder hade samlat en kolossal förmögenhet. Parken var anlagd i fullständigt kinesisk smak efter ett mönster från Cantons omgivningar.

Där fanns akacier och syskomorer, grottor och dammar med guldfiskar och svanor; små bambupaviljonger och fontäner; volierer med fasaner och påfåglar. Åkrarna voro igenlagda och ängarna voro icke slagna i mannaminne. Hela trädgårdsland voro besådda med blommor; där fanns en fruktträdgård med de ljuvligaste träd och en köksträdgård och melonbänkar och jordgubbsland, persikospaljer och vinkast; vart man kom mötte ögat väldiga vaser av äkta porslin från Mingdynastien, och i rummen glänste det dyrbaraste Cracquelée, bredvid Japanska emaljarbeten. Huset var omgivet av verandor med markiser av finaste bambu och nankin; hängmattor funnos anbragta här och där emellan träden, och solskärmar av siden och damast stodo över allt till hands. I svandammarna och kanalerna lågo båtar, men längst ner vid havsstranden låg en kutter med två båtsmän färdiga att hissa på vid kommando. I stallet funnos fullblod och jaktvagnar. Där var med ett ord alla ingredienserna till ett paradiset, men där fattades skapelsens krona. Hushållet bestod nämligen endast av dåren, vilken stod under en husfrus, en hovmästares och en kammartjänares valde: men vad brydde han, den lilla doktorn, sig om människorna, då han för första gången fick ostört njuta av sin frihet, av naturen och denna jordens timliga goda.

Han blev yr av det myckna, men glömde icke att befria fången från det tryckande tyranniet, varför också denne visade sig tacksam.

Han och den sjuke sutto ensamma vid middagsbordet och hade var sin betjänt bakom stolen; han åt själv sex rätter mat, de härligaste ostron och friskaste hummer och drack de ljuvligaste viner, under det att den rike mannen satt bredvid och åt kokta höns och mannagrynsvälling. Efter middagen lågo de båda i hängmattor av manillagarn och den sjuke åsåg med avund huru den fattige kandidaten rökte fyrtoriksdalers cigarrer och drack direkt importerad marasquino.

Han seglade ut på havet och lät alla sorger blåsa bort; han rodde omkring på kanalerna och sköt kaniner med revolver; han satt i en kiosk och metade guldkarpar; men det var icke bra, ty dem brukade husfrun göra sig en liten inkomst på om höstarna och därför uppstod meningsbyte, hemlig korrespondens till den sjukes förmyndare, vilket åter gav anledning till utfärdandet av en ukas, som gav doktorn absolut beslutanderätt över allt levande både folk och få på hela gården.

Augusti månad gick in och han besökte sina trädgårdar; han fann behag i jordgubbarna och skickade upp pojkar i bigarråträden; han provade persikorna och vindruvorna och fann att de ännu behövde en månad på sig; han lät skörda hela fång med lövkojor, petunier och scabiosor för att sätta i sina mandarin-vaser; han njöt av ögonblicket som ett barn, han visste icke om han skulle få igen sådana dagar. Under sin promenad i trädgården får han se en ljus sommarklänning och en liten halmhatt med blå slöja skymta mellan buskarna. Han blev så rädd, att hjärtat begynte bulta, och han gick upp på sitt rum och trodde icke att han vågade gå ut mer den dagen; han beslöt senare på eftermiddagen att raka sig, varefter han påtog en vit halsduk. Han kom därvid att kasta en blick i spegeln och fann att han var mycket ful. Han gick ner i salongen och gjorde några slag över golvet; där råkade sitta en stor trymån, som gjorde att han kunde se sig hel och hållen; han fann att axlarna sutto för högt upp!

Därpå gick han upp i slottstornet, ända upp till lanterninen och såg på utsikten; han hade trädgården och parken under sig och längst bort havet; han kunde se allt som rörde sig därnere och han såg en ljus klänning röra sig i trädgården.

Han gick ner i stallet och undrade om han skulle kunna sitta till häst. Därpå tänkte han en stor cigarr och gick utanför trädgårdsstaketet.

När det blev kväll gick han till sjöpaviljongen och tyckte att det var tråkigt, så att han strax gick hem igen och beslöt att tillbringa en del av morgondagen i trädgården.

Han steg upp i tid följande morgon och rakade sig! Han slog upp fönstret och andades provinsrosornas doft och åhörde lövsångarens strofer med ovanlig uppmärksamhet; han knöt länge på halsduken, polerade naglarna, tog hatt och käpp och gick, men möter i dörren en betjänt med andan i halsen: patienten var illa sjuk.

I två dagar satt han inne i sjukrummet och på den tredje fick han resa in till staden för att

underrätta om dödsfallet och samtidigt erhålla entledigande.

Just nu när vindruvorna skulle till att mogna och dahlierna började slå ut, måste han lämna paradiset och återvända till Uppsala, utan att ha sett trädgårdsmästarens dotter, ty det var väl hon ändå. Han packade alltså in och återvände till Uppsala.

En snobb.

Denna person var nog olycklig att vara son till en högre ämbetsman, vilken även var förmögen; därjämte bar han ett namn, som, ehuru det icke återfanns i adelskalendern, dock ägde en utmanande klang och som väckte desto större förargelse, som dess utländska stavningssätt alltid föranledde dess oriktiga uttalande; där fanns ett par bokstäver för mycket!

Dessutom hade naturen begåvat honom med ett fördelaktigt yttre, varför han visade sig tacksam genom att vårda detsamma; han älskade nya kläder varje halvår, vilka han lät borsta varje morgon, och kunde icke förmå sig att gå på en föreläsning utan manschetter; när det var smutsigt ute stoppade han icke byxorna i stövlarna, utan tog på galoscher. Som hans ögon voro dåliga, begagnade han lornjett, ty han ansåg sig för ung att nyttja glasögon.

Denna avundade och skarpt klandrade man hade sin uppfostran att tacka för sina olyckor och bör hans historia lända föräldrar och målsmän till varning.

Han inskrevs efter sin fars önskan i X-lands nation, oaktat han utgått från ett läroverk i huvudstaden. När han nu inträdde på nationen fann han sig omgiven av sexfotlånga bredaxlade landsmän, vilka han aldrig sett förr och som talade ett för honom främmande språk. De betraktade hans snygga kläder med misstänksamhet. Ingen vågade till en början dricka brorskål med honom, ty hans försynthet togs för högfärd, tills en äldre föreslog en allmän brorskål med »rännstensungen» — så kallade provinsen huvudstadsbefolkningen den tiden. — Som offret icke ville överlasta sig, vägrade han att tömma varje särskilt glas i botten, vilket framkallade en storm av ovilja.

Han sökte närma sig några jämnåriga, men de voro fullt upptagna med att formera ärofullare bekantskaper bland de äldre.

Andra besöket på nationen utföll ändå sämre. Han kunde icke deltaga i en kavalleristrid därför att man under den nöjsamma gardistleken »spänna kyrka» krossat hans lornjett. En kavalleristrid tillgick så: nationen delades i två grupper; klädd i teatergarderobens kaskar, sablar och harnesk satt man upp gränslinje över stolarna och efter en allmän ritt omkring salen, gjordes slutligen chock under förfärliga trumpetsignaler. De krossade stolarna sattes upp på nationens utgifter under T e a t e r .

Följande nationszwück uppläste en skald ett poem kallat »Snobben», vilket väckte allmänt jubel. I detta skaldestycke skildrades den olycklige från topp till tå; hans byxor, hans urkedja, hans manschetter, hans galoscher, hans dåliga ögon, hans rena näsdukar, hans far och mor.

Från den stunden besökte snobben icke mera nationen, utan sökte upp sina gamla skolkamrater.

Underliga rykten började gå. En hade sett honom äta med gaffel på Gästis, en annan hade hört honom vägra att taga fyra supar vid smörgåsbordet, en annan hade sett honom rida på Stockholmsvägen. Han besökte föreläsningar och kollegier regelbundet; han var alltså ett dumhuvud, det syntes ju också på hans yttre. En morgon väckes den olycklige av en stor landsman, som svär på att han måste låna honom pengar. Protester hjälpte ej, ty landsmannen höll ett rekommenderat brev i handen, vilket han av artighet uttagit åt Snobben; ja han hade redan öppnat det och broderligen delat summan i två olika stora delar, men han svor på, att han icke läst brevet.

Då adressaten förklarade sin missbelåtenhet med brevöppningen, lades detta honom till last vid nästa juniorsval.

Numera kunde han aldrig besöka nationens läsrum, ty alltid haglade försåtliga tillmälen och lömska avsidet.

Följden blev att den unga personen tillsammans med andra olyckskamrater hyrde en särskild lokal, där de kunde läsa sina tidningar och även spela kort. Detta var ytterst oförsiktigt, ty nu hade småstadsskvallret fått eld i sina blå.

Det talades om hemliga orgier, om osedligt liv i smyg; om man förut föraktat, så avskydde man numera alla bättre klädda studenter.

Hans syster skulle resa till en pension i Lausanne och som hon icke kunde medföra en liten vacker vinthund, lämnade hon den i broderns vård.

Aldrig hade i Uppsala någon resande kunglig person väckt en sådan uppmärksamhet som den stackars hunden. Man stod i fil på trottoarkanterna och slog upp höga skrattsalvor; man hetsade större hundar på den lilla stackarn och det kunde även hända att man gav honom ett käpprapp i

förbigående. När det blev tjugio grader kallt och hunden började frysa, fick han ett ylletäcke. Denna onödiga nyhet var oerhörd och indignationen allmän; det ljöd ett enda ursinnigt rop: »en hund med hästtäck»; man trodde nämligen att endast hästar begagnade täcken.

Hunden måste skickas hem igen, sedan han först på en källare blivit fögnad med sockerbitar doppade i konjak, varav han blivit sjuk.

Han hade av en kär anförvant vågat få en mycket vacker käpp, förfärdigad av nerven i ett palmsblad; som han fäst sig vid detta sällskap, lät han sätta en silverskolla över knappen. Denna onödiga lyx hade kostat honom en riksdaler, eller »fyra toddar», som hans landsmän räknade; men som guldsmeden, vare sig av fåfänga eller oförsiktighet, kontrollerat plåten, skulle denna oskyldiga pjäs bli en källa till många lidanden. En Y-länning råkar en afton då han letade sitt spanska rör upptäcka hemligheten; den spriddes som en löpeld. »Har ni sett käppen?»

Käppen talades om i åtta dagar. Den sparkades och pinades och kastades i alla källartamburer; plåten blev bucklig, fernissan skamfilades, men käppen höll, ty det var en god käpp, och det var hans olycka.

En dag blev han borta; ägaren letade den förgäves bakom galoschhyllan där den brukade ligga; den var borta. Ägaren annonserade på knuten och lovade en jämförelsevis stor belöning åt finnaren. Nu stod det folksamlingar vid knuten; man skrattade och hojtade och skrev roliga kommentarier på annonsen.

En morgon gick käppens ägare sin promenad utmed ån! Han såg ängsmarken invid vägen uppbökad; grästorvor voro uppsparkade som man får se där boskap går på bete, men där gick icke boskap och tydliga spår av klackjärn syntes på den fuktiga jorden. I gräset blänkte något; det var den fatala silverskollan och bredvid låg käppen, sargad, trampad, böjd som en sprättbåge, men icke av; det var därför marken var så bökad. Att det icke var en tjuv som tagit käppen, det vittnade det överskattade silvrets kvarvaro. Vem var det då?

I fyra långa år framlöpade denne unge man, på vilken naturen och ödet slösat sina gåvor, sitt liv som en biltoget i den lilla staden. Han var aldrig student, fast han tillhörde kåren; han vågade aldrig gå på sången, aldrig på nationen, aldrig på installationer och hälsningar, aldrig på baler eller spektakler, ty han blev alltid skymfad; han var »bland landsmännen» dum, högfärdig, ytlig, utsvävande — med ett ord en Snobb! Och i verkligheten var han intet av allt detta.

Efter fyra ledsamma år tog han en lysande Juriskandidat-examen.

Vet ni vad man sade då?

— Ä-ä, sa man.

Ett folknöje.

Spikad! — Så lydde det fåordiga telegram han i maj månad 186... erhöll från Uppsala.

I översättning skulle det heta: ditt namn har blivit uppspikat på en svart tavla i Dekanus' farstu, 2 tr. upp, Järnbrogatan 7; om du infinner dig där, så får du mot 2 rdr 50 öre lyfta ett halvt ark bikupa med två dåliga namnteckningar skrivna med gåspenna, lite diverse trycksaker och längst ned en 25 öres karta; detta papper — vilken glädje för föräldrarna, vilken tillfredsställelse för målsmännen — är ett pass, som för dig öppnar den stora utsikten till kanhända granparnassen i Domkyrkan, kanhända till predikstolen eller lasarettet, detta papper skall hos dina förläggare gälla lika med ett livförsäkringsbrev, ty du har fått på hand på din framtid, du är räddad — du har skrivit ditt latin!

Så stor roll spelade för många, många år sedan det Romerska språket vid universiteten, att få examina kunde avläggas utan att delinkventen först offentligen »författat» en latinsk »avhandling» som det så skönt hette.

Att författa anses i allmänhet ganska svårt, men att författa offentligt är ansenligt mycket svårare. Därför sökte man så mycket som möjligt underlätta arbetet, och hade på sistone dessa skrivningar, vilka företogos två gånger om året, urartat ända därefter, att de betraktades som ett slags återkommande folknöjen, ty ingen behövde bli kuggad om han blott förstod att sköta sig. Härtill hörde, att en tid före den egentliga skrivningen hos vederbörande adjunkt eller professor samtidigt avlämnas trenne uppsatser, trenne översättningar och tio riksdaler. Rättvisligen måste erkännas att priset var fixt.

Avråddes man efter förberedande prov att gå upp, så borde man icke gärna göra det, ty det fanns dock vissa grundsatser; tillråddes man, så utsåg man ett gott pålitligt sällskap och gick upp.

Det var i medio av april, då värmen ej tillät någon vidare läsning och terminen var skämd. Det fanns så mycket oslagna käglor kvar hos Lambys och så mycken odrucken punsch på Hovet. Man ville dock försona den förflutna terminens synder med att skriva sitt latin. Förberedelserna voro undanstökade och dagen före den avgörande dagen var inne.

Vid sextiden på kvällen strömmade skaror av studenter upp till Kuggis, åtföljda av städerskor med klädkorgar och nattsäckar fulla med böcker, vilka dagen därpå skulle användas som källor.

Det vimlade snart uppe i de låga rummen; man bildade partier och antecknade med krita sina namn på de svarta borden; deponerade sina bokupplag på golvet och mottog av kursor Bergholms goda råd och förmaningar, i synnerhet om man såg grön ut.

Mången överliggare som i åratal prövat sin otur hälsades av den gamle med en bekant nickning och löfte, att han den här gången skulle söka göra något för dem.

Följande morgon kl. 8 med kvart var man på platserna till ett antal av fyra hundra man, sedan middag först blivit beställd till kl. 1.

Dekanus infann sig, sorlet lade sig och nu upplästes under dödstystnad de ämnen över vilka man skulle författa.

Därpå uppträdde kursor och höll ett gammalt välkänt tal, innehållande ordningsreglerna, alltför detaljerade att här kunna återges. Han var den som skulle uppehålla disciplinen, den närvarande docenten fungerade endast. Han var omutlig, stum och blind.

Nu började man med ett konstlat lugn att formera blyertspennor, vika av papper, slå namnteckningar och skugga bokstäverna i det ämne man funderade på att välja. Man valde helst ett sådant, på vars svenska betydelse man var bergsäker, ty man visste mycket väl, »att intet är i allmänhet osäkrare» än att översätta latin. Helst togs ett sådant ämne, där man uppdagat några gamla kända namn som Sulla, Cato, Caesar, Alexander o. d. emedan man då hade de bästa utsikterna att få fram ur författarna, sådana som den gudomlige Cornelius, vars uppsatser synas vara frukter av förf:s itererade latinskrivningar, eller den outtömlige Livius, vars sköna perioder tyckas förfärdigade på en strumpstickningsmaskin. Den senare var i synnerhet god för dem som skulle ha högre betyg och skriva långt. Då drog man ut periodens skelett som ränningen ur en väv och så slog man i nytt!

Nog av, den försiktige och svage skrev en kort uppsats på så dålig och inkrånglad svenska som möjligt, med visshet att därigenom åstadkomma det bästa latinet.

Och därpå översatte han!

Voilà tout!

Var man mycket dålig, så hade man gamla rättade temaböcker med sig och lokaliserade. En uppsats om Augustus t. ex. lokaliserades till en om Gustav III, Caesar blev till Napoleon o. s. v.

Den skicklige däremot kunde, om han förstod att undvika alla svåra vändningar, och om han hade sina ramar av konjunktioner tillhands samt kunde från paletten — en lista med fraser och bons-möts ur Cicero — hämta en och annan färgklatsch, tillreda en ganska behaglig latin som hugnades med det höga betyget a p p r o b a t u r .

Förmiddagen slank tyst och stilla under djupsinniga forskningar, högst sällan avbrutna av några svaga viskningar. Vakthavande docenten satt och läste borta i en smyg och såg ingenting; kursors blickar följde misstroget någon, som på tå smög sig fram mellan borden för att dricka ett glas vatten och på hemvägen lämna eller mottaga något halvhögt förtroende.

Nu blev kl. tolv. Solen kastade sig ned över domkyrkan, snön smälte på taket och det började smattra på fönsterplåtarna, kajorna stimmade kring tornet och katedralisterna, som sluppit lösa, lekte hög och duva under högljudda skrik.

— Om man skulle öppna ett fönster, föreslog någon. Gjort! Och nu strömmade vår luften in och livade upp sinnen; man drog andan och började småprata.

— Skriv färdigt konceptet innan maten kommer — varnade en äldre kund — jag känner till det där.

Man skrev nu allt vad tygen höllo och klockan slog 1. Allmän resning, sträckningar och gäspningar! Matkorgarna buros in och man dukade upp biffstekar och smöraskar, brödkorgar, soppterriner, vinbuteljer, konjakskaraffer och brännvinsflaskor.

Gamla Kuggis har blivit förvandlad till en festsal; det är en bankett av egendomligaste slag.

En tjock teolog med servetten knuten om halsen är nog oblyg att mitt över rummet trycka en jurist i ett glas portvin.

Korkar smälla, knivar och gafflar skramla; en har tagit av sig i skjortärmarna och undrar om inte en cigarr... En annan börjar sedan han petat tänderna med en trädgårdskniv att vissla en okänd melodi. Och vakthavande docenten, han vänder ryggen åt alltihop, stirrar ut genom fönstret och äter ett hopslaget smörbröd.

Här dränktes betänkligheterna och i glädjen fattade mången det välvisa beslutet att skjuta upp hela skrivningen till hösten — man tyckte att det var synd att sitta inne en sådan vacker dag, och så gick man.

De som stannade redigerade nu varandras opera och en kamratlik fördelning av kunskaperna ägde alltid rum utan lärarens ingripande.

När klockan blev 2 avlämnade emellertid han, som stannat kvar, följande snilleprov p r o g r a d u som här i Svensk översättning meddelas.

»Lucius Sulla botade fäderneslandet med starkare läkemedel än faran krävde.

»Sedan Carthago blivit förstört, började Roms gamla välde att ramla, ty upplösta av fruktan för den tävlande staden och, mera övermodigt, än tillbörligt var, förlitande på sin makt, tvekade de aldrig att begå de orättvisaste dåd, vartill även på den senare tiden kommit, att Attali skatt, och de rikedomar, som blivit rövade i Asien, i synnerhet hade bidragit därtill, att folkets seder fördärvades och att Romarna, svekfulla som de voro, hade bekrigat de närgränsande staterna, varav följde, att de, då de kränkt det ingångna förbundets helgd, framställde det allra sämsta exempel, vilket framkallade, att, då det redan hotande kriget med bundsförvanterna utbröt, den största olycka tillskyndades Romerska väldet, och att, sedan fred blivit slutet, då medborgarnas antal alltför mycket ökats, signalen gavs till det borgerliga kriget.»

— Det var Livius det där; nu kommer Tacitus. Kort galopp!

»Detta krig störtade republiken och friheten; många brott mot gudarna hade Romarna begått; tiden var inne att dessa skulle hämnas; en hämnare uppstår när statens undergång icke är fjärran; han begagnar det starkaste läkemedel, då han såg staten nära att uppge andan, ty han tror sig ännu kunna bota den; Sulla tvivlade ju icke, att ju fäderneslandet, ehuru sakernas läge var förtvivlat, likväl skulle kunna befrias från yttre och inre fiender.»

— Och så i trav igen!

»Till den ändan, då han, sedan kriget med Mithridates blivit slutat, hade fört hären tillbaka till Rom, började han att på det värsta sätt rasa mot sina motståndare, och på det han desto lättare skulle kunna fullfölja vad han satt sig före, proklamerade han sina fienders namn och utfästade belöningar åt dem som angåvo dessa.»

— Denna punkt tog han oförändrad ur Gedike's skrivövningar.

»Varuti just orsaken, varför staten, sedan av proskriptionen de största brott blivit födda, ramlade, låg.»

Denna punkt hade han skrivit själv!

Sedan 1872 genom en kungörelse på konsistoriidörren begagnandet av »spirituösa eller andra starka drycker» vid latinskrivningen blivit förbjudet, ävensom bruket av varm mat, avmattades intresset för den vackra idrotten i så hög grad, att Ecklesiastikministern 1873 helt och hållet avskaffade latinet!

En lovande yngling.

Mycket livligt var det på nationssalen; klubbmästaren hade tagit fram fanan ur teatergarderoben och skulle hänga krusflor på den; sångarna repeterade »Jag går mot döden» inne i biblioteket; svartklädda landsmän sutto omkring väggarna, läste tidningar och rökte cigarr; vaktmästaren bar in en stor cypresskrans med långa vita sidenband på vilka stod tryckt med guldkapitäl: A v k a m r a t e r . Det hade varit meningsbyte om där icke skulle stå: A v Y - l a n d s N a t i o n , och man hade stannat vid det förra.

Nu ringde det från Domkyrkotornet i studentklockan ; taktpinnen hördes ännu en gång knacka mot notställaren därinne och mana första basarna till uthållighet i fermaten, kurator drog på vita handskarna, fanförfaren knäppte om sig bältet, tidningsläsarna bröto upp och togo på ytterplaggen. Sången tystnade och nationen tågade ned till Trädgårdsgatan för att begrava det bästa huvudet och den bästa kamraten i nationen!

Det var en kall januari-eftermiddag, medan solen ännu stod några minuter över horisonten.

I sorgehuset var stor bedrövelse, ty ende sonen var död — ifrån far och mor och två små systrar.

Tårarna voro slut och det låg ett dovt lugn över huset.

Tåget gick upp till kyrkogården; det var trettio grader kallt, träden voro rimfrostiga och solen lyste ännu längst uppe i kronorna, men nere på marken var det redan skymning och de lummiga träden kastade blåa skuggor över gravarna; domherrarna schasade varandra och drogo ner små snöfall; hela kyrkogården var en enda vit duk med några ojämnheter här och där, ty det hade fallit djup snö.

Tåget stannade; sången gick oklanderligt, predikan likaså. Därpå höll den unge prästen ett tal.

— Denne yngling hade haft en vacker framtid för sig, mänskligt att döma; han var av ädel börd, hade föräldrar i mycket goda omständigheter och av hög samhällsställning, en from moder som var känd för sin välgörenhet i hela staden (särskilt för den skyddande stiftelse som kallas Magdalenahemmet), han var en ädel natur, avhållen av kamrater, värderad av lärare både för sina framstående kunskaper och sin flit, vilka skulle ha fört honom långt på vetenskapens ärofulla väg. Men nu hade Gud också fattat behag i denne yngling och därför slog han honom och tog han honom, ty Gud slår, som bekant, sina käraste; och han höll även modern mycket kär och fadern även, därför hade han också slagit dem, och hoppades talaren att det måtte ha tagit riktigt hårt så att de skulle gå till rätta med sig själva och inse vilka stora syndare de voro och att det var för deras synders skull som de nu blivit slagna. Voro de icke syndare kanske? Jo men!

Alla äro vi syndare, säger skriften, och förtjäna icke annat än död och fördömelse!

Här föll modern i en häftig gråt. Uppmuntrad härav fortsatte den 27-årige talaren och övergick nu till betraktelsen över »den lovande ynglingens framtid på andra sidan graven!» Ämnet var visserligen grann-laga, men sanningen skulle till ljuset...

— Mamma! ljud en genomträngande barnaröst, så förtvivlad, så full av gråt att talaren blev stum.

Modern hade avsvimmat i faderns armar.

Då gick som en elektrisk stöt genom de ungas hop; det lät som om man bytt om fot, fanan gjorde en rörelse, kom åt en trädgren och en flock snöflingor föllo ned på den unge prästens kala hjässa.

Det gnistrade i hans isgrå ögon, ty han var nog obildad att tro på en avsikt i snöfallet, och över hans härjade drag spred sig en flammig rodnad. Han fortsatte och andedräkten syntes som en vit rök ur hans mun och hans skägg var grått av rimfrosten.

Han gjorde en volt i talet och skulle nu ur den öppnade graven inhösta några lärdomar åt ungdomen. Denne yngling hade varit begåvad med ett skarpt förstånd och han hade ägnat sig åt den världens visdom som kallas naturkunskap. Faran låg nära tillhands...

Talaren, vilken var den ende som hade tillfälle att hålla sig varm, märkte icke förrän nu att kylan tilltagit och att de små barnen gräto av köld, sedan modern återkommit till sans.

Han inskränkte sig därför till att varna de unga för den världsliga visdomen, som leder till fördärv och anbefalldes det sanna uppenbarade ordet, som leder till Kristus.

Solen hade gått ner; och stjärnorna tågade upp.

Dödens frid låg över hela naturen; processionen slingrade sig fram mellan de höga drivorna, och snön gnisslade så skärande under fötterna. Men i spetsen gick fanan, och se hon bar icke sorgen längre, ty det svarta krusfloret var blivit gnistrande vitt; fridens ängel hade andats däröver, dödens ängel hade fläktat med sin vinge.

På aftonen, sedan den avlidnes kamrater i några vackra sånger utanför sorgehuset givit sina tänkesätt om den dödes framtid tillkänna, samlades några närmare vänner till den bortgångne unge läkaren hos amanuensen i dennes rum bredvid patologiska anatomisalen.

Vid en förträfflig Tricoche och starka Havannor diskuterades den förflutna eftermiddagen.

— Tänk om han varit skendöd och hört vad som sades, anmärkte en ung medikofilare känslofullt.

— Omöjligt; vi ha införlivat den präktiga gossens hjärna med våra samlingar; vill ni se den?

— Nej, för Guds skull, svarades i korus.

— Det var ett makalöst gods; den vägde nära 1,600 gram — Ni vet att Cuviers vägde 1,700 — och den grå substansen var så avgjort övervägande — det var ingen hönshjärna, som Ni ha den äran att veta.

— Det var, sade du, en Meningitis som gjorde ända på den vackra historien?

— Ja och en genomgående sådan; hela membranen var förstörd ända intill pia mater...

— Nej, sluta nu.

— Är du sentimental, din sprakfåle!

När de gingo ut för att supera och passerade stora salen stannade amanuensen och visade på ett tomt bord till höger om en påbörjad medelålders man.

På bordet låg ännu kniven bredvid ett broderat lakan, märkt med ett krönt namnchiffer.

— Där vilade han sist, gamle Tönnes, innan de svarte kommo och togo honom, sade han.

De superade länge och drucko mycket; sedan följde sällskapet amanuensen på väg. När de kommo ett stycke ner på Trädgårdsgatan upphörde snön plötsligen att knarra, marken var svart och mjuk och de kände en doft av granris. De voro utanför sorgehuset; det lyste i hans fönster.

— Nu är modern därinne och gråter, anmärkte någon.

— Vem skulle det annars vara?

— Hm!

Amanuensen på pathologicum blev alldeles tyst, och när de kommo till hans port släppte han icke sällskapet förrän han övertalat en av dem att kinesa hos sig, ty han bodde för tillfället ensam i hela huset. Lyckligtvis frågade ingen honom om han var mörkrädd, ty han var av ett mycket våldsamt lynne när han hade förtärt något.

—

Han bar långt hår, hade dåligt bröst och drack absint. Hans gymnasieperiod hade infallit under den tid då de litterära föreningarna blomstrade; han hade alltså läst mycket dåligt över sina läxor, men skrivit föredrag på både långa och korta rader. Det hade väl kunnat botas av kamraterna i Uppsala, men vad värre var, hans hela riktning hade blivit bestämd; han var bliven »idealist» och trodde på det överkliga, därför betraktade han hela sin Uppsalavistelse såsom en överklighet, och det fick han lida för.

Men under det han gick på gymnasium hade Uppsala redan inträtt i reaktionen. Den siste skalden hade skurit halsen av sig för att undgå hånet, ingen beklagade den vilsefördes öde, utan fastmer kunde icke hans biograf underlåta att kasta ett lätt löje över hans personlighet. Dessutom hade hela tiden antagit en praktisk riktning, vilken även hade sitt direkta inflytande på studentlivet; man kände att man reste till Uppsala för att ta en examen och icke för att studera. Därtill kom även en annan omständighet; skandinavismens undergång i och genom det olyckliga danska kriget hade berövat ungdomen tron på festtalet, och därför gick den och skeptiserade; vidare hade de oartiga Norskarna vid sista studentmötet sagt att studenter inte var någonting; att de stodo i vägen för ljuset genom att bilda skrå och att det icke kunde bli något riktigt bondeliv förrän man trädde ut ur »Studenterrammen», och annat mer som hade en viss avkylande verkan på studentgeisten.

Nu kom han emellertid upp »med ett varmt eldigt sinne, öppet hjärta; han var en älskvärd yngling, vänsäll, renhjärtad och troende; han trodde på allt gott och ädelt och stort och skönt», som en ordensbiograf sedermera vid ett glatt tillfälle yttrade.

Men han kom också upp på nationssalen en afton, då det var zwüch, i samma sinnesförfattning och var nog oförsiktig att taga kuratorn på orden, då denne bad de nykomna kamraterna betrakta sig som hemma och med sina talanger bidra till att illustrera festen.

Han gick fram till bålen, kastade de ringlande lockarna över axlarna, blixtrade med ögonen, knackade och framsade följande skaldestycke med värme:

Skynden då fram på den härliga ban som i glänsande ringlar
svänger sin ljusrika väg hän över framtidens fält.
Se, bort i fjärran där stå de tjusande okända fröjder,
leende blickande fram, fastän ur dunklet likväl,
vinkande glatt som serafernas flock ur de rosiga molnen,
kvädande framtidens sång, ljuvlig, osäglig musik. —

Här avbröts talaren av en trumpetskräll borta ifrån pianohörnet, där en landsman, som icke älskade poesi, försökte få ljud i tenorbasunen.

Men skalden:

Hästen då trängande fram på de olika lockande stigar,
trängen till gruvornas djup, vetandets väldiga schakt —

Här brast hela församlingen ut i ett osläckligt gapskratt, men skalden fortsatte, vilt, fanatiskt under ackompanjemang av skrattsalvor.

Sväven på vingar dit upp till de klara förfriskande nejder,
diktens förtrollande hem, tankens eteriska värld.
Målen ock framtidens lockande bild i tjusande färger...

Bravoropen och skrattsalvorna fortforo, och han fortfor också. Slutligen hördes en röst: Fy fan, det är ju allvar! Man bildade grupper och pratade högt! Men han fortsatte ändå; hans bröst flämtade och hans ögon tårades.

När han slutat föreslog kuratorn hans skål och utbragte ett hurrarop för »skalden».

Han hade störtat ut innan hurraropen tagit slut.

Han visste icke att det just var en av de äldre landsmännens triumfer att på ett hyperpatetiskt sätt framsäga valda stycken av Tegnér och att han nu först blivit tagen som en imitator (trumpetstöten) och lyckats vinna bifall, men slutligen blivit igenkänd och utskrattad som en »skalderacka».

Nu tror man att han var botad; nej martyrglorian var alltför kär. Han samlar snart några likasinnade och bildar ett hemligt förbund som utövar poesi, vilken på sammankomsterna bedömes under flitigt punschdrickande.

Emellertid hade samma kväll som skalden, vilket numera var hans öknamn, gjort fiasko, en annan ung nykommen också låtit narra sig att stiga fram och läsa upp ett poem; men det var annat!

Han sjöng om de höga vedprisen, om sin städerska, om mathålet han åt på, om föreläsningarnas skadliga inflytande, om punschens förträfflighet, om borgmästaren, om huru man bäst skulle hundsvottera polisen, huru man skulle bedraga hantverkare på varor; vidare gav han adress på bierstugor, talade om hur stor skuld han tänkte göra, att han troligen icke skulle ta någon examen utan sluta som student i Uppsala; han satte även i fråga att han skulle dö i en vedbod och beskrev huru han då skulle förhålla sig m. m. som icke kan återges.

Det var inte allvar, det! Bifallet var också oerhört och uppriktigt. Talen och svaren voro hjärtliga, nationen hade en poet! Och han blev bror med seniorer och kuratorer och byggnadsnämnd och biblioteksutskott.

Inom en termin var han teaterdirektör; hade inträtt i det lysande N. N. H., där han blev bror med docenten i sitt huvudämne, vilket var honom till stort gagn vid följande tentamen; dessutom hade han varit marskalk på en konsert i Katrins kyrka och hållit talet för kvinnan på Nordiska festen; han var alltid lyckad och hade grundlagt ett varaktigt rykte.

Avundsmän sade, att han var en narr och att han aldrig skulle ta examen. Men han gick på föreläsningarna ordentligt och satt alltid på första bänken; han tog rikligt med kollegier och försummade aldrig att kura; han var ingen rumlare men var ofta med i ett glatt lag och umgicks i familjer, där han gärna var sedd för sitt anspråkslösa sätt och sina glada visor.

Men skalden gick alltjämt och ruvade; håret blev allt längre och absinterna flera. Han föraktade poeten djupt; han gjorde som vanligt skillnaden så: den där roar sig med att skriva, jag skriver på fullt allvar. Och det gjorde han, ty han gjorde intet annat. Han tog långa promenader ut till Gamla Uppsala för att avlyssna nordanvindens sus i granarna på kyrkogården några gamla sagor, han ropade upp kämpaskuggor ur högarna, men där kommo inga; han gick ut i kronoparken för att »ta stämning», men han fick ingen, han drev på kyrkogården men det blev ingenting av. Ingenting läste han annat än skönlitteratur och de estetiska systemerna. Men om kvällarna skulle han ha sina beundrare omkring sig vid toddyn, och då först levde han och kunde till och med bli genial; dagen därpå vid skrivbordet var han åter steril.

Så framlevde han några terminer och var mycket skygg; han tyckte sig läsa hån i allas anleten; till och med hans förbund hade börjat tvivla på hans begåvning och funno snart botten; de ledsnade på honom och kunde icke finna honom intressant längre. Intressant, det var just det han ville; han ville vara hånad, föraktad, blott han ådrog sig uppmärksamheten, blott han fick sympati, sade han. Han måste vara intressant till vad pris som helst.

Då först hittade han på den nya typen, som var så gammal, så gammal; han fann att han enligt Vischers system var ett »brutet geni» och nu skulle han bli bruten till vad pris som helst.

Han klippte av sig håret och lät ett par mustascher växa ut; han klädde sig ordentligt, skrev oskickliga visor, förde ett rått språk och ett utsvävande liv med dåliga bekantskaper. Dessemellan hade han hysteriska återfall och skrev klagande sånger. Men som han nu levat i flera år utan att ha levat ett liv i verkligheten, hade han ingenting att skriva om, annat än sin sorg, men hans sorg var icke någon sorg ty han hade intet annat att sörja över än sig själv, och sig själv hade han pjaskat ut och plotttrat bort bit för bit, så det fanns intet kvar. Det förstod han inte!

Emellertid hade ryktet om sonens oregelbundna liv nått det aldrig otillgängliga fadersörat, och beslöt fadern som var grosshandlare i Sundsvall företaga en revisionsresa till Uppsala, överraska sonen och hålla en gruvlig räfst. Olyckan ville att han vid sin ankomst till staden först råkar på en gammal vän, som han icke sett på många år och som därför ger middag, varefter sonen skall överraskas. Middagen blir långvarig och rundlig ty de bägge vännerna hava så många projekt att diskutera rörande de åtgärder, som skola vidtagas med den förlorade sonen. Sedan de ätit och blivit druckna, gingo de ut att söka det borttappade fåret. Han fanns ej hemma, men troddes vara på Himmelriket eller hos Åkerstens. Efter att ha vilat vid en toddy på Åkerstens, anlände man till Taddis och fick reda på den lilla spiraltrappan som leder upp till himmelriket. Sedan de girat omkring i den mörka gången åtskilliga varv, hördes ett skrik som ifrån avgrunden, en dörr slås upp och mot dem strömmar en flod av ljus, tobaksrök, punschångor och tjut. Det var himmelriket! Sonen står just i skjortärmarna vid en bål och skall hålla tal; han fattar i ett ögonblick situationen, fyller glaset och ber sällskapet hälsa hedersgästerna med ett fyrfaldigt hurra!

Vindlingarna i trappan, övergången från mörkret till ljuset, hurraropen och kanske mest middagen bedövade den gamle så, att hans entré skulle blivit ganska komprometterande om icke sonen störtat mot honom.

Därpå druckos flera bålar och åts sexa i stora salen på Gästis, och där blev sång och tal; sonen höll tal för fadern och kamraterna för sonen, varvid fadern blev så stolt över att ha en sådan, enligt beskrivning, förträfflig son, att han senare tog honom avsides i en fönstersmyg och frågade om han behövde pengar, vartill sonen sade — nej! Ett sådant nej var värt mer än pengar, menade han. Senare på natten bars fadern omkring salen i en stol under allmänt avsjungande av folksången.

Det blev ingen räfst av under sådana omständigheter, och fadern reste med det allra bästa intryck dagen därpå; men sonen stannade och fortsatte sitt ogudaktiga liv, i vilket han numera fann stort behag. Han blev fet och duktig, och hans bröstlidande gav sig, sedan han utbytt absinten mot punsch. Han försonade sig med mat och glädje och började äta frukost på källare samt lade sig till med rått hund.

Vid nästa majfest höll han ett roligt tal på nationen, och till höstlandskapet hade han lärt sig tre oskickliga visor. Han var synbarligen på bättringen, och en och annan av hans vedersakare erkände öppet att de misstagit sig på honom.

Härunder hade han glömt bort allt vad han lärt i skolan och insåg en dag, att han icke hade huvud för att läsa. Då slog han graden ur hågen och sökte en plats hos en träpatron i Norrland.

Nu är han den gladaste brädgårdsinspektorn i Sundsvall, älskar god mat, starka anekdoter, men hatar poesi.

Poeten däremot, han framgick tyst och stilla på sin bana och tog en vacker examen.

Han har skrivit poem vid 1 drottningens begravning (varför han erhöll en briljanterad kråsnål), 1

kröning, 2 invigningar, 18 bröllop, 6 kristningar och många, många middagar och lär ha fått beställning på en kantat till nästa jubelfest, vad det nu blir för en!

Sedan hans Samlade Dikter även utkommit, tillhör hans namn litteraturhistorien.

Han är biograferad två gånger (andra gången i två upplagor) och man har redan utvalt buxbom till hans porträtt.

Offret.

(Ett stycke bondeliv.)

Fadern ägde en gård i Uppland; han hade varit bonde men var nu possessionat. Han åtnjöt ganska stort förtroende i orten, hade erhållit kommunala uppdrag och stänkröster vid riksdagsmannanval; han var med ett ord en aktad man, rättrådig, hederlig, oförvitlig och väl burgen; för övrigt var han en mycket dålig människa, men det var ett naturfel som ingen hade rätt att klandra honom för, men det var mycket obehagligt för sonen, som fick umgälla det.

Det hade blivit en hop barn i huset; inkomsterna växte icke i samma proportion som barnens antal, därför måste det göras indragningar; detta roade icke fadern; han älskade ostindiska näsdukar och ville ha riktigt silver på sina sjöskumspipor; han ansåg sin hustru icke böra gå i halvsiden då nämndemansfrun gick i hel. När han såg dessa sina små önskingar hotade, blev han först ond på barnen, och lät dem gå dåligt klädda; sedan när de blevo vuxna fingo de göra nytta och slutligen skötte han gården med dem. Det var en god affär, ty han hade dem för bara maten!

Ingen människa misstänkte några dåliga motiv; alla berömde de utmärkta föräldrarna till de artiga och flitiga barnen, som skygga och darrande av hunger alltid hälsade så hövligt. De fingo mycket litet mat: »det är så hälsosamt», sade fadern, som alltid hade aktningssjudande motiv för alla sina dåliga handlingar; de fingo eländiga kläder: »barn ska härdas», sade den hedervärda fadern; de fingo ingen uppfostran, men arbeta som drängar och pigor: »barn ska lära sig arbeta;» och folket sade: »vilken förträfflig uppfostran, och högfärdig är han inte fast han kommit sig upp, ty hans barn få då gå som drängar och pigor!»

Om de vetat hur högfärdig han var! Det jäste i honom att han skulle känna sin underlägsenhet under den där fattiga präststackarn, som han alltid sökte reta till strid på kommunalstämman, men som alltid fällde honom på ett så humant sätt genom att meddela en faktisk upplysning i saken ur sitt förråd av kunskaper. Det myllrade i hans passionerade sinne, då han kände huru det dock fanns något, som ej kunde fås för pengar; han, som med sitt stigande välstånd fått aktning, heder, ära, anseende, kunde dock icke fylla den avgrund som låg mellan honom och prästen. Prästen begagnade ord, som han icke förstod; prästen kunde knyta ihop ända till tre tankar och dra till dem så att det kändes som en rännsnara om hans förstånd; det var bestämt finare hjul i prästens mekanik; dessutom — och det var det värsta — prästen hade en söndag rättat ett par bokstäver som kommit vilse i hans protokoll. Nog av, han hatade honom, med hela den styrka som nerver härdade vid plögen och slagan kunna utveckla.

Han mönstrade en afton sin barnskara och utvalde med sin fadersblick den svagaste bland gossarna. Han tog honom som av en händelse avsides och talade om Uppsala, om studentfanan, om sången, om de vita mössorna och mera. Därpå gav han sonen lov att studera; men, sade han, du är en fattig gosse och får reda dig själv; jag kan icke göra något för dig, utan du får som andra fattiga gossar hjälpa dig fram med konditioner; blir du informator i något förnämt hus, så kan din lycka vara gjord, sådant har man sett förr!

Gossen kom i skola och var flitig. När kamraterna voro lediga, då fick han gå bort och läsa läxor med minderåriga och det var ej roligt: sina egna läxor preparerade han om nätterna. Det lilla han förtjänade tog fadern om hand och köpte åt honom de äldre brödernas avlagda kläder: »man skall behålla pengarna i huset», sade han.

Emellertid gick han igenom sin ungdom under nöd och strid, men med fast mod, ty han trodde på framtiden: blir jag blott student! var den tanke som höll honom uppe! Och han blev student! Han sprang från Kuggis och köpte för sina sista pengar en vit mössa; och så gick han ut ur staden för att komma hem till sina föräldrar; han hade fyra mil att gå, men det var en vårkväll!

Han gick den långa förfärliga Vaksalavägen, och han tyckte den var vacker; han sjöng och han sprang och han skrek för att få luft, ty han hade ju ingen att meddela sig med; han hade solen bakom sig och han såg sin skugga bli allt längre; men när han vände sig om, låg ännu alltid staden bakom honom, med Carolina, Slottet och Domkyrkan; en gång uppe vid Vaksala kyrka hade han förlorat dem ur sikte, men så döko de upp igen; när solen gick ner och lärkorna tystnat ute på de ändlösa åkrarna, kände han sig trött; han hade inga pengar. Han fortsatte vägen och kände att han var hungrig, ty han hade icke ätit på hela dagen av bara oro. Men han gick på; han sjöng icke mer, men han tänkte på huru glada mor och systrar skulle bli, när de

finjo se hans vita mössa. Det började knastra under hans fötter, ty det frös på den ännu fuktiga vägen. Då fattade han mod och gick in i en stuga. Där sutto tre bonddrängar på spiselkanten och rökte pipa.

— Förlåt mig, kan herrarna ge mig lite mjölk och låta mig ligga över natten?

De tre herrarna tittade på varandra, men sade ingenting.

Han upprepade sin anhållan.

— Inte! ljud omsider det vänliga svaret, och de tre försjönko åter i samma tysta häpnad och orörlighet.

Han gick; när han kommit ut på landsvägen vände han sig om; där lågo de tre herrarna med näsorna mot rutan och grinade.

I nästa stuga blev han vänligt mottagen och fägnad grundligt, oaktat hans uttryckliga förklaring, att han icke ägde några pengar.

— Håhå, rika Lundmarks äro inte utan, de!

Folket kände hans far, hans rika far; det gav honom att tänka på!

Han lade sig i en mjuk säng och sov så gott, men drömde att han satt i skolan och skulle förhöras. Och när han vaknade i den lilla stugan, var solen redan uppe och hans första blick föll på den vita mössan, som hängde vid fönstret; och det rosenröda sidenfodret lyste igenom den vita sammeten och den såg så fin ut, men så glad på samma gång! Och han betraktade sina dåliga kläder, som hängde på klockfodralet, och han såg på de söndriga stövlarna och han skämde, ty han mindes gummans ord.

I detsamma öppnas dörren och en piga träder in, går rakt på hans stövlar och bär ut dem för att borstas. Därefter hör han dämpade skratt i köket utanför; han rodnade av harm och skam.

När han sedan stigit upp och fått kaffe, tog han avsked och förnyade sin förklaring och ursäkt. Gumman försäkrade att hon ingenting begärde, men ville han ge något åt flickan... Det var tunga steg över tröskeln!

När han var utanför hörde han genom det öppna fönstret:

— Lika snål som fadern! Att inte ha så mycket ambition... utan komma som en tiggare!

Då gick han upp i skogsbacken vid vägen och stormgrät; han visste icke om det var av harm eller sorg eller skam; men han kände att han fått ett sår invärtes som blödde och förgiftade hans blod; ty onda och osunda tankar uppstodo hos honom. Han försökte en analys. Han fann att det icke var så mycket förödmjukelsen, ty den skolan hade han genomgått på sina konditioner; han hade åkt på kuskbocken, fått heta »han», mottagit julklappar av strumpor och andra n y t t i g a ting, fått tillbaka sina pengar då han måst spela fjärde man i en preferans och tappat; sådant kände han väl; nej, det var något annat som kändes djupare; han trodde att han förlorat tron på fadern, vilken för honom alltid framstått som idealet för sanning, heder och rättrådighet. — Huru ofta hade han icke hört honom säga: det finns intet så föraktligt som osanning; jag hatar ingenting så som orättfärdighet o. d.

Men han blev snart glad igen, när han nalkades hemmet; han tänkte sig huru syskonen och modern skulle stå på verandan och vifta mot honom, när han kom på stora landsvägen, och så skulle systrarna springa mot honom med Tello i hälarerna — det ögonblicket skulle ge honom allt igen!

Det var fram på söndagsförmiddagen, mellan tio och elva då han stängde sista grinden och fick sitt hem i sikte. Han såg ingen mänsklig varelse på verandan eller utanför. Han sökte ådraga sig uppmärksamhet genom att sjunga, men utan verkan!

Han går in genom förstugan alltjämt sjungande, går igenom barnkammaren och gossarnas rum utan att träffa en människa; han går i köket, ingen piga; slutligen inträder han i salen, alltjämt gnolande på Sångarfanan, då han mötes av ett dundrande tyst!

Han befann sig mitt ibland familj och husfolk, vilka åhörde huru modern läste predikan. Det blev en paus i läsningen, men blott ett ögonblick, ty en blick av fadern, och modern tog sina ögon från gossen och fortsatte läsningen!

Det var en förskräcklig halvtimme som återstod; tvenne stämningar hade brutit varandra, och förtrollningen var också borta.

Det blev ledsamt och kallt alltigenom! Efter predikan förde fadern sonen med sig ut och spatserade. Man tog av en händelse vägen åt kyrkan och råkade inträda där just som Gudstjänsten var slut.

Fadern mottog lyckönskningar av kyrkofolket och syntes ganska förnöjd! Så kom prästen.

— Guds frid, pastorn, nu skall han få predikohjälp.

Pastorn lyckönskade sonen och tackade för den erbjudna hjälpen, men frågade om sonen redan hade så avgjord kallelse, att han bestämt sig!

— Kallelse? sade fadern. Hå, det skall väl inte krävas så strängt; man ser så mycket folk som blir präster!

De följdes åt framåt prästgården. Sonen och prästen voro snart i ett samtal, som fadern ej deltog i, ty han visste ej varom det handlade.

Framkomna till prästgården bad värden dem stiga in, men fadern sade tvärt: nej, tack! tog sonen med och gick.

De gingo tysta bredvid varandra länge.

Slutligen sade fadern:

— Jag hade tänkt att det inte var värt att du blir präst!

— Jag har aldrig ämnat det!

— Har du inte?

— Nej, jag har inte kallelsen!

— Jaså! Men jag vill att du blir det!

— Jag menar jag blir vad jag vill, när jag bekostar mina studier själv —

Fadern tänkte en stund.

— Om jag hjälper dig med studierna, blir du präst då?

Han fattade sonens hand och såg på honom!

— Nej, icke för vinnings skull!

— Om jag ber dig!

— Nej! Jag är icke av den rena bekännelsen.

— Det är icke jag heller, tröstade fadern, men det halv icke.

Samtalet var slut. En märklig förändring hade försiggått med fadern på dessa timmar.

Han hade fått samma sak mot sonen som han nyss haft mot prästen; men hans fåfänga var större.

Resultatet blev parlamenteringar, som strandade mot sonens fasta beslut att icke mot samvete åtaga sig att förkunna en lära, som han ej bekände helt och hållet. Modern skickades fram med sina böner, men intet halv.

Då visade fadern honom ur huset. Genom gamla lärare erhöll han en sommarkondition och med besparingarna reste han om hösten till Uppsala och började läsa på graden.

Vid första terminens slut hade han alldeles klart för sig att en examen egentligen är en ekonomisk fråga, att akademiens viktigaste person är räntmästaren och att tal om järnvilja, flit o. d. är snack. Här funnos en mängd opåräknade utgifter: inskrivningsavgifter, lösen, nationsavgifter, kollegier och böcker. Ett enda lexikon kostade lika mycket som han tänkte leva på under terminen, och han levde mycket sparsamt. Han bodde innanför ett arbetsfolk som hade barn. Modern skickade i hemlighet en flaska mjölk i veckan, vilken han gömde bakom en bjälke ute i vinden; när det var kallt fick han hugga en vak i flaskan och hämta sitt förråd för tillfället.

Det där gick ändå an; att han förkyllt händerna gick också an; att han blev svag och eländig av dålig föda också, ty sådant tog icke skada på hans själ, men det var annat som förmådde det.

Han kunde icke betala nationsavgiften; landsmännen ägde befria honom därifrån genom allmän omröstning på landskapet. Han stod i rummet utanför, när de läste upp hans namn.

En landsman begär ordet och, då han ej finner den sökande tillstädes, förklarar han, att det endast kan vara lågt vinningsbegär, som dikterat denna ansökan, då fadern vore känd som en minst sagt välbärgad person.

Vid voteringen beviljades hans ansökan att bliva från terminsavgiften befriad med tre rösters pluralitet.

Han drog sig nu mera alldeles tillbaka, och de få kamrater som förut umgåtts med honom, stötte han ifrån sig genom sin misstänksamhet.

Det blev vår och det var en Valborgsmässoafton. Studenterna samlades som vanligt på torget om kvällen för att med fanor och sång tåga upp till Slottsbacken.

Han hade varit ute och gått för att hålla sig varm och vände just om Carolinahörnet då han såg det långa tåget komma emot sig. Han blev blyg, han blev rädd och ville springa sin väg; men han ville så gärna vara med; han hade ju rättighet; men så tänkte han på den där gången på nationen, och så blygdes han — han hade ju inga rättigheter. Nu tågade de förbi honom, han tyckte att alla de vita mössorna sågo på honom; själv hade han icke någon ren mössa utan gick i hatt och det kom också för honom. Han följde ändock efter och blev knuffad i folkhoppen; han stannade med de andra åskådarna uppe på backen; han trängdes allt längre fram mot sångarna; han kände igen gamla skolkamrater, men han vågade sig icke fram. Och nu klingade »Våren är kommen» så jublande friskt och eldarna lyste runt kring horisonten. Här hade han stått som katedralist året förut och drömt om det ögonblick då han skulle få vara med, och det stod så livligt för honom, att han glömmer sig och faller in i sin sångstämma!

— Å, håll mun på dig, när studenterna sjunga i röt en gesäll och knuffade honom i sidan!

Nu hade han bevis på att han icke var student!

Han ville gå hem senare, men han gick ändå ut i staden för att höra på sången och se de glada upptågen. Det lyste i alla nations-salar; han tänkte ett ögonblick gå upp på sin; men det kostade

pengar, och om han också haft skulle han ej vågat gå dit. Man skulle ha viskat, så trodde den token, »har han råd med det?»

Han kände att han den kvällen var på god väg att bli en dålig människa! Han var så viss, att i hela det stora studentsamhället ej fanns en enda, som i denna kväll var så olycklig som han — och ändå funnos där så många som voro fattigare. Det fanns en fläck på honom och en sådan som han visste att ungdomen aldrig förlåter, och han var dock oskyldig; det skulle ha varit en lisa att ha varit skyldig, tyckte han.

När han kom hem och gick igenom arbetsfolkets rum, satt hela familjen omkring ett väl dukat bord och åt.

— Nej, kors, är inte magistern ute; vi trodde vi inte skulle få se honom förrän i morgon bittida!

Och så skildrades för honom hur lustigt det brukar gå till; hur hela stan är vaken om natten och hur studenterna gå till slottskällan på morgonen i soluppgången; och hur roligt det skulle bli i morgon på första maj!

Han gick in till sig och slog upp fönstret. »Sjung om studentens lyckliga dar», hörde han. — — »Inga stormar än»; »Inga stormar, Inga stormar», sade basarna för att göra saken troligare, men han blev så ond, ty han älskade ännu sanningen och han fick en hel hop onda tankar om poeterna, »dessa mänsklighetens flattörer», menade han.

Han gick till sängs, hörde arbetarens barn läsa aftonbön och somnade i den fulla övertygelsen att han var en förkastad människa.

Åtta dagar senare skulle han upp på nationen för att läsa ett anslag om ett ledigt stipendium på 15 rdr. Han valde en timme efter middagen då han nästan var säker på att ingen skulle finnas på lokalen.

Han fann tamburen full av rockar; han gick igenom läserummet och fann dörren till salen stängd, men hörde en röst som talade. Han lyssnade!

— Mina herrar, då Xlands nation i dag har den äran och glädjen att se sin inspektor hedra densamma enkla bord med sin närvaro, är det för oss en så mycket kärare anledning att få hälsa honom — — —

Han tittade genom nyckelhålet och såg ett långt dukat bord med ljus, vinglas och blommor; kurator stod med ett Champagneglas i handen vänd mot nationens inspektor, professor X.

— — — och jag ber på alla mina landsmäns vägnar härmed få föreslå en skål, en tacksamhetens för den aldrig tröttnande välvilja, varmed ni herr professor städse omfattat Xlands nation, en välönskans för vetenskapens nestor, akademiens ära, som så hävdat Xlänningarnas gamla namn! Leve Xlands nations inspektor!

Hurra, hurra, hurra, hurra! inföll nationen, och fanfarer skrällde.

Han måste höra fortsättningen och satte sig ned vid dörren.

Det knackade i ett glas och det blev dödstyst.

— Mina herrar landsmän! — Jag har icke många ord att säga! Den oförtjänta ära, som kommit mig till del, då ni inbjudit mig till ert lysande bord, har tilltalat mig ganska livligt. Det är gott för en gammal man att se sig avhållen av ungdomen, och det är desto kärare, som denna ungdom blivit född och uppfödd i samma hembygd, ja mina unga vänner: det samband, det osynliga samband, som äger rum mellan personer, födda och uppfödda i samma hembygd, är i sanning egenartat; man känner sig som barn av samma mor och man älskar varandra som sannskyldiga fränder. Xlands nation har för mig alltid varit som en kär anförvant och, oaktat den ringa beröring man kommer till varandra, har jag dock fått er alla kära — och jag känner eder alla; det finns icke en av er som ej ligger mig om hjärtat. I tycken måhända, att vi så sällan se varandra? Väl! Men jag ser er, jag ser med mitt vakande öga, ty jag älskar er!

Vet ni, mina unga vänner, jag säger ibland för mig själv så här: Gud late aldrig Xlands nation komma att ångra den stund då den utsåg mig till det ansvarsfulla kallet — — —

Han sprang ut i tamburen för att få skratta ut och återvände sedan till nyckelhålet.

Inspektorn stod där ännu med glaset i hand och tårarna i ögonen och talade.

— i hemmet, mina unga vänner, är det vi få lära allt gott, i hemmet är vår lyckligaste tid; huru mycket ligger ej i detta enda ord: hem! Och I han alla lyckliga hem — jag vet det! Men därför skolen I också vara tacksamma! Tanken på denne fader, som för eder arbetar och trålar och drager dagens tunga och hetta; det är för er han arbetar, ty varför skulle han arbeta för sig själv — — —

Han avlägsnade sig och mötte i trappan vaktmästare med fat och buteljer.

Det kändes som om något gått i baklås för honom. Han tyckte att alla människor ljögo; studenterna i sin sång, kuratorn i sitt tal, inspektorn i sitt tal; men det värsta var, att de bestämt frodde på vad de sade; inspektorn grät ju! Eller var det kolsyran! De voro sålunda vilseförda! Han hade ju efter hand funnit att allt förhöll sig på ett rent motsatt förhållande i verkligheten mot vad som sades av människorna. Icke hade inspektorn visat nationen någon välvilja, icke var han någon nestor i vetenskapen, han var ju ansedd för en stor medelmåtta; icke kände inspektorn alla landsmännen, han som aldrig såg dem mer än en gång om året på vårmiddagen; och ordet hem, det väckte ju hos honom de allra obehagligaste föreställningar; och hans far, icke arbetade han för sonen — det var ju lögn alltihop!

Om kvällen skrev han till fadern och sade, att nu ville han bli präst, ty han hade ändrat mening i vissa saker.

Två år efteråt har han tagit dimissionsexamen och håller på med den praktiska.

Hans levnadssätt och hans yttre ha undergått vissa förändringar. Han har genomlevat en andlig kamp, som numera är slut. Ansiktet är något åldrigt; näsan mera framskjuten och markerad; ansiktets hud fast, gul, med två mörka skuggor efter skägget; vissa muskler omkring munnen (buccinatorerna) mera rörliga och utvecklade, liksom alltid på språng; blickarna oåtkomliga; om man ser honom i ögat, kan han kontrahera pupillen, så att man tror sig se en blind; det där lilla mörka pupillhålet, där själen strålar ut, är han så rädd om; pannan är högre, men man ser platsen efter det gamla hårfästet; händerna äro vissna, men han har blivit fet.

Hans studier bestå i homiletik och kateketik.

När han står i katedern och extemporerar är han vältalare, men det är mera en exeget än en predikare man hör.

Kateketiken är honom motbjudande, men han måste, och han är strängt plikttrogen. Han får tre av de värsta gossarna från Prinsens skola till sig kl. 6 varje morgon; dessa skola senare på dagen ge prov på lärarens skicklighet genom att svara på ett visst antal katekesfrågor; barnen tycka icke om att stiga upp i otid, därför äro de sömniga och tredska, men som de äro fattiga, tycka de om slantar. Detta vet den unge människokännaren och därför begagnar han detta vanliga och tillåtliga medel.

Hans två mellanår hade icke varit angenäma; han hade visserligen fått umgänge genom kollegiet, men de voro icke behagliga dessa unga män, ty de voro så obildade, menade han, och dessutom hade de ett vakande öga på honom och umgingos hos en professor.

Litet svårt hade han också haft att finna sig i den tyranniska ton, som lärarna begagnade mot honom, och tilltalsordet du kändes som ett tillbakaflyttande i skolan; det verkade så förkrossande, att han ibland trodde det vara en villa att han arbetat sig ur gossåren, han tvivlade på all utveckling överhuvud.

Striden hade varit svår! Han hade slutat sin första period i tvivel, då när han beslöt läsa på prästen, men gick icke till botten med sin sak, utan kastade sig över till absolut stupidité.

Han ville bli kristen på allvar, men han kunde icke; han ville pröva sig genom späkning, självförvållade lidanden, men han fick aldrig extasen. Han slog en gång upp ett tryckt plakat på sin vägg med »Kom till Jesus!» Visserligen led han litet smälek därför, men det var så litet mot vad han lidit förr, att han tog ner plakatet igen.

Han prästvigdes i Domkyrkan i föräldrars och syskons åsyn; fadern tog emot honom på korgången och kysste honom; modern grät och syskonen också. Han var som vanligt lugn och kall.

När tiden blev fullbordad, erhöll han komministraturen i hemsocknen.

Nu är han mycket avhållen av sina församlingsbor, är ansedd som en snäll och hederlig man, och så är han; men främmande folk från stan, som hört honom i kyrkan, säger att han är »död».

Med fadern umgås han rätt förtroligt; de spela bräde om lördagarna och äta middag tillsammans om söndagarna.

—

Lättsinnet.

Nätt och jämnt hade han tagit en dålig studentexamen, då fadern dog och lämnade honom fyratusen rdr i souvenir. Det var mycket pengar, menade sonen och reste om hösten till Uppsala för att ta graden.

Anländ till ort och ställe hyr han och två kamrater en tripplett på Svartbäcksgatan. Sedan går han ut och ser på stan; när han blivit nykter, börjar han höra sig om fordringarna till graden. Han får då veta att man icke kan tala om några fordringar, ty graden är helt enkelt frukten av mångåriga studier vid universitetet, graden är krönet på bildningen, graden är en utvidgad studentexamen, graden är egentligen icke någon examen alls; för övrigt använder man första terminen till att uppvakta, anmäla sig till föreläsningar utan att besöka dem, ty dem kan man icke ha någon nytta av ännu, med ett ord till att orientera sig!

Och Gud, vad han orienterade sig!

Man såg honom uti Eklundshovskogen slå käglor och dricka punschbålar kl. 11 på förmiddagen och det var han som uppfann att ge åkarn tre riksdaler, för att han på hemvägen skulle köra omkull i svängen nedanför backen.

Det var han som uppfann att man kunde rida på de förspända droskhästarna, när man ej fick rum i vagnen eller på kuskbocken.

Det var han som fann upp, att man kunde simma över ån för att komma till Lamby's.

Han anförde alla nattliga uppträden på torget; han sjöng första bas och försummade aldrig allmänna sången; han blåste b-kornett i nationen och införde det bruket att nationsextetten alltid upplöste sina sammankomster på torget medelst fanfarer.

Han var älskvärd i dessa upptåg, men han hade även sina stunder, då han var fruktansvärd. Det var då han blev utsläppt kl. 11 från ett schweizeri och icke kunde komma in någonstans mera; det var då bärsärkalynnet tog sig ut. Då gick han till torget och utvalde en handfast skara för att gå ut på strövtåg. Först släcktes alla lyktor på Svartbäcksgatan och så bar det av ut till stadens utkant vid Kungsdiket. Där låg en ölstuga. Kom han ej in, då kunde han i raseri bryta ner hela längor med staket och gamla plank; han lät en gång bära en grind från Vaksala tull ner till Fyris — han tog ner skyltar och bar i ån, ja han lät en gång föra en slåde från en gård och skjuta den ner i en vak så att endast det yttersta av skålmarna syntes — allting skulle ner i ån.

Allt detta nidingsverk, som numera upphört, tåldes av stadens borgare; aldrig hörde man några klagomål åtminstone, vilket gav studenterna anledning förmoda att de togo igen skadan på annat sätt.

Hans mest berömda dåd var dock den i annalerna länge levande belägringen av »Tunnan», en ölstuga en halv fjärdingsväg utanför Svartbäckstull, på en åker på väg till Gamla Uppsala. Han tog ner ett staket och utdelade spjälorna som spakar, med vilka dörrar och fönsterluckor skulle brytas upp på den lilla stugan, i vilken fyra borgare hade stängt in sig. Han gick själv upp på taket och släppte ner stora stenar genom skorstenen, så att spjället sprang sönder; han började lyfta av takpannorna och fick foten igenom de murkna läkterna, då ett väldigt skri förkunnade att dörren var uppbruten och att besättningen kapitulerade. Han var fruktansvärd, där han stod i skjortärmarna i den kalla vinternatten, drypande av svett, och han skulle säkert ha blivit gastkramad som en värdig ättling, örn någon av de gamla kämpar stigit upp från Fyrisvallen därute och sett på den belägringen.

Nå, det där var nu hetta i blodet, som borde ha givit sig, innan de fyra tusen riksdalerna tagit slut, men den gjorde inte det!

Hans hem var oordentligt; det låg vid en stråkväg och där spelades bräde och dracks öl hela förmiddagarna. När han mot slutet av terminen skulle ta fram sina böcker, fann han dem icke. Slutligen hittade han i en koffert bland orena kläder en psalmbok, ett nya testamentet och Anna Maria Lenngren.

Andra terminen, då han kommit underfund med att graden var en examen, till vilken fordrades tolv betyg, började han läsa h u m a n i o r a , det vill säga Paul de Kocks romaner på franska, »för språkets skull», diverse skönlitteratur och latinska grammatikan, ty han hade hört att nian skulle skriva latin en gång till.

Nu var han bliven sexmästare i nationen och det var ett maktpåliggande värv — och kostsamt.

Tredje terminen tog han ett kollegium i latinskriivning för att lugna sig, ty han började bli orolig. Hans liv fördystrades även av husliga bekymmer, ty han hade en kontubernal, som ville läsa och som ej kunde fördrå de eviga kort- och brädspelen i hemmet.

En kväll hade de slagits och då kontubernalen, som var en inbunden vildsint natur, dragit upp sin kniv, fattade den andra sin laddade bössa och sköt av skottet i väggen. Saken gjorde ett obehagligt uppseende, men det hindrade icke honom att alltid ha bössan laddad över sin säng och att knäppa med hanen, innan han lade sig, för att låta kamraten höra att han var på sin vakt. Ingen ville flytta mitt i terminen, och man levde på fältfot. Detta gjorde att han flydde hemmet och att vid fjärde terminens ingång hans fyra tusen riksdaler voro slut.

Det var en vändpunkt i hans liv — han skulle börja vigilera.

Nu tror man att kamraterna övergåvo honom, att alla så kallade vänner, som ätit hans sexor och druckit hans punsch, skulle vägra honom sin hjälp! Nej, visst icke; den penning, som cirkulerar i studentrörelsen, är icke förvärvad av ägaren och därför betyder den så litet; där i staden bedrivs så mycken hemlig socialism, att om föräldrarna bara visste!

Att vara utan tillgångar är nu en sak, som i Uppsala är lätt hjälpt, men att ha skuld är något värre, och det var det han hade.

En morgon väcktes han av en karl, som visade en räkning på ett par blanklädersstövlar. Han hade aldrig i sitt liv dragit blankkläder, men en provisor på apoteket skulle på en Gillebal och kunde icke få blanklädersstövlar utan att någon gick i borgen, p r o f o r m a . Han hade alltså gått i borgen.

— Vill herrn betala den här räkningen?

— Skall jag betala hans stövlar! Jag känner knappt karlen!

— Men herrn har accepterat!

— P r o f o r m a , ja, det har jag gjort! Gå sin väg nu!

Karlen gick, men han kom igen om åtta dagar, och då voro de två!

— Vill herrn betala?

— Nej! Ska jag betala andras stövlar; tycker herrn det är billigt? För övrigt kan jag inte!

— Då blir det utmätning!

Han låg i sängen och såg huru de upptecknade: ett bevaringsbandoler, en bajonett (tillhörig K.

Upplands Regemente), en hamptygsrock, en tobaksburk (utan lock), två kortlekar, en studentmössa. Han tvang dem att vidare upptaga: 8 tombuteljer, en galosch, Ödets lek (från ett lånbibliotek), en nattkappa och en latinsk temabok.

Han fann uppträdet nytt och underhållande, varför han bjöd herrarna på var sin halv öl, som de tacksamt emottogo.

Vid närmare besinning fann han det ändå orättvist att han skulle betala en annans stövlar och han gick till en kamrat, som läste på hovrätten.

Han gjorde sin relation och förklarade sig missnöjd med domen.

— Men du har ju redan skrivit på utslaget, att du erkänt skulden?

— Ja, det är sant, jag skrev på! Men det bryr jag mig inte om! Jag processar!

— Processa aldrig med hantverkare, ty du förlorar alltid! Jag processade med min skraddare om en överrock härom året och jag förlorade genast i första instansen!

— Men du hade fått rocken!

— Ja, naturligtvis!

— Ja, men jag har aldrig fått några stövlar!

— Det är samma förhållande!

— Men, p o n e r a c a s u s !...

— Det hjälper inte!

Han blev slutligen övertygad om att han redan förlorat processen, och att han måste betala rättegångskostnaderna, såvida han ej ville bli bysatt, ty de upptecknade lösörena skulle säkerligen icke räcka!

Han fick nödiga instruktioner att gå till Bolén för att skaffa pengar.

Bolén var en ockrare, som ägde det största huset vid torget. Nu var han gammal, hade upphört med rörelsen och blivit metodist. Liksom för att försona sina synder, eller om av behov att se supplikanter, fortfor han ännu med att låna ut pengar utan ränta, men mot god borgen.

Han gick alltså till Bolén; blev mottagen i en vacker salong, frågade om han hade äran tala vid brukspatronen (§ 1 i instruktionen).

Brukspatronen bad honom sitta och tog upp ett samtal ganska ledigt. Supplikanten förde konversationen in på dagens religiösa frågor, talade om den gängse otron, prästbristen och statskyrkans intolerans. Härunder hade han blivit tillräckligt varm för att resa på sig och för att kasta betydelsefulla blickar på det album, som brukspatron nu (enligt § 2) skulle fatta. Det var ett fatalt ögonblick: han berömde pendylen, kriticerade ett landskap, genomströvade rummet i alla riktningar, men Bolén tog intet album.

Enligt § 2 skulle nämligen ockraren strax efter hans inträde, just då konversationen hotade att avstanna, liksom av en händelse fatta ett stort kvartalalbum, utstöta en suck och slå upp reformatörernas konterfej. Detta var det avgörande ögonblicket, på vilket lånet berodde. Då skulle nämligen låntagaren ögonblickligen, utan att klicka, falla in: »Det var en väldig Guds man, den Melanchton, eller Luther, eller Huss», vem det nu var som låg uppslagen.

Då skulle ockraren, enligt § 2 mom. 6, säga: »Nej, kors att herrn känner dem», varpå låntagaren: »O ja, visserligen känner jag dem!»

Men ockraren kände icke instruktionen, utan fann ett så livligt intresse i samtalet att han glömde sin vana.

Situationen blev kritisk och han beslöt att bryta dess spets; han tar albumet själv, slår upp på en slump och utbrister: »Det var allt en satans karl, den Luther! Var det inte, brukspatron?»

Lånet utföll icke.

Affärerna blevo allt sämre och han kände redan under sina fötter den gungfly, som kunde bli hans grav.

Upp till posten varje morgon för att spana efter rekommenderade brev, och så ut att låna och så ut att betala. Hela dagen gick utan att tid blev att läsa. Fjärde terminen gick ut och han ansåg sig böra slå graden ur hågen.

Kamrater gjorde upp hans skulder; själv sökte han en prediko-kondition och började läsa på prästen.

—

Primus och Ultimus.

Östgötarnas trädgård var riktigt fin på eftermiddagen den andra juni det året, ty där skulle bli kransbindning till promotionen. Örtagårdsmästaren hade låtit kratta gångarna och rensa bort

allt gammalt löv sen fjolåret; han hade med egen hand stöttat upp narcisserna och tulpanerna, som nu stodo i full blom, och halva nationen hade dagen förut grävt upp rabatterna. I en berså av blommande syrenbuskar var ett stort bord dukat med lätta förfriskningar för damerna; därbredvid ett annat med något solidare varor för kandidaterna och sångarna. Tvenne lagerträd hade blivit nedflyttade från Botanicum för att lämna sin tribut till den ungdomens fest, som dagen därefter skulle begås.

Av fruntimren voro somliga unga, andra äldre; de voro antingen systrar, fästmör eller mödrar; men i dag voro de alla vackra.

Det låg över det lilla sällskapet en sådan dämpad fridens stämning, som plägar infinna sig efter fullbordandet av ett långt, mödosamt arbete; all oro var borta; segern var vunnen, man väntade endast på belöningen.

Bland de unga männen var det två, som ådrogo sig uppmärksamheten framför de andra: det var i själva verket primus och ultimus.

Primus var en smärt, högväxt ung man med ett yttre som var felfritt; bröstet var högvälvt och bar alls icke några intryck efter ett långvarigt lutande över skrivbordet; skuldrornas bredd ganska betydlig, de fina händerna, med phalangerna i fullt normal skönhetsproportion, vittnade om en ras, som ej under generationer haft kroppsarbete i något led; man kunde ha sagt med ögonmått att foten höll precis en huvudlängd i profil och dess höga valv hade icke sjunkit under trampandet på en nedgången skosula; det var med ett ord en fullständig, oförstörd idealgestalt och ändå hade han det största betygantalet. Och icke ett spår av rynkor mellan ansiktets muskler, som skyddades av ett tunt fettlager vilket aldrig behövt anlitas under det starka hjärnarbetet, ty ägaren var själv rik och tillhörde en mycket rik köpmanssläkt. Han hade dagarna förut på ett lysande sätt försvarat en utmärkt avhandling: *Les différentes époques de la Poésie Provençale jusqu' à la mort de Louis le Débonnaire.*

Han bar sitt huvud högt och var glad och öppen, artig och chevaleresk mot damerna som en medeltidsriddare och när han nu föll på knä för sin trolovade för att prova lagerkransen, då var det en scen från en *Cour d'amour*; han hade icke köpt denna belöning; han hade arbetat sig fram därtill, ty han hade ju kunnat skaffa sig gård och hustru för fyra år sen, men det ville han ej, och emedan han var rik, hade han ställt högre fordringar på sig än på de andra; ty han hade sina kunskaper till bättre pris. Men fyra år äro långa och han hade gjort sin riddarevakt med ära.

Ultimus, caput för en fattig kommandörsätt, var en trettioåring med fina drag, blek hy och mörkt hår; han var enkelt klädd, men ytterst omsorgsfullt, nästan ängsligt, och hans kläder buro lätta antydningar om borstens alltför flitiga begagnande; han såg icke glad ut, icke lugn ens, ty tunga moln gingo då och då över hans panna. Han hade endast sin syster med sig, ty han ägde inga anhöriga eljest. Hon hade redan bundit hans krans, icke alltför omsorgsfullt, och var nu ivrigt upptagen av konversation med de andra oförlovade kandidaterna, bland vilka hon väckte ett visst uppseende genom sitt behagliga sätt och sin ytterst smakfulla och eleganta toalett.

Brodern kastade då och då en sorgsen blick på systemen; han var tio år äldre än hon, han hade vaggat henne som litet barn och han hade varit hennes enda stöd — då kan man veta! Det hade varit en ganska mörk historia, icke så originell, tyvärr, men tyst hade den varit och därför fordrar den vördnad. Han hade sett resande köpmän tillhandla sig skogarna omkring hans hem, han hade sett huru samma köpmän inropat hans gamla fäderneboning, huru de rest upp torn i Nürnbergerstil i alla fyra hörnen på det gamla renaissanceslottet som de låtit vitstryka, och han hade satt sig ett mål före, ett mål för livet — att åter en gång träda i besittning av det gamla godset och återställa det i dess forna skick. Men som han var en klok man och insåg tidens strävan, fann han den enda möjliga utvägen bestå i att arbeta, underlätta arbetet genom teoretiska kunskaper och därigenom komma till kapital — och sedan! Han hade därför valt naturvetenskaperna och disputerade om »Fenyl-syrornas återförande på formeln C₁₂H₅.»

Systemen hade aldrig förstått honom riktigt; hon ville att han skulle bli officer, som fadern hade varit, hon ville att han skulle leva efter sitt stånd, som en gammal moster hade lärt henne säga, men brodern svarade endast med en kyss på pannan och såg noga till att det intet fattades den älskade systemen; han hade också dedicerat sin avhandling till henne, och det tyckte hon om, men hon kunde icke låta bli att skratta åt titeln, och det gjorde brodern ont; hon var avundsjuk på primus' fästmör, som kunde läsa upp de fransyska verserna ur hans avhandling och få förtjusta åhörare. Det där C₁₂H₅C₁₂H₅ tyckte hon var så roligt, och det sade hon nu högt, och det var därför brodern var ledsen, men det var nog för annat också.

Emellertid började stämningen antaga en muntrare karaktär; sånger och tal avlöste varandra, och ultimus blev anmodad att repetera sitt tal till kvinnan, som han i morgon skulle uppläsa i kyrkan. Som han aldrig skrivit vers, hade han måst anmoda primus, vars latinska tal till föräldrar, lärare och målsmän han i gengäld uppsatt. Han skulle just börja, då nationsvaktmästaren steg fram och viskade honom något i örat; han blev litet blekare än förut, bad om förlåtelse och gick ned åt porten till gatan. Där stod en karl och väntade honom; denne bad om ursäkt att han kom olägligt, men han hade bud från kamrern, att doktors växel, som troligen blivit glömd, hade förfallit i dag, och att banken väntade den skulle bli reglerad innan morgon middag klockan tolv.

— Den förfaller icke förrän i övermorgon, då de fyra månaderna äro ute!

— Det står 120 dagar och de tvenne sista månaderna ha haft 31!

— Hälsa att jag skall komma!

Han återvände till sällskapet nästan paralyserad, men måste vara med i glädjen; och det blev även gemensam supé med förberedande dans, tills äntligen klockan blev elva och man skildes.

Klockan sex följande morgon var primus på benen, tog sitt bad, satt upp på sin häst och red ut åt Stockholmsvägen. Han var glad som en lärka och lät hästen emellanåt gå steg för steg, så att han fick repetera sitt tal, och han talade latin för tallarna så att det sjöng i skogen. När klockan slog sju började kanonerna på Slottsbacken att spela; då kastade han om hästen och red hem för att göra toalett.

Ultimus hade haft en svår natt. Han visste att han blott behövde räcka ut handen för att få en ny borgen av primus, ty han lånade aldrig pengar; han skulle gärna göra det i övermorgon, men icke i dag — för sin systems skull, och utställaren — var en fattig kamrat! Han skulle ha mördat primus, om han sett en enda misstänkt blick under aftonens bal kastad på hans systems eleganta klänning. Han befann sig i en situation sådan som endast en ond stormakt kan uppfinna; hela hans med så mycken skicklighet uppförda finansbyggnad hotade att störta just nu, då han stod vid ingången till en ny bana! Under hans funderingar gick tiden, och kl. 8 skulle han vara på samlingsplatsen. Han kom dit och han kom i kyrkan och befann sig på hedersplatsen bredvid primus.

Kantaten spelades upp; promotor talade om matematikens ställning till de övriga vetenskaperna i våra dagar; han kastade en hastig blick på de nyaste forskningarnas resultat; han redogjorde med några ord för Cauchy's skiljande av rötterna till synektiska funktioner av en variabel, kom in på plana kurvors envelopper och singulära solutioner samt förirrade sig in på vederläggningar av Clairvaults och Eulers föräldrade teoremer. Ultimus följde med en stund, men tankarna lupu upp med de smala trekvartskolonnerna och gingo ned på andra sidan bågen. Han såg ett ögonblick att läktaren mitt emot honom var klädd med unga damer; men då fick han ögonen på Prechtens våldsamma figurer på tabernaklet och han kände hur de trampade honom på bröstet; han försökte nya uttydningar på kragstenarna i koromgången, men tankarna lupu ändå runt om ett litet avlångt blått papper; han försökte se ut på församlingen, men tyckte han såg kamreraren och kassören. Slutligen måste han upp; promotor hade sagt: att nu voro de vid ingången till vetenskapens härliga tempel och gav han dem härmed fullmakt att inträda. Hans tankar rörde sig om en svavelsyrefabrik, när han kände en krans läggas på sitt huvud och ett skott small av; »Vale præclarissime Doctor» — han hörde endast ett val e, ett v a l e till allt som han hoppats på och strävat efter! Han fick ett papper i handen med namnteckningar under — han observerade att de voro obevittnade.

Primus hade hållit sitt tal. Nu steg ultimus upp darrande och blyg och läste upp verserna.

Han talade om kvinnan; huru hon i alla livets skiften är mannens stöd, som moder, som syster — härvid gick hans blick upp till läktaren mittöver och då han såg sin systems varma blickar blev han stark — och som brud. Nu slog klockan tolv — det fatala klockslaget; hans tal var slut, kanonerna dundrade, orgeln spelade upp och klockorna ringde.

Den vackraste dagen i hans liv var förstörd; han som så väl behövde ett minne att värma och stärka sig vid, han fick det ej!

Åtta dagar senare, innan ännu lagerkransen vissnat, hade han inträtt i ett helt annat tempel än det som promotor öppnat för honom; han var anställd som kemist på en porslinsfabrik — han var arbetare. Första dagen kändes det något tungt att på slaget 7 vandra in genom den stora porten, som endast öppnades mot uppvisandet av ett märke, tillsammans med dessa tysta misstänksamma människor.

Men när han inträdde i laboratoriet och hörde drejskivors snurrande över sitt huvud, vagnars rullande, hissars gnällande och verkmästarns kommandoord, då kände han det fridfullare än på gamla Chemicum bland medikofilares lek och pojkestreck; han kände nu först vad arbetets andakt var. När han kom in i ateljéen, där unga flickor sutto vid långa bord och målade porslinet, och såg deras allvar, deras oavbrutna flit som icke stördes av prat eller skratt, föll en bit fördom ur hans föreställningar om världen; men i nästa ögonblick kände han sig nästan ängslig till mods, ty han var ju i paritet med dessa, endast att han var primus, vilket dock föreföll honom tveivelaktigt! Han skulle anordna tillredning av de färger, med vilka dessa skulle måla; de voro som artister mot honom; han skulle analysera kaolinet, innan arbetarn formade det, han skulle undersöka smaltsens smältbarhet, innan godset sattes i ugnen — han var ju blott ett biträde åt arbetarna! Men han hade ett oerhört behov av att vara något mer, han erfor det som en skyldighet! Han läste då in sig på sitt laboratorium om nätterna och söndagarna för att göra sin upptäckt; han såg att det fanns något inom denna gren, som ännu icke var gjort här i landet och icke ute heller; det var detta han skulle göra. Han underkastade Sévres-porslinet de skarpaste analyser för att avlocka detsamma dess hemligheter; han måste upptäcka dessa lysande färger, som icke förändras i bränningen; en gång var han upptäckten på spår. Han visste noga chlorens inverkan på koboltföreningar; huru dessa under olika temperaturgrader förändra färg; återstod då att fixera dessa färger på olika stadier — att få en hel skala att röra sig med; dessa resultatlösa försök togo månader! De voro icke angenäma förövrigt.

Mycket folk kom han i beröring med, men där kunde aldrig bli något förhållande, ty man saknade varandras förutsättningar. Principalen var rik och obildad, därför kände han sig honom både underlägsen och överlägsen, men det kunde aldrig bli något deciderat.

Herrarna på kontoret voro gott folk nog, men de smickrade honom och beklagade honom, och det senare var förödmjukande. De undrade så ofta »hur f-n man kunde stå i en smutsig blus och

koka smörja, när man var doktor och adelsman!» Och det var just detta han ej ville säga dem. Försökte han under sina rastpromenader på den instängda fabriksgården tala vid någon arbetare, möttes han alltid med misstroende; var han ock klädd i sin blus, röjde de vita händerna duvan bland kajorna. Då kände han olyckan av att bära ett namn!

En gång hörde han ett par arbetare i portgången samtala om honom:

- Det är då — att våran adel ska gå på det där sättet!
- Å var du lugn, han gjorde't inte, om inte en var nödd!
- Tror du det? återtog den förste och knep med ögonen.
- Var så säker; han var inte så gemen mot oss annars.
- Men han är en snäll man!
- Tacka honom den för det; men han har högfärden i sig, den fattiglappen, fast den inte syns!

Han återvände till sitt tysta rum och eldade på i reverberugnen för hundra gången. Han såg hur smaltsen i digeln antog den ljusröda färgen, så rosenröd som hans vackraste drömmar; han såg hur den blev blå som en vårhimmel — han ville fixera den, men då bleknade den och blev gråblå som en drinkares öga.

En dag fann han några kristaller anskjutna på ett filter, som stått över några dagar. Han betraktade dem genom mikroskopet och kände dem ej; han visste vilka reagentier han begagnat; dessa måste alltså ha varit orena. Han underkastade sina kristaller den skarpaste analys; han förnyade den flera gånger, men kom ej till något resultat. Då slog det som en blix för hans ögon; han stod vid odödlighetens tröskel, han hade upptäckt ett nytt enkelt ämne! Han sprang ut i ateljéen och ville tala om det för flickorna, men han vände om i dörren och gick in till svarvarna och frågade vad klockan var, och så ned i magasinet och såg på priskuranterna och så tillbaka till sitt rum, där han andlös kastade sig på soffan och var galen i fem minuter!

I fjorton dagar levde han i ett febrilt tillstånd, men sen hade han sin avhandling färdig, och med prov av den nya kroppen, som han givit namnet *Ptyren*, insände han densamma till vetenskapsakademien.

Primus hade uppskjutit sitt bröllop till hösten, emedan han först ville göra en studieresa till Italien för att lägga sista handen vid sin bildning. Mången hade funnit uppskovet omotiverat, och fästmon icke minst, som gärna velat vara med; men han var bestämd. De funnos dock, som starkt tillrådde resan, ty man hade trott sig märka att den unge doktorn efter promotionsdagen undergått en märklig förändring; man sade till och med att han var litet vurmig efter det myckna läsandet, och trodde man att en utrikesresa skulle göra honom gott.

Han reste — ensam. Icke såg han mycket på museerna, ty dem hade han tenterat förut, och han ville gärna behålla sina vackra tankar om de erkända stora snilleverken, men han företog ensliga resor upp åt Apenninerna och levde herdeliv i naturen; och allt var nytt för honom. Han fann träden så stora och så vackra i teckningen, att han kunde ligga och beundra dem en hel förmiddag, ty hans öga hade sett sig trött på boktryckarens små, små likformiga vassa typer.

Under dessa vandringar gjorde han en ny och som han tyckte ganska intressant bekantskap med sin egen personlighet. Så länge hade han umgåtts med andras tankar och meningar att han alldeles glömt sina egna. Han fann en viss ursprunglighet i dem och tyckte att de kändes mycket varmare än de andras. Så tänkte han över sitt förflutna liv och fann det så solljust det kunde vara, för solljust. Allt vad han hemligast önskat hade han fått, allt vad han företagit hade lyckats; alltid hade han fått sin vilja fram, ingen sorg hade han haft. Han kände sig ofri härvid; lyckan tyranniserade honom — lyckan förföljde honom! Han erfor ett ödes hand över sig och han trodde sig vara den förste, som förstod att Polykrates kunde vara olycklig. Dessutom ägde livet ingenting att ge honom mera; han visste sitt öde; han visste att han kunde vid 45 års ålder äga ett vetenskapligt rykte, han visste att han därigenom kunde nå äreställen; han hade redan den skönaste och bästa kvinna — om ett år kunde hon visserligen vara ful, sjuklig, kanske icke så god mer. Det hade han icke mod att bära, ty han kände att han icke övat sina krafter att bära något sådant, och å andra sidan: om så ej bleve förhållandet, så stod han åter på den gamla punkten med sin evinnerliga lycka, sin dödande lycka! Han förundrade sig dessemellan över att han icke kände någon hemlängtan.

När dessa tankar gjorde honom oro, reste han ner till Rom och umgicks med konstnärer och unga utlänningar vid beskickningarna. Här fördes då ett lustigt liv, och det roade honom stundom.

Den överenskomna tidpunkten för hans hemresa var förbi och han hade redan fått ett påminnelsebrev. Han begärde fjorton dagars uppskov. Han låg nu i Neapel.

En afton var han utbjuden till en rysk attaché, som ägde en villa vid golfen, en knapp mil söder om Vesuven.

Det var en lysande fest; där voro eldiga viner och svarta ögon; han dansade mycket och var särdeles upprymd. Tillsammans med några intima lämnade han salongen och gick att promenera i parken. De togo vägen utåt en hög klippudde, som sköt rätt ut i havet och på vilken var en belvedere. Solen hade gått ner och kvällshimlen var redan svart, så att stjärnorna brunno röda och stora genom den uppvärmda luften. Utsikten var så fri och storartad man ville se; rätt ut mellan Capri och Ischia låg havet öppet; i norr bakom Vesuv syntes blott ännu alpha av Stora Björnen, men i zenith hade de Perseus, Cepheus, Andromeda och Cassiopea. De gingo så långt ut på klippornas spets, att de hade under sig hela vattenytan, vilken, lugn som en spegel,

återgav hela den del av stjärnkartan som låg i zenith.

Detta gjorde ett livligt intryck på honom att se himlen under sina fötter och han började svärma. Han lutade sig fram över barriären och stirrade ned i djupet.

— Sen I, så nära ha väl aldrig syndare haft att komma in i himmelen; men det är sant, jag är rik, och förr skall en kamel genom ett nålsöga... Nej, det är icke så! Vad har jag brutit att jag skulle bli så rik, så lycklig, att jag ej får gå ditin; jag ärvde den synden, det finns då arvsynd och det trodde jag ej! Men Perseus föddes av Danae och ett guldregn, och jag ser ändå honom med därnere; därnere, ja! Men himlen är ju däruppe; då måtte det här vara det andra!

I detsamma kom ett stjärnfall i synbar riktning från zenith; han såg endast reflexen i vattnet och blev skrämmd av den ljusa punkten, som tycktes komma underifrån rätt upp emot honom. Med ett anskri var han uppe på barriären.

— Jag kommer! utropade han och kastade sig med huvudet före ned i den mörka spegeln, som spräcktes och förvandlades i en gnistrande kaskad. Han syntes snart över ytan och lade sig lugn på rygg betraktande stjärnorna, tills båt kom och tog honom.

— Jag är så lycklig, var hans enda yttrande, när han fördes in till hospitalet för sinnessjuka i Neapel.

Ultimus hade återfått sin avhandling jämte upplysning att samma »upptäckt» var gjord ett par år förut och att den obestämbara kroppen under spektroskopet visat sig vara oxalsyra.

Denna underrättelse skulle säkerligen ha förkortat hans liv om icke samtidigt han fått veta, att systemen blivit förlovad med en väl bärgad person och att han därigenom befriades från varje ängslande omsorg för henne.

Då han nu befann sig ensam och fristående, kunde han icke underlåta att känna sig till en viss grad lugn och på samma gång en smula lycklig. Han eftertänkte om icke detta lugn skulle kunna fixeras; vad som oroade honom och jagade honom var det löfte han givit sig om återupprättandet av familjens namn och glans. Men det fanns ingen, som hört detta löfte, som han endast givit sig själv; han fann att hans olyckor härledde sig av den enkla omständigheten att han satt nollpunkten på sin skala över lycka och olycka för högt; återstod endast att flytta ner den och han skulle bli lycklig. Personligen var han icke äregirig, alltså skulle detta ganska lätt gå för sig.

Han började i lugn betrakta sin belägenhet i livet och fann den bra. Han hade tre nätta rum att bebo, ordentligt bord, så stora inkomster att han ej behövde neka sig något, och i det lilla samhälle han tillhörde åtnjöt han högsta rang.

Han hade beslutat att icke göra några upptäckter vidare och övade sig dagligen i resignationen. Härigenom inträffade, att han numera arbetade utan feber, och se, han såg klarare igenom hela serier av fakta, vilka han förut under oron gyttat ihop; nu fann han med lätthet den ena nya förbättringen efter den andra i arbetsmetoden och lyckades till och med göra en »upptäckt», som gjorde fabriken varor begärligare i marknaden. Han hade förut levat i futurum, och därför blev allt imperfectum, nu levde han fullt i den närvarande tiden, och därför hade han alltid en fast trampad mark att gå ut ifrån, innan han tog ett steg framåt. Det erövrade lugnet förlänade hela hans person och uppträdande denna säkerhet som inger förtroende, vilket gjorde att han ofta togs till rådgivare i bolagets viktigare frågor.

Inom året hade han köpt två aktier i fabriken och vid sista bolagsstämman blev han vald till revisorssuppleant.

— Den mannen kommer att gå långt, sade någon vid tillfället.

Själv trodde han ingenting, ty han visste av erfarenhet huru litet eget arbete förmår.

—

Det gamla och det nya.

Vid fullt vårsolsken hade han stigit upp och klätt sig, därpå gått upp till slottet på övningen i sabelföring och därvid av misstag fått ett kvart-inomhugg i högra knäet, så att han avsvimmat. När han vaknade till besinning, låg han ånyo avklädd till sängs, men han kände ej igen rummet. En främmande doft av varmt vatten påminde om badhus och en stark carbolsyrelukt om bårhus. Denna senare föreställning slog honom med skräck, men då han skulle göra en vändning för att orientera sig, erfor han en sådan häftig smärta i knäet, att han blev liggande som han låg. Hans ögon föllo på ett tryckt anslag: Ordningsregler: § 1. »De sjuka böra befrita sig om gudsfruktan och sedlighet». Han var alltså på sjukhuset bland de levande, varom han blev dess mer övertygad när han läste § 2. Patienten erhåller till frukost: 10 ort bröd, ett ägg, 6 ort smör o. s. v.

Nu hörde han ett väldigt knakande, och så ett fnysande och frasande och sparkande invid sig och så en rostig men dånande stämma:

— Vad går du i för klass, min gosse?

Han vände på huvudet och såg att det stod en säng till i rummet och att i denna säng låg ett stort bylte insvept i filter; där huvudet efter all beräkning skulle vara syntes endast en massa bindlar med tre små öppningar på. Därefter blev han ond för att han togs för en scholaris och svarade:

— Jag vet inte med vem jag har den äran: mitt namn är Lundborg, sörmlänning.

— Det är detsamma, jag säger du ändå; jag är västmanlänning, av 1852 års skörd och kallas vanligen »svinet»; det får du säga också; vi ska klinga, när sköterskan kommer med mjölken. Hur gammal är du, min gosse?

— Femton och ett halvt år, svarade den nykomne.

— Det var betydligt, sa grisen när han fick potatis till kålrötterna. Jag är trettiotvå och har reumatism; det får man så lätt här i gamla Uppsala om man ligger för länge. Jaså, du är bara femton år!

— Femton och ett halvt...

— Då vet du inte mycket om världen! Säg, hur trivs du på sjukhuset.

— Trivs! Det är ju förfärligt att ligga här, när solen skiner så vackert och träden börjar grönska.

— Så ung du är! Inte är det vackert, när träden äro gröna; det är ju en gemen färg och det där blåa sen på himlen — det är ju så elemenskat banalt; det där har jag sett nu i så många Herrans år och alltid är det detsamma! Jag kryper därför in och lägger mig här, så snart det lider åt sommarn, för jag tål inte värmen.

— Och du finner dig här!

— Förträffligt! Ser du, när man blir gammal som jag, så sätter man värde på att bli skött och ombonad. Det enda som stör mig, är den här rondan, när läkaren kommer med sina pojkar och de ska tala latin, gubevars. Jag fick recidiv häromdagen när jag hörde en sådan där kyckling, som satte cum med accusativus. Du ska få se att det inte blir tråkigt här — vi har vår lilla wira om eftermiddagarna.

I detsamma inträdde sköterskan:

— Jaså, unga herrn är vaken nu; hur står det till? Den där stora också har rört på sig.

— Se en sån liten vacker gosse Mari har fått; nu ska hon sköta om honom väl.

— Unga herrn ska inte höra på den där stora otäcken; han har förstört så mycket unga gossar här i stan, så det är en skam åt det.

— Mari ska inte säga så där, för det har hon bara hört! Gör nu vad hon ska och se om gossen ordentligt bara.

Sköterskan uppfyllde sina åligganden och gick.

— Nu, sade svinet, skall jag spela för dig så att du somnar.

— Spela? Vad menar du med det?

— Jag skall prata för dig; jag har inte hört min röst på flera dar, och då är det som musik för mig, när jag får höra den igen!

— Ja, men du får inte tala sådan där materialism, som du gjorde nyss.

— Nej bevars! För resten var det inte materialism; det var Semipelagiarism, men det vet du inte vad det är, för du har inte gått på kollegiet.

— Å, sånt där läste vi i skolan, och Isagogiken med.

— Isagogik! Vad är det för slag?

— Vet du inte det! Det är ju sånt där, som handlar om bibelns — mått, mål och vikt.

— Å, herre Gud, kallas det hm — som du sa nyss. Det är för märkvärdigt vad allting går framåt; det hette bibliska antikviteter i min ungdom; men jag är en gammal hund, jag. Jag åkte hit på diligens; det var den tiden då man kunde ta dimission på en fårbog och en tunna spisbröd i termin; då kunde man spela Fortuna hos Forssens en hel eftermiddag vid en sexskillings kopp kaffe; men det är sant, du vet inte var Forssens är; ni kalla det visst bakelseanum eller något annat dumt.

Pang, small ett skott, så att rutorna skakade.

— Nu kom första ångbåten i år; hör du så de hurra? Slinken skjuter som en karl i vår. Du vet naturligtvis inte vem Slinken är; han som serverar kanonerna vid Fördärvet; han lär ha varit student, säger man, men nu är han schåare.

— Är han mycket gammal nu?

— Han är litet äldre än jag, men jag har en gård i Västmanland, det är skillnaden, ser du. Jag skulle bra gärna vilja vara på ångbåten i kväll, för de ha sådana goda toddar i förn; men det är sant, jag har inte frågat dig om du kan spela knack.

— Jag kan nog, men jag vill inte; det är ett löfte.

— Jaså; till din mamma? Va?

— Ja!

— Nå! — Vet du att jag har uppfunnit en ny dryck, som gjort mycket uppseende i den

musikaliska världen — du vet inte att jag är sångare — det är tydligt. Om du går in till Åkerstens, dit du aldrig brukar gå, för ni unga gå bara på Taddis och Norbergs, och begär »Per Samuels rivare», så skall du känna en ljuvlig ting; ser du det var min stolthet, min enda äregiriga dröm att få lämna mitt dopnamn till eftervärlden på en god dryck. Jo, ser du, jag är den förste vissångaren i Uppsala, men du har aldrig hört mig... Kör det inte med droskor ner på landsvägen? Jo min själ; nu vet jag; de ha öppnat hovet i dag, och jag ligger här som en stackare — vet du vad hovet är då?

— Eklundshov förstås?

— Se, det kunde du! Annars vet ni fasligt lite, nutidens ungdom, men det är därför att ni bara kommer hit och läser på examen, era kanaljer; förr låg man här och studerade; men ni ha blivit så praktiska nu; ni går hellre in i diskonten, än ni ligger och informerar som man gjorde förr, för ni har lärt er att det blir uträkning i längden; det kommer väl den dagen då studentkåren bildar ett stort aktiebolag — nå du har väl inte något diskontlån ännu?

— Nej, men jag har en liten växel i banken; jag tog honom bra kort, men de långa äro så dyra.

Nu började det att fnysa och pusta i byltet.

— Växel, kort, lång! Vad säger du, gosse! Men du är ju inte myndig?

— Å, de se inte på trassenten, bara man har en styv acceptant!

— Om jag förstod huru en växel såg ut; vad är acceptant för slag?

— Det är han som skriver mitt över papperet!

— Det vill säga, han går i borgen?

— Ja han måtte väl göra det, inte vet jag.

— Nå hur får du en sådan där acceptant?

— Man tar en livförsäkring!

— Har du sådan med? Du var mig en baddare. Hör du, det där får du lov att lära mig, med växeln!

— Ja, det är så vigt; och så slipper man springa och bevittna namnteckningarna.

Nu kom rondens; läkaren lade om gossens förband, varefter denne föll i en feberslummer.

När han vaknade, sutto två främmande vid kamratens säng och spelade kort på en stol. De förde samtalet viskande, och höjde någon på rösten, gjorde byltet en hotande åtbörd med näven. När de en liten stund därefter gingo sina färde, skedde detta så tyst, att han trodde de voro skuggfigurer av hans feberbilder.

Då steg byltet upp och kastade av sig två överflödiga nattrockar, tog av bindlarna från huvudet, gömde ljusen bakom ett par stora böcker och gick fram till den sjuke. Han lade sin hand på hans panna, skakade på huvudet, bredde sin filt över honom och gick tillbaka och satte sig på sängkanten och ringde med benen.

Ljuset föll på hans ansikte, så att han kunde observeras av den sjuke.

Han hade ett jovialiskt ansikte, icke fult, med ytterligt trötta, men icke slappa drag.

Den sjuke rörde på sig.

— Är du vaken, liten? frågade den tjocke med låg röst.

— Ja, kamrat.

— Vill du att jag skall gå efter Mari åt dig?

— Nej tack, jag är bättre nu.

— Skall jag spela för dig mera?

— Ja, men du skall vara rolig!

— Rolig; ja, så att du får skratta åt mig! Det har jag varit nu i femton år och därför är jag där jag är. Tänk, att låta folk skratta åt sig och finna nöje i det? Fåfängan förstås? Men de förakta en sedan! — Jag känner mig så förb. sentimental i kväll! Har du varit kär, gosse?

— Åja! Och du då?

— Joo! Hör på! Nu börjas det; men det blir inte långt. Naturen hade begåvat mig med en ganska ovanlig mage, korta ben, ett fult, fett ansikte och en stark sångröst med en egendomlig näston, som kunde framkalla de förfärligaste skrattsalvor. Jag var smickrad av den uppmärksamhet, som visades min talang; jag slets från den ena bjudningen till den andra och utbildades småningom till en lustigkurre, en gycklare; jag var med ett ord en »rolig d-l». Mina visor voro många, och ledsnade den ena generationen på dem, så kom det alltid en ny och fann dem roliga. Men så for jag en sommar åt hembygden, där jag hade en liten flicka, som jag tyckte om. Hon blev alldeles galen i mig och sa att jag var 'den trevligaste karl hon visste. Jag tog hennes uppmärksamhet åt mig och vågade en dag att i trädgården framföra min anhållan om hennes hjärta och hand. Hon svarade med ett gapskratt och ropade på några andra flickor, att de skulle komma och se på något riktigt tokigt. Jag försäkrade att det var allvar, men hon skrattade ändå mer och sade att jag var utmärkt. Jag måste hålla god min och vara utmärkt. Jag blev ledsen och förtvivlad och sjöng inte på åtta dagar, utan sökte framstå så allvarlig som möjligt. Hon fann mig först tråkig och till sist odräglig; det klädde mig inte, sa hon, att vara så där, och hon

erinrade sig med tårar i ögonen huru syperb jag var på slotterölet, när jag kom i strumplästen och en ut- och invänd nattrock och gjorde bocksprång och bondgrin. Då föraktade jag henne! Bon soir! Och så var det slut!

— Sjunger du aldrig mer!

— Aldrig!

— Så dum du är! Inte var det något att gå och sörja över!

— Du vet inte vad kärlek är!

— Gör inte jag? Det är en detalj av livet, och får icke vara mer! Vet du, jag håller med din fästmö, att det inte klär dig att vara allvarsam. Förövrigt skall jag fråga: vad är det som är så allvarsamt? Jag för min del tycker, att det är ett stort gyckel alltihop; och vet du varför människorna gå och se så tungsinta ut? Jo därför att de hålla sig för att skratta! Du grinade åt allting och du fick hela världen med dig; gå på du och flina och narra den där allvarliga masken av de hycklarna; du har en stor uppgift, min bror!

— Kors i Herrans namn så du talar, gosse; får ni lära er sådant i skolorna nu för tiden?

— Ja, det få vi! Lägg dig nu, så skall jag spela för dig. Du tror att jag som ung har något att lära av din ålder; bort det! Allt vad du lärt av livet har du läst i böcker, till och med din banala kärlekshistoria, på vilken du tyckes grunda hela ditt kommande liv och som säkert blivit ett kärkommet motiv för din lättja. Nej bevars, du har mycket mera att lära av mig, ty det står ännu inte i böcker; du tillhör en förgången generation, som jag väl känner, jag tillhör ett kommande, som du inte alls känner. Du har läst om våra dagars världshändelser som man läser en tidningsartikel, vi ha levat dem och diskuterat dem; vi ha upphört att nära oss av er poesi, vi läsa ekonomi och naturvetenskap; vi anse studenttiden som ett övergångsstadium, ni togo det som ett kall; vi slåss aldrig på torget, anse det icke som en dygd att överlasta sig, förgripa oss icke på varandras friheter, respektera den personliga famntag för råhet; ni kritisera era lärares välvilliga suspenderingar av föråldrade stadgar, vi begagna oss av dem och tuga. Ni hade åsikter färdiga om allting, ni sjöngo frihetssånger, ni hurrade för representationsförslaget; vi hurra för allting, vi känna på oss att någonting skall komma och därför avvakta vi; det blåser från så många håll, därför göra vi icke fast våra skot; men för att icke stå redlösa, hålla vi oss tillsvidare vid det bestående; vi äro konservativa därför att vi frukta pöbelväldet. En konservativ ungdom! Det är exempellöst! Men det har pöbeln gjort. Ni voro rojalister; vi äro färdiga att bli imperialister om så behövs!

»Svinet», som med häpnad avhört detta utbrott, steg upp och gick ut i korridoren för att säga åt sköterskan, att kamraten yrat, och bad att få ett annat rum till natten.

Under det att sköterskan och kamraten vid fönstret tillagade ett kylande pulver, fortfor den sjuke:

— Ni kalla oss blaserade, därför att vi äro flitiga och kloka; tro du mig, våra känslor äro mycket friskare där de ligga hermetiskt förvarade, än edra som hängas utanför boddörren att flugsmutsas. Vad är det för snack ni håller med er filosofi; ni tro att den runnit ur klassisk källa, och då är det bara ren »upplysning» hundra år efter upplysningen; den skulle ha gått in som en tidskriftsartikel i en tysk småstad; ni tyckte att det var stort att gendriva läran om de yttersta straffen, det gjorde vi redan i skolan; ni leva på de där magra skolorna, säga ni, ja, min själ, det synes; men vi läsa dem, ty vi behöva dem i examen; ni tror att tysk syntax är lika med filosofi, men ni vet inte att det finns en fransk och en engelsk; jag läste de där korrekturarken en kväll och jag fann — intet, inte en pinne för tanken att vila på; det är en torr ekvationslösning, men där man redan satt in det önskade värdet på X för att satisfiera — — — Intresset är borta när man känner resultatet; det där veta vi allt, men man säger icke sådant där, ty man kan misstaga sig.

Nu kunde kamraten icke styra sig.

— Jaså, du insulterar den store mannen; gratulera dig att du är sjuk, annars skulle du fått ett kok stryk.

— Han var icke stor, därför att han var betydelslös!

— Skäms du inte, du vet icke att jag är Boströmare!

— Jo! Det var ni alla; varför skulle då icke till och med du! O, du stora tidevarv, som går i graven; det behövdes en professor i filosofi för att narra ungdomen från att gå i kyrkan; du stora tid, som kunde häckla det tidevarv då man dyrkade förnuftet; du slog ner förnuftet och satte bondförståndet på tronen!

»Att vara är att förnimmas» — det kliar i hjärnan, då den stora tanken gör sitt intåg. God natt! Släck ljuset!

Sköterskan och Boströmaren konsulterade; och man stannade vid kalla omslag om huvudet.

FRÅN HAVET

Sandhamn i storm.

Fyrtioåtta min. gissad distans O.S.O. till O. från Räntmästartrappan ligger det natursköna Sandhamn på tre sidor omflutet av vatten och på den fjärde av havet. När det blåser, går det stora vågor icke allenast på havet utan även på land, ity att marken består av den finaste skrivsand; eljest är det lugnt. När solen skiner är det vackert väder, utom vid inträffande tjocka, då likväl endast fyrvaktarna och lotsutkiken åtnjuta solsken. Se närmare väderleksrapporterna utanför telegrafstationen vid Skeppsbron.

A r e a l : en mycket liten kvadratmil. Åker bestående av e t t p a r t u n n l a n d skursand, på vilken med mycken möda odlas sandhavre; men som man sedan urminnes tider endast haft dåliga år, måste invånarna hämta all sin spannmål från andra orter. I brist på inhemsk spannmål har ön låtit bygga en kolossal väderkvarn, vilken ger ett förmöget utseende åt det sädesfattiga landet. Av äng finnas några kvadratfot i tullens trädgård, oberäknat ogräset på gatorna. Skogen består av 8,000 tallar och e n gran, vilken senare utgör ett föremål för Sandhamnarnas livliga beundran och av barnen betraktas som en ytterst sällsynt växt. Tallarna förete ett särdeles egendomligt yttre och se verkligen ut som de voro predestinerade till »prickar». (Se Nautisk ordbok: en stång med en ruska i övre ändan.)

Ljung och lingon äro öns huvudprodukter.

Alldenstund björken icke förekommer härstädes, skulle man måhända tro att civilisation och uppfostran icke heller trivdes, men som man enligt nyaste forskningar funnit, det kunskapens träd ej var någon björk, vilket man förr trott, så har man uppfunnit nya, förbättrade metoder vid undervisningen och vunnit särdeles gynnsamma resultat. Den skola som Sandhamn själv håller sig kan ge intyg.

U r i n v å n a r n a [A] äro med kvinnor och barn omkring 300. De flesta innehava statsämbeten. Av icke-tjänstemän äro alla hantverkare utom en permanent badgäst och en brevskrivare, vilken, då han reste hit i oktober månad, måste ge sig ut för att vara målare (kustmålare) för att undvika obehaget att bli ansedd som galen — ty så låga tankar hysa urinvånarna om sin ö — men vilket föregivande höll på att ådraga honom en svårare fiendskap med ortens ambulatoriska målare, vilken vädrade en konkurrent, men lugnade sig då han fick höra att brevskrivaren bara målade vatten.

S p r å k e t är den nautiska dialekten: talas både av herrar och damer. Prov:

E n v ä d e r l e k s k o n v e r s a t i o n :

— God morgon, min fröken; vi ha en styv bramsegelskultje i dag.

— Jag tror vi få nr 4 innan middan, eller

— God morgon, min fru; han går på osten, tror jag.

— Tror ni att vi få vackert väder? heter: tror ni att han går på norden? o. s. v.

R e l i g i o n . Männen äro i allmänhet gudfruktiga mot svårt väder. Jag har icke hört någon som förnekat Guds existens, men tre som bestritt Kristi gudom; eljest är den kristna religionen förhärskande, ehuru i mindre grad om vintern, då på Sandhamn ingen kyrka eller präst finnes och predikan endast hålles den varmare årstiden 2 gånger i månaden.

L ä s a r e : e n ; idkar även borgerlig näring bredvid.

S e d e r o c h b r u k : oklanderliga, likasom i en mindre sjöstad. De unga männen spotta på golvet när de äro borta och hava den oseden att tugga tobak när de inte röka; för övrigt utmärkta i alla avseenden, vartill mycket bidrager kommunens beslut att ej tillåta någon sprituskänkning på ön.

De unga kvinnorna gifta sig vid uppnådd mogen ålder, såvida någon friare infinner sig; eljest fortfara de att vara ogifta.

H u v u d n ä r i n g e n är statens tjänst samt fiske.

Sandhamn är lots- och tullstation. Inkomsterna lära vara utmärkta, vadan de flesta lotsarna och vaktmästarna äro husägare, utom det att de finnas som hava andelar i fartyg. Jag törs icke inlåta mig på några detaljer av fruktan för att ådraga mina vänner taxeringskommitténs näsvisa forskningar.

S j u k d o m a r få ej finnas på Sandhamn, alldenstund det ej finnes läkare. Emellertid lära icke så få i hemlighet vara bekajade med reumatism, vilken sjukdom behandlas med en välkänd illasmakande dryck, kallad »gök». (Se Naut. ordb.)

T e a t e r : finns inte.

P o l i s : dito dito. **G a r d i s t e r :** dito.

H i s t o r i s k a m i n n e n : Elias Sehlstedt. Född 1808... dödsåret kan ej uppges alldenstund mannen är odödlig.

Detta är i korthet Elias Sehlstedts Sandhamn — ett egendomligt litet ställe, dit bullret från den stora världen endast kommer en gång i veckan om sommaren och om vintern sällan eller aldrig;

havet med sina utomordentliga föreställningar; fyrarna, målen för oförgätliga lustresor; utkiken med sin präktiga arm- och bengtymnastik; hamnen med sina vinddrivare och sina nattliga sexor ombord; tullkammaren med sina viror och telegrafan med sitt sköna brädspelsbord... å, om jag så ock toge allt bläck som näsvisa brevskrivare och fullt misslyckade poeter ött och sandade med hela Sandhamn, min beskrivning bleve ändå... Därför slutar jag den och övergår till historien om de skeppsbrutna och kapten F. M.

Det var en förmiddag i medio av oktober — en »nr 4» tjöt i knutarna — bränningarna vrålade — regnet trummade på rutorna — med ett ord alla möjliga djävulska åtgärder voro vidtagna utomhus för att göra en aftonbrasa med toddy så angenäm som möjligt inomhus. Vi voro just inbegripna i ett livligt samtal om reumatismens förbannelse eller syndens inflytande på människokroppen samt undrade huruvida Chambord var flintskallig eller rödhårig o. d., då dörren öppnas och in träder en jätte, ledande tvenne mindre personer med ganska nedslaget utseende, samt anhöll att på kungl. tullkammaren få en sjöförklaring uppsatt om barkskeppet Neptuns förlisande å Finngrundet.

Presentation.

Kapten M. på Aimo. Kapten F. på Neptun med styrman X.

Sedan gastarna, ty såsom sådana mottogos de, välkomnats med en styv bramsegelstoddy och sorgens beklagande var överstokat, uppsattes sjöförklaringen med tillhjälp av förste styrmannens journal; och anföres i korthet följande, vilket sedan skall romantiseras och kommenteras enligt enskilda meddelanden.

— Utdrag av journalen, hållen ombord å barkskeppet Neptun, som fördes av undertecknad, skeppare, hemma i Malmö, på resa från Antwerpen till Ljusne. — — —

— — — Den 19:de kl. 4 på morgonen pejlades Eggegrunds fyr uti S.V. 1/2 V. med 5 min. gissad distans och vinden N.N.V. med tilltagande storm. Övra märseglet, storseglet och klyvaren fastgjordes nu, mesanen inhalades på gaffeln, och vi vände undan vinden. Kl. 5 på morgonen loggades 4 minuter, kl. 6 4 1/2 min., kl. 7 4 min. med styrd N.O. kurs och 2 1/2 strecks avdrift från hållen kurs. O.N.O. 1/2 O. i behåll, alltså med summerad distans 12 1/2 min.

Nu kommer det.

Vakten purrades till vändning, men törnade fartyget samtidigt. — — — Kl. 8 steg vattnet i rummet över kölsvinet, och besättningen tillfrågades om den ansåg att något mer kunde göras för fartygets räddning. Alla man svarade »nej» och ansågo skeppet vara totalt förlorat och att det endast återstod att söka rädda livet. Order gavs nu att båten skulle sättas i sjön, och med stor och ögonskenlig livsfara kommo alla man i båten och lämnades skeppet kl. 9 f. m. Tvenne skepp voro i sikte, varför nödflagg hissades, vilket dock ej blev observerat av omnämnda seglare. Kl. 11 f. m. lade en tremastad skonare back, vilken befanns vara skonertskeppet Aimo, kapten F. M. på resa från Gävle till Grimsby, vilken bärgade båt och manskap kl. 1/2 1 e. m. — —

Härpå inkallades den bärgade besättningen, och 13 mörka figurer inträdde och uppställde sig i bakgrunden — de sågo allvarliga ut, ty de hade förlorat sin lösegendom och det var ju ingenting att skratta åt — tycktes för övrigt belåtna med att få komma i land. Sjöförklaringen undertecknades av samtliga, och den officiella avdelningen av akten var över. Nu inbjödos vi — brevskrivaren, vilken såsom skrivkunnig biträtt vid akten, fick följa med — att se hur kapten M. kunde ha det på Aimo.

Kvällen hade blivit vacker — stjärnorna gjorde sig så breda som möjligt för att håna kapten C:s fotogenlampa på Korsö, vinden satt och visslade i märsarna på de förtöjda fartygen, och på famnslånga vågor blevo vi omsider framvräktade till det ståtliga Aimo.

Alldenstund både stewarden och konstapeln fått gå i land, dukade nu kaptenen själv fram i kajutan vad huset förmådde och det var icke småsaker — danskt brännvin, norsk sill, svensk renstek, engelsk cakes, holländsk hummer o. s. v., och då slogs dörren till bröds-kottet upp och så börjades det.

Stämningen, som förut varit något blandad, antog nu en betydligt gladare färg.

Kapten M. »förtalde» historier på den älskligaste skånska och upphov jätteskratt under sitt röda skägg, som skulle skrämt nervösa personer, om ej hans stora ögon uttryckt det mest godmodiga lynne.

Kapten F. lät då och då förleda sig till ett skratt, och så försjönk han i en djup melankoli, vilken vi naturligtvis uteslutande tillskrev den förlust han lidit genom skeppsbrottet. Men det var inte där precis som skon för tillfället klämde — han kunde inte längre ensam bära på sin sorg, utan måste förevisa ett halvt dussin fotografier av sin käreasta.

Styrman X bara åt, teg och såg mulen ut.

Nu började kapten F. berätta några detaljer om skeppsbrottet.

När båten sattes i sjön var skeppskatten den första som sprang ombord, nr 2 var märkvärdigt nog kocken, vilken hela resan legat kränk, men nu återfick sin vigör. — Inga kläder fingo medtagas, ty båten var för liten — endast en säck med proviant och ett kärl med bomolja. Sjöarna voro svåra, men — nu kommer en underbar uppgift, som jag på flera sjömäns hedersord ej har rätt att jäva — så snart en svårare sjö var i annalkande utslogs en kvantitet olja och se — vågen lade sig! Denna rörelse fortsattes tills Aimo omsider lade bi. Här visste ock kapten M., huruledes han blivit purrad av vakten och varskodd angående en prick, som ej stod noterad i specialen — man anlidade största kikarn och fann att det var en nödflagg, man lade back, föll ur

kursen — och i våra dagar, då man icke allenast icke lär bry sig om skeppsbrutna, såsom tidsödande, utan till och med seglar mitt igenom dem som gå i vägen, var detta ganska berömvärdt. Med ytterligare livsfara lade båten till, och upp sprang en ung man, barhuvad och med glädjen i ögonen, kastade sig i armarna på den förvånade M. och tackade honom i det han nämnde honom vid namn med det förtroliga Du. Igenkänningsscen. De båda sjömännen voro landsmän och hade icke sett varandra på 7 år, då de bägge varit i livsfara på Malmö redd, i det att en ångpanna på en närliggande båt sprang i luften. — Slumpen hade förökat det rörande och intressanta i återseendet.

Brorskålarne voro redan förbi och supén nalkades punschen, då kapten M. avbröt: Mina herrar, nu kommer desserten — upptog en smutsig säck från durken och öppnade den. Det är kapten F. som bjuder. Ur säcken kom fram en pressylta, en liten fruntimmerspsalmbok och en kolossal ost. Kapten F. ryckte åt sig psalmboken första bladet, på vilket stod vid h e n n e s första nattvardsgång, vi togo till oss pressyltan, som svärmor själv lagat, och osten, som under de sekelslånga timmarna i skeppsbåten verkligen hade blivit »gammal», var ganska välkommen för att dölja åtskilliga mer än vanligt sentimentala sväljningar och befanns så ovanligt stark, att tårarna kommo i ögonen.

Nu kom punschen, och historierna, och visorna. Kapten F. glömde sig och sjöng en yankeevisa, kapten M. en dansk — jag tror det var om »Christians Moer», en mycket välkänd dansk personlighet av halvt mytiskt ursprung; sist kom turen till den tyste styrmannen — han harskade sig, men fick inte fram något.

På tillfrågan förklarade han att han kände sig ruskig, ty han satt i våta kläder och hade förlorat sina ombyten. »Inte annat», och nu, på riktigt sjömansvis, d. v. s. utan spår av prål, kastade jätten M. av sig rock och väst och fortsatte sitt värdskap i sticktröjan.

Nu fick styrmannen mål i mun; och tänk, den gamle grobianen sjöng en kärleksvisa av det mest oskyldiga slag och berättade i samma väva att han varit ringförlovad sex gånger, men alltid haft otur hos fruntimmer, varför han till sist i förargelsen gått och gift sig, samt uttryckte nu sin stora missaktning för könet, till bekräftelse varpå han upptog ur byxfickan spillror av en tavelram, några glasbitar och en fotografi, föreställande ett fruntimmer med en liten flicka vid sidan. Om han hade varit ensam skulle han nog givit några vidare jäv mot sitt kvinnohat.

Det var redan över midnatt och kapten F. hade smugit sig in i kjojen och sov ut efter de sista dagarnas mödor och bekymmer. Som vi ansågo det synd att väcka honom, avslutades samkvämet och vi styrde hem under det stjärnorna blinkade ännu klarare utöver havet — det stora bindestrecket mellan himmel och jord.

—

Huruledes jag fann Sehlstedt.

Klockan är 5 en augustimorgon på Dalarö. Solen håller på att arbeta sig fram ur en hop trasiga Vandykbruna moln i öster, tullkarlarna snarka vid öppet fönster i vaktstugan, en svart och vit flugsnappare fångar flugor på gungbrädan ner vid tullbron, där kaptens ovåliga piga i går ställde en smörbytta i solskenet; amerikanska flaggan hänger som en kulört bomullsnäsduk på societetens flaggstång, måsarna äta frukost ute på strömmen. Gästgivaren vaknar, och ser efter om gurkorna frusit, anställer sina meteorologiska observationer och tar sig en sup inne vid smörgåsbordet; men Dalarö sover än; och det är det man vet nere på tulljakten, där fyra unga män i tur och ordning tvätta sig på skansen. Jaktuppsyningsmannen ligger på knä vid masten och rakar sig framför en spegelbit. Solen stiger; tjäran börjar lukta i fogarna på jakten, gästgivaren tar andra supen. Röken stiger ur kabysen, men den stiger rätt upp; ingen vind!

Klockan är 6. Sällskapet ligger inne i kajutan och har druckit kaffe. En och annan chagrinkänga börjar knarra på bron, en och annan resårstövel börjar gnissla mot spikarna, en hel trupp kopparförhydda barnkängor börjar smälla över våra huvuden. Dalarö har vaknat. Då börjar det slutligen lukta rök i kajutan! »nu är det här!» — »Vilket?» — »Vädret!»

Loss för, loss akter! hissa på stora klyvaren, bär av, stick på skotet! Segelsupen är intagen och vi äro ute, på tulljakten, på väg till Huvudskär för att därifrån leta upp Sandhamn och se på Elias Sehlstedt, ty det är ingen av oss som har sett honom eller känner honom.

Vi äro ännu inom måsarnas region. Stränderna äro beklädda med lövträd och se ut som alla andra stränder. Nu gå vi om en udde. Bössorna klara! Vi äro inom skrakarnas region. Mycket riktigt, där låg en kulle med ungskrak. De yngsta springa på vattnet och modern förut. Fadern — den är aldrig hemma; för resten brukar han flyga sin väg när det galler. Två skott och familjen är gallrad. Nu gå vi ut genom sista gattet. Detta är ejderfågels region. Här ser förfärligt ut. Bara kala klippor eller stenar, utkastade som tuvor i ett träsk, och det skulle se löjligt ut, om inte havet utgjorde bakgrunden. Mitt i denna öde skärgård höjer sig för våra blickar vertikalt mot horisonten en besynnerlig pjäs. Den ser ut som en galge, men det är ingen galge, utan vid närmare påseende en tall. Stormarna ha brutit av kronan och endast lämnat en gren kvar. Mitt på stammen sitter en snusfjårding, som en fiskare slagit botten ur och hängt upp för att ejdern skall lägga ägg i åt honom, och det är ejdern nog dum att göra varje år.

Där simmar en skara ungejder. Nu börjas vilda jakten. Hal an på skoten, hissa på toppen, lova! — fall! — Fåglarna springa på vattnet och slå med vingarna, dyka och komma upp. Jakten, som seglar väl, vinner på dem, och snart smäller ett skott. En trut, som observerat uppträdet, kastar sig ned som en pil och försvinner med bytet som han slukat. Nu höjes ett skri från alla kanter. Måsar, tärnor, labbar, svältor, knipor, kråkor komma dragande i stora skaror. Där fick en mås en strömming. Han har redan sväljt den. Men det är inte för sent ändå, tänker en labb, ty djuren kunna numera också tänka, och han tar fart och angriper måsen uppe i luften, tvingar honom att ge upp bytet, som redan börjar falla med en hastighet lika med kvadraten på avståndet eller något ditåt. Innan fisken nått vattenytan, har labben redan ätit upp honom och tittar sig om efter mer. Nu komma havspapegojorna, svarta och dumma fåglar, framför allt envisa. Om man gör sig besvär och går i land på en kobbe, där de ha sin äktenskapliga tillvaro, kan man slå i högen med en käpp och döda så många man har mage till, vilket kanske ej vill säga mycket, ty de äro traniga i köttet.

Nu syns en stor sten med en stång på. Det är Huvudskär. Hundratals fiskarbåtar ligga runt omkring. Detta är strömmingens älsklingsplats.

Emellertid har åtskilligt blivit annorlunda under dagens lopp. Måsarna ha blivit hesare, kråkorna flyga åt land till, himlen har mulnat och vinden har friskat. Toppen tas ned och lilla klyvaren tas fram. Vinden ligger emot och vi få kryssa upp till Huvudskär.

Huvudskär är en klippa så stor som Skeppsholmen. Inte ett träd eller en buske, intet gräs, bara ljung betäcker stenarna här och där. På denna sten i havet bo några lotsar, några tullvaktmästare och 300 fiskare under vår, sommar och höst. Dessa 300 äro inhysta i 10 kojor, uppförda av strandgods, sönderbrutna åror, utslagna relingar, kvistar, ljung, lera och jordtorvor. Havet är för fiskaren den gröna duken, som han spelar på. Om kvällen sätter han ut allt vad han äger, sina dyrbara »bragder», om morgonen tar han antingen in några tunnor strömming eller också ingenting, eller också har han förlorat sin egendom i havets djup. Det är skärkarlarnas Homburg, detta Huvudskär — det är bara pistolerna som fattas.

När vi anlände till Huvudskär blåste det redan sina 7 skålpund, himlen var mörk och havet som bläck. Det var kväll. Nere vid stranden, på havssidan till, stod ett kummel med ett vitt kors på. Det såg ut som ett altare i ett gravkor. Här hade en dansk skonare förlit med manskap och allt. Sjön hade redan börjat vräka och skummet fördes av vinden högt upp på holmen. Ljungtuvorna lågo som remmar efter marken, horisonten, som mörknat allt mer, röck inpå, små holmar försvunno i en blink, hela marken dånade, man blev mörkrädd, ty det föreföll varje ögonblick som om denna vattenmassa skulle sluka upp hela skäret.

Nere på jakten hade man emellertid fått toddyvattnet i ordning och satt redan vid tända ljus och spelade kort på klaffen. När detta väl var undangjort, trevade vi oss i mörkret upp till tullstugan, där vi skulle beskänkas med en nattdryck. Det var det enklaste rum man kunde se. Vitrappade väggar utan tapeter, en bänk, ett bord, en säng, i vilken den vakthavande mästaren låg och rökte ur en svartbränd träsnugga. Nu tog vår musikus fram sin Cremonesart ur sin jakarandalåda med röda sidenfodret och spelade ur minnet Rohdes a-mollkonsert. Karlen i sängen reste sig upp — uppsyningsmännen, som sutto på sängkanten, höllo varann om livet och jämrade sig — talgljuset i buteljen snyftade och tårarna runno så strida — katten reste borst på ryggen — stormen fyllde i pauserna och piskade flagglinan mot stängen — jag har aldrig hört något dylikt. När han slutat i ett pianissimo var det så tyst i rummet, att man endast hörde en trämask knäppa i väggen. En fluga som vaknat kretsade omkring ljuset tills hon med ett surrande kreverade över lågan. Stormen fortsatte.

När vi vandrade åter ned till jakten brann ett och annat ljus i kojorna. Jag smög mig fram till ett fönster och tittade in. Där lågo trettio personer. Vid ljuset satt en gumma och spådde i kort; vid Spiseln satt en käring och »slog» i bibeln. Det finns många sätt.

En storm i augusti är endast en nyck. Nästa morgon var det stillt. Solen belyste fiskarens morgonarbete. Man hade just kommit in från sjön när vi vaknade och var sysselsatt att taga ut skötarna. En hade fått ett par tunnor på ett varp; i båten bredvid hade man inte fått ett liv på två. Ingen hade förlorat. Havet låg blankt som kvicksilver och sjöarna hade redan antagit formen av långa dyningar, som ännu kunde bryta på några famnar. Det var ett egendomligt skådespel som nu företedde sig. Långt ut till sjöss, där några undervattensrev lågo, sågs plötsligen den blanka ytan avbrytas, en mörk vägg reser sig mot horisonten, den nalkas först långsamt, nu springer den och i ett upplöser den sig i en kaskad av skum.

Mot eftermiddagen hade det blåst upp en liten bris, och vi sträckte till havs för att kryssa upp till Sandhamn, dit vi beräknade komma följande morgon i god tid.

Det är en augustiafton. Solen är på nedgående och har endast några och tjugo grader kvar till horisonten. Sällskapet ligger i nattrokar, tofflor och pipor — läsande, spelande bräde, sjungande — på däck, under intagande av aftontoddyn. Första båtsmannen sitter i skansluckan och klackar stövlar, den andra ligger och röker Svarta Ankaret nere i sin koj. Sverge ligger som en lätt rökstrimma i väster. Längst i öster synes en seglare. Seglen äro eldröda av den nedgående solens reflexer. Kaskaderna därute vid brotten visa sig då och då, men äro nu rosenfärgade. Havet har samma ton som luften. Det hela är som en enda stor himmel. Några salar ligga och sola sig på ett skär. När de få sikte på jakten utstöta de ett bölande och kasta sig i sjön. Kamraten med flöjten tar upp ett stycke ur Wilhelm Tell. Om en stund sticker ett mörkt huvud upp en kabellängd akter om jakten. Fram med lodbössorna! Salarna äro begivna på musik. Det lurviga huvudet dyker ned för att ej mer visa sig, och kustbevakarna anse sig ha gjort en förlust på 30 rdr.

Snart synas fyra andra lurviga huvuden kring jakten, som nu lovat och lagt upp mot vinden. Sällskapet badar. Detta är något, att bada mitt i havet, simma i den långa eldgatan solen till mötes och se huru röken stiger upp ur kabyssen, där potatisgrytan är påsatt, och veta att det finns brännvin i klaffen.

Klockan är tolv på natten. Det har redan mörknat och nu borde månen gå upp, men det gjorde han icke. Men i dess ställe blixtrar det till vid nordvästra horisonten, men icke starkare än när man tänder en stryksticka, och så blir det mörkt några minuter igen. Detta är Korsö fyr, Sandhamns första fyr, Sehlstedts gamla vän.

Här berättade uppsyningsmannen:

— Sandhamn är en tämligen stor by med små krångliga gator och gränder. På sista åren, sedan gubben tagit avsked från tullen och icke längre bodde i tullhuset och om kvällen varit ute på något parti, gick han alltid hem efter fyren. Han pejlade Korsö i syd till ost, ända till skomakarens knut, där tog han fyren, knuten och en vedtrave i ett streck full syd och kunde så gå baklänges upp i sin gränd och in genom sina grindar i kolaste mörkret.

Nu gingo vi till kojs, sedan vi även fått Grönskärs fyr i sikte och således hade omkring fem mil igen till Sandhamn. Följande morgon, då vi vaknade, befunno vi oss strax utanför fyrarna, som ännu brunno. Solen skulle just gå upp bakom Grönskär, som stod där lik en gammal borg på sin höga klippa, omgiven av en ganska vacker granskog. Fonden, ur vilken solen skulle gå, bestod av lätta morgonskyar, kantade med det briljantaste Cadmium. Högre upp belystes skyarna redan av solen. Ute till sjöss uppfördes en annan scen. En ångbåt lovade och väntade på lots. Han såg så osäker ut i rörelserna. Den kunde vara ett par mil ute. Lotskuttern, med sin stubbade rigg och sin röda vad i seglet, kryssade och tog slag på slag. Ångbåten höll ned emot honom så mycket han vågade för grunden. Det var, som de hade haft förstånd bägge två. Ett tu tre drabbade de ihop, ett ögonblick, icke längre än som behövs för att ge en kyss, och nu fick ångbåten liv och hållning, tog en säker kurs och styrde rakt på hamnen. Kuttern gick till havs för att göra flera sådana där möten. Nu, alldeles som på regissörens signal, gick fonden. Tablå! Solen bröt fram bakom Korsö, fyren släcktes i samma ögonblick, och himmel och hav stodo i lågor. Grönskär dröjde några minuter ännu — gubben B. går inte så fort i trapporna han — och måsarna skrattade åt honom och löjorna tittade upp för att se om det var något mankemang med maskineriet. De kände troligen gubben B., ty han skulle ha lagt fingrarna på sitt astronomiska ur och svurit på, att solen gått för tidigt. Vi togo i land vid Korsö brygga och beslöto att sova till fulla morgonen för att, efter att ha besett fyren, sträcka in till Sandhamn.

Det fanns i sällskapet en ung, nervo-biliös person, som läst för mycket estetik och fått för litet stryk i sina dar. Denne skillde sig från de sovandes antal och gick i land. Jag höll utkik på honom och såg snart hans sittande konturer avteckna sig mot luften från en klippspets vid stranden. Han tog fram papper och penna. Då visste jag huru det stod till och gick lugn till kojs.

På morgonen, när jag besökte platsen, hittade jag en mängd papperslappar, vilka jag sammanfogade, och fick ihop följande dårskap, som här nedan meddelas till varning för dem, som förläst sig på en känd havsförfattare.

Jag låg på kabelgattet,
Rökte »fem blå bröder»
Och tänkte på intet.

Havet är så grönt,
Så dunkelt absintgrönt —
Det är bittert som chlormagnesium
Och saltare än chlornatrium;
Det är kyskt som jodkalium.
Och glömska, glömska
Av stora synder och stora sorger
Den ger endast havet
Och absint!
O du gröna absinthav,
O du stilla absintglömska,
Döva mina sinnen
Och låt mig somna i rö

Som förr jag somnade
Över en artikel i
Revue des deux Mondes.

Sverige ligger som en rök,
Som röken av en Maduro-Havanna
Och solen sitter bredvid
Som en halvsläckt cigarr.
Men runt kring horisonten
Stå brotten så röda
Som bengaliska eldar
Och lysa på eländet!

Vi stego upp i fyrtornet, beledsagade av fyrmästaren, vilken icke tycktes ha fått tala med

människor på långa tider, ty han ville aldrig släppa oss.

Äntligen nalkas vi målet: Sandhamn. Vi se redan folk på bryggan. Är det där Sehlstedt? — Den där långa? — Nej, det är tullinspektören! Än den där korta! — Det är bogserkaptenen. — — Vi blevo mottagna på det vänligaste och förda ner i trädgården, undfägnade med frukost och punsch, upptäckte att vi kunde sjunga kvartetter, och det blev middag. Men var är Sehlstedt? Man iakttog en viss reserverad tystnad var gång hans namn nämndes. Vi sågo dörrstycken uppe i tullhuset, målade av Elias själv, vi sjöngo hans visor efter frukosten med pianoackompanjemang; men han själv! Är han död, eller sover han? Äntligen ombeddes vi att i sluten trupp, under tullinspektörens anförande, med sång tåga upp och hälsa gubben. Vi gjorde så, travade genom den rysluga sanden upp till en backe, där en rödmålad stuga stod. Den såg precis ut som alla andra stugor med en förstugukvist; på en rabatt några dahlier och litet reseda. Ovanför dörren satt ett förgyllt posthorn. Vi stämde upp och stodo i andaktsfull tystnad, väntande att få se det glada huvudet sticka ut genom ett fönster, som stod öppet! Sången var slut! Nej, det blev ingenting. Slutligen gick vår anförare in och kom efter en stund tillbaka med mannen, som syntes besvärad. Vi fingo sedan höra att han i sin blygsamhet ej tyckte om några hyllningar eller förevisningar. Vi blevo föreställda. Han bad oss vara välkomna, och så blev det tyst! Ja, så skulle vår nyfikenhet ha blivit straffad och historien varit slut; men den gamle, som strax därpå gick in, lämnade oss i skötet av sin familj. Han återkom dock snart nog med konjak och vatten och hade skakat allvaret av sig. Nu deltog han i sången, var vänlig och blid, men föreföll aldrig rätt glad, och det troliga är, att han icke hade mycket att vara glad över. En illasinnad kamrat inom verket och Sandhamnsbo hade uppträtt på ett gement sätt mot den gamle, och nu hatade han sitt gamla Sandhamn och skulle aldrig stannat där en dag längre, om han ej innehaft posttjänsten. Efter några timmar lämnade vi den välvilliga värden, och han visade sig ej mer den dagen. Det fanns dock en autografsamlare, som på eftermiddagen avskickade ett brev, på vilket han kostade en rekommendation, endast och allenast för att få Sehlstedts autograf. Varför skulle du störa den gamles middagssömn! Förlåt honom från din himmel, Elias; det var för sin fåfängas skull han gjorde det och icke för din!

—

På Kanholmsfjärden.

(Ett referat.)

Kanholmsfjärden ligger som en cirkus.

Vita märren gnäggjar i sina brädfogar och Harö-kvarnen sträcker på armarna och hjular på skogsbrynet — Kanholmsfjärden ligger som en nysopad dansbana, och sydvästen spelar Upp en dubbelrevad märssegelspolska. Roslagarna ha valt Fjordholmarna till klädloge, och landsortstruppen rustar sig till första representationen. Här uppstod en paus, varunder prisdomarna justerade sina ur, åskådarna beslå sina plaids, brassa rockarna för babords knappar och leta fram sina sjötermer för att ha klara. Roslagarna plocka sten i sina båtar, vilket för dem är lika med att reva. Just som rikets 2,499 präster säga amen och solen visar tolv, brinner ett skott av från chefsfartyget, lika precis som kanonen i Palais-Royal. Roslagarna hissa på, klippa med vingarna och göra slag åt fjärdens norra gått. Andra skottet brinner av. Vändning för styrbords halsar. Nu gäller det! Nr 12 Johannes Söderman, hala an styvare om du skall ha första priset; håll inte för kärt, din snålvarg! Familjen Söderman sitter uppklättrad på lovarts låring och viftar med mössorna när Sagan passerar akter på Färdig.

Varför vänder inte Britannia? Tänker hon ligga över Fjordholmarna i nästa slag? Duger inte. Jaså, hon är vingskjuten. Klofallet har sprungit och storseglet hänger som en trasa. Adjö med dig, och Britannia försvinner i norr och står snart i ton med det blånande landet. Men vinden har redan blåst ut de brinnande förbannelserna, och nr 2 finnes inte mer bland de tävlande. Johannes Johansson ska lära sig att reva, så slipper han sådant där. Och så gick det för fullt — alla tolv. Nu har Vingåker gått över till andra stranden och lagt sig mellan Vita märren och Skarpö för att utgöra målet och sköta sin del av kontrollen. Återigen en paus, varunder Roslagarna arbetade nere på östra delen av fjärden, och de lustfarande ångbåtarna förde varjehanda musikaliskt oväsen på västkusten. Nu komma de dängande först close akter om oss och sedan för styrbords halsar för-om, för att sedan gå upp några kabellängder och lägga sig i lä om Skarpön, där de snart alla 10 — en till utom Britannia hade på ett obekant sätt förkommit — lågo i rad så lugnt och stilla som de bruka i Nybrohamnen. Här hade dock passioner varit i rörelse och en liten tvekamp utkämpats för-om Vingåker. Fyran och elvan hade nämligen passerat aktern ungefär samtidigt, dock så att fyran låg över och således hade rättighet att vända först. Elvan ansåg dock listigare att göra slaget i lä om fyran, varigenom hon visserligen riskerade att förlora vinden, men också hade utsikter att komma först eller gå i kvav. Nu ville det sig så, att fyran var en hetsig herre, och gör han vändningen tvärt, när han märker medtävlarens avsikt, och hade han full rätt att segla ner elvan, men denne uppgav så livliga nödrop, att kamraten lovade och släppte fram syndaren, som eljest ofelbart skulle ha blivit krossad mot ångarens stäv. Men segelsällskapet? Ja, det vet ingen var det håller hus, eller när

det skall börja manövern, förrän någon upplyser om att de hålla på som bäst att segla, och verkligen skönjes en och annan vit fläck i fjärran, inte större än en mås i naturlig storlek. Förstoringen ökas. Nu äro de här. Mathilda, tvåårigt sto, värdigt att vara fallet efter Ariel och Dagmar, fört av ryttmästaren Harmens. Men se hur väl han sitter; i samlad galopp vänder han och så med sträckta tyglar full trav, skummet fräser om bringan, sidorna löddra sig. Här behövs varken spö eller sporrar, och inte dammar det heller och inga hundar och inga gatpojkar! Vad tycks om sådan löpning? Så kommer Violet, en vacker lady av bästa familj, kastar med huvudet bakåt och är skön som döden. Varför skulle du vara snål i sista ögonblicket? Din herre och man skulle eljest ha fått dricka din skål ur en silverbägare i marokängsfodral! Det där klädde dig inte, sköna Violet, såvida icke det var artighet mot den vackra Danskan, som förvred hjärnan på alla karlar den dagen. Och sedan Ariel! Meyers lexikon vet inte om det skall sätta dig bland luftandarna eller vattendemonerna, och sannerligen jag vet det heller! Och sedan den vackra Danskan med sitt etatsråd och sin stora klyvare. Det fanns en gammal båtälskare ombord på vår ångare, och när han fick se Naja greps han av en sådan passion till den sköna, att han under senare delen av färden försjönk i ett djupt svärmod, så att han varken åt eller drack!

Detta är ett mycket egendomligt fall av mania. Emellertid

Sejlene faldt,

da steg det:

— Hvor er Ormen Lange,

kommer ikke Olaf Tryggvason?

Ja, så steg ropet! Hvor är Dagmar? Kommer icke Dagmar! Nej, det kom ingen Dagmar; hon hade förlorat klofallsblock, och utan en sådan är det omöjligt att segla. Och inte kom tullkostern Alice och inte Esther med sin stora topp och inte Alma och inte stadsfiskalen med sin Sigrid och inte Eol och inte Gurli. Men Brenda kom och Embla och Nornan och Mary och Falken och bägge kostrarna Tryggve och Maria. Och så blev middagen färdig, och sedan fingo vi ta i land vid Skarpö och se på Roslagarnas pristagning. Det är en ganska vacker husslöjd detta Roslagsboarnas båtbyggeri, som egentligen bedrives i Vaddötrakten. Där gör man till och med skonare och briggas som bevaras av några bondpojkar, vilka aldrig varit till sjöss, men ändå ge sig ut på långresor och leta sig fram både till England och Frankrike. Huru långt de drivit sin färdighet, kan man finna av uppgifterna, som utvisa att storbåten Sagan tillryggalade banan endast på elva minuter längre tid än Ariel. Tänk om en Sagan eller en Bernhardina en dag skulle få den äran att tvätta sina tjäriga bogar i en Ariels aristokratiska kölvatten och känna en tretungad flagg på sin oskrapade gaffel! Elva minuter äro ingen evighet och värre har hänt!

Solen har emellertid börjat sjunka bort över Stavsnäs, och landen få färg. Harökvarnen, som hela dagen gått för bottenrevat, har nu lagt bi. Vita märren kastar en skugga stor som Cheops' pyramid, och mästaren på Kanholmsfyren slår på olja. Svärtorna komma sträckande och leta upp sina nästen, sedan musiken och svordomarna lagt sig. En ung stockholmare, som aldrig sett havet eller havsvatten, skiljer sig från sällskapet och går med brådslande steg ner till stranden. Sedan han sett sig försiktigt omkring, hämtar han upp en handfull vatten och smakar. Det är verkligen salt! Ja, det är det! Sedan tar han upp några tångbålar och undersöker dem noggrant. Det är verkligen tång! Ja, det är det! Sedan kastar han en vittomfattande blick utåt Dalarögattet! Detta streck är havet; och han fotograferar tavlan på sin näthinna. Om han kunnat dröja ett par timmar till, skulle han över sydöstra landet ha fått se Sandhamns fyrar; två ögon, som hålla utkik i mörkret, det ena alltjämt öppet, det andra då och då varnande med en betydelsefull blinkning. Men ångvisslan och fanfarerna kalla honom tillbaka, och Kanholmsfjärden ligger snart lika tyst och sorglig som den brukar om vardagarna, vågorna ta av sig sina vita luvor och gå till kojs; det stiger ett mörkt moln i väster; solen har ledsnat på spektaklet och tycker att det kan vara nog, allting går hem och lägger sig. Äro vi i väg än? Se så där ja! Loss!

—

Markus Larsson advokat

För några år sedan avled historiemålaren D. i en vindsammare långt upp på Norra Badstugatan. Mannen kom mycket riktigt i jorden, blev någon tid därefter synlig i Illustrerad Tidning och beledsagades till glömskan av några medlidsamma biografiska upplysningar. Vore icke hans namn upptaget i Boijes målarlexikon och hade icke Carl XIV Johan förevigat hans bataljmålningar på ett slott, skulle mannen ovillkorligen varit dömd till förintelsen.

Dahlström tillhörde nämligen den sortens människor, som tagit till sin uppgift att stöta sig med folk, och denna sin uppgift vidhöll han konsekvent, vilket icke skulle ha varit förenat med några vidare obehag, om han haft tillräcklig tur, men detta måtte han på ett eller annat sätt ha saknat efter som han aldrig »blev något», som man säger.

Emellertid var gubben en ärans man med gammalmodiga vanor. Långt bort på Badstugatan, på andra sidan om Surbrunnsgatan, hade han, som nämndes, på gamla dagar slagit sig ner och

hyrt en vindslägenhet med trädgårdstappa, som jag i egenskap av bekant pojke till hans pojkar hade nöjet att gräva och ansa. Denna min lust för trädgårdsskötsel, som likväl egentligen vaknade vid höstarbetet med äppelträden, förskaffade mig entré i huset, där jag snart fick mig ålagda varjehanda små uppdrag, bland annat att stå modell eller kolorera planscher. Och att Dahlströms oförmåga härrörde av förakt för eller brist på modell, såsom en biograf påstått, vågar jag alltså jäva, och det kan kostymförvaltaren vid de kungl. teatrarna likaledes göra, ty så granna kläder som vi då fingo bära, har jag aldrig varken förr eller senare burit, och de voro just hämtade ur teaterns garderob.

Om figurerna ändå blevo inkorrekta, så var det mitt fel och icke sönernas, ty den äldste var en jätte till kroppen och »skapad» till Carl X, vilken konung D. som oftast älskade att framställa. Den andra sonen var en lång räkel med ett Pfaltz-Zweibrückiskt ansikte och tjänstgjorde som Carl XI.

Denne son är nu död, och »Carl X» är farmer i Sydstaterna.

Det var en afton åtta dar före jul. Jag stod utklädd till dalgosse och bar på en litografisk sten, som skulle föreställa en dalkarlsklocka. Gubben satt och tecknade: de båda Carlarna stodo och kolorerade litografier på ett strykbräde samt tittade då och då hånande efter mig om jag skulle tröttna.

Det drog i armarna och bultade i pulsarna, men jag hade fast beslutat mig att icke' tröttna förrän gubben själv sade till om att upphöra. Detta glömde han dock vanligen. Då öppnades dörren, och in trädde Markus Larsson som räddaren, ty gubben steg genast upp och hälsade honom. Larsson var nämligen en av de högst få, som någon gång besökte den gamle, och D. var förtjust i honom, ty han disputerade så bra och hade mycket av D:s oppositionslynni i sig, vilket gjorde hetsiga diskurser möjliga.

Larsson befallde genast fram romtoddy, och samtalet var snart i gång. Larsson yttrade sig alltid med en avgjord bitterhet mot allt vad människor hette och avlades att lägga i dagen en hårdhjärtenhet och cynism, som var honom alldeles främmande, ty han var i grunden en mycket lättörd natur, vars goda hjärta ofta försatte hans person i brydsamma omständigheter. Samtalet kom händelsevis in på kapitlet om att hjälpa, och Larsson yrkade avgjort på att man aldrig skulle hjälpa någon människa, ty »det vore att korrigera Försynen, som sände både gott och ont». Härvid uppstod en ytterst långspunnen och djupsinnig tvist, som ändades med att Larsson berättade ett äventyr om huruledes han en gång skaffade en människa två års straffarbete, då han ville hjälpa honom från tre månaders enkelt fängelse.

Det är denna skildring jag skall söka återgiva i Oratio recta såsom den då stod för mig under det han berättade. Historien var visserligen endast ämnad att meddelas upplysningsvis, men under gången av berättelsen, som han med sitt ofantligt utvecklade färgminne småningom återkallade i alla dess detaljer, insåg han att den i sig själv ej var nog intressant och därför måste målas på, ty att han skulle minnas vad han tänkte vid kortspelet eller huru luften såg ut vid den timman, då han passerade Skägga, kan icke gärna vara möjligt. Emellertid fick jag vara vittne till ett arbete, som på en gång var diktarens och målarens, som jag visserligen aldrig förgätit, men som jag bäst kan framkalla ur minnet genom att föreställa mig berättaren. När han gav en naturskildring rörde han handen såsom om han fört penseln, och när han talade om solnedgången såg jag reflexerna i hans öga. Jag såg huru novembervinden blåste genom hans mörka, yviga hår; huru mustascherna höjde sig av indignation när han stod inför domaren, och huru ett besynnerligt vekt ursinne gnistrade ur hans ögon när han, hånande sig själv, parodierade sitt försvarstal. Hela mannen verkade som cinnober och asfalt, hans livfärger.

Det var sol och det var likbår, eldsken och natt, kanske även något avgrund och lågor. Han tillade sina substantiver epitet, vilka verkade som rött bredvid blått; adverbier från mörkrets regioner togo adjektiver från himmelen under armen; han gjorde ett superlativ över superlativen utan att begagna svordom, och han komponerade med toner: det var färgläran, tillämpad på språket.

Han fantiserade kanske största delen, men det var vackert, och därför vill jag försöka att återge det; kan jag det icke — då har också jag fantiserat.

Markus Larssons berättelse.

— Det var i början av december för så och så många år sen — det minns jag inte. Sandhamn låg som ett fyrfartyg ankrat i havet. All förbindelse med land var slut, ty det varken bar eller brast, och man hade provianterat för tre månader. Fyrarna voro icke släckta, ty havet gick ännu öppet, men man hade icke sett ett fartyg på tre veckor.

Det var eget att iakttaga huru infamt goda alla människor blevo så snart vintern kom. Alla småstadstvister upphörde. Man spelade sitt domino på ölstugan i all fredlighet; man lånade till varandra än det ena, än det andra till livets uppehälle, ty man kunde aldrig själv gå säker från brist.

Det var, nog av, en decemberafton. Snön hade redan fallit och satt sina vita överdrag på kobbar och skär. Det blåste en dubbelrevad märssegels-kultje, och termometern föll. Telegraftrådarna sjöngo jämmerligt om kommande kyla. Lotsarna sutto inne och drömde vid ofantliga teknorrar om torra kläder och varma bäddar. Men på telegrafstationen sutto jag, telegrafkommissarien och den infrusna prästen på Möja, som inte kunde komma hem i brist på lägenhet, och spelade wira. Jag har alltid hatat kort, men därför roa de mig ibland.

Vi svalkade oss med romtoddar ur stora glasbägare, tillhörande telegrafverket och avsedda för

lokalbatteriet. Jag hade just tagit bort prästens turné sju med en gask på fyra och skulle till att visitera talongen. Spelet var galet, men jag beräknade mitt folk.

Kommissarien var en försiktig räknekarl, prästen en deciderad kanalje, som å sin sida tog mitt lynne i beräkning och visste att jag skulle misskänna honom. Jag ansåg alltså avgjort att han icke hade några kort; den andra hade ett sjuspel och jag själv icke ett kort, alltså skulle det finnas något i talongen. Då började med ens relaiet att skramla... — — — . och ovanpå det . — upprepade gånger.

— Det är bara mamsellen i Vaxholm som vill prata, sade kommissarien, som icke ville försaka njutningen av att se mina illusioner om elva spel gå överbord. Skramlet fortfor. Jag plockade och vände på lapparna utan att få syn på en enda figur.

Nu blev larmet värre.

Det eldade om donen, det fräste med utropstecken och det haglade skällsord, tills slutligen klockan började ringa; då steg kommissarien upp, och jag lade mig.

Det var Stockholmarna. Sedan några officiella okvädinsord blivit utväxlade och lodet uppdraget, framkröp följande 20-ordiga privattelegram, som för visst folk blev uppslaget till en rätt sorglig historia.

Lotsåldermannen, Sandhamn.

Skonerten Jensina avgått Malmö. Väntas möjligen i kväll. Utkik av nöden. Ankra på banken. Bogserare telegraferas.

F l y g a r s s o n .

Nu blev det oro i byn, och få minuter därefter syntes tvenne lotsar med nattkikaren klättra upp i tallen, vilken tjänade som utkik och varifrån man kunde se ända till sex mil ut till havs.

Klockan åtta rapporterades en lanternas synlig i syd till väst. Kuttern gjordes klar, och 6 man rustade sig till färden, som lovade att bli rätt intressant, ty mörkret var ogenomträngligt, snötjocka väntades, och sjön var svår, allt omständigheter som gjorde att jag beslöt följa med.

Snart hade man skottat snön av däck och revat det av frost styvnade storseglet. Under tiden satt jag nere i kajutan och värmdde mig vid kaminen. Vid den svaga belysningen av ett talgljus tog jag interiören i betraktande: fyra britsar med fårskinnsfällar, en dragkista med klaff, ett lotsreglemente, en psalmbok och några brödkanter, avsedda till brännvinet.

Inom några minuter märkte jag av ljusstakens rörelser att vi voro utom hamnen; jag surrade staken och stuvade psalmboken och reglementet.

Nu började båten att hugga, så att brödknallarna hoppade av förskräckelse, och i nästa ögonblick låg jag utsträckt baklänges som i en gungstol. Jag gick upp och tog mig fram på det isiga däck, tills jag kom till kabelgattet, min favoritplats. Jag hade beräknat att få hålla mig i fockstaget, men det var redan upptaget. Där stod Otto Viklund, en ung lots, och stirrade ut över havsytan.

Jag sporde an honom, under det jag höll mig fast i spänntamparna på hans päls.

— Vem har upppassningen i kväll?

— Det har jag.

— Är Otto rädd?

— Å fan heller; men i kväll känns det så underligt!

Karlen var vit om nosen och såg hemsk ut.

— Vad har hänt?

— Om han är tyst får han väl höra!

Jag blev litet — jag vet inte hur jag skall säga — men situationen var gynnsam för vidskepelse. Vi hade just släppt Korsö och höllo kurs ut emellan Södergrundans och Stålbådans bojar.

Framför oss endast en mörk vägg, så tjock, att man liksom kände huru det skulle ta emot när som helst, och på väggen två ljuspunkter. Den ena Grönskars fyr, lugn och orörlig; den andra skonarens lanternan; orolig som en lyktgubbe, än uppe, än nere. Och så i mörkret höjde sig en ännu mörkare kropp; det var en sjö. Han reser sig hotande, högre än våra huvuden, han går mot oss, han springer ljudlös — nu är han här.

Nu blixtrar det till; mitt på den mörka vågen står en ljus cirkel, och vid skenet ser jag den hemska gröna färgen, som i nästa ögonblick blir likvitt. Vi äro uppe på vågen och skummet yr omkring oss, men återigen ser jag den lysande cirkeln flamma till och försvinna i mörkret. Jag rycker lotsen i rocken så att det brakar i knapparna:

— Såg du inte?

— Jo visst, det är från vår lanternan!

Jag vände mig om, och ljuset från lanternan, som vi hade hissat på toppen, föll mig i ansiktet. I detsamma hördes ett klämtslag, tungt och dovt som en brandsignal. Nu var det lotsens tur.

— Hörde han? viskade han konvulsiviskt, och jag kände huru hans andedräkt rimmade sig i mitt hår.

Ett klämtslag till!

Jag kände att jag frös ända ner i stövlarna och att håren reste sig på pälskragen. Ja, aldrig i mitt usla liv har jag känt mig så liten, ty jag stod mitt emot det oförklarliga. Ingen kyrka fanns på tre mils avstånd. Någon klockprick finnes ej i hela Svenska skärgården, skonaren kunde icke ha en så stor klocka, och till på köpet kom ljudet nedifrån.

— Detta betyder något, sade lotsen, ja, ja, jag vet nog att man inte kan undgå sitt öde. Vet herrn jag ville lega ut vakten i kväll och bjöd pojkarne tio riksdaler, men ingen ville! Vi få väl se!

— Tror Otto på skrock?

— Man ska inte kalla för skrock det som inte äret!

Jag lät samtalet vara slut, ty jag hade just ingenting att tillägga.

Vi voro snart ute på flacket och höllo ner emot skonaren, som kryssade för att komma in. Om en halv timme hade vi honom rätt för-ut och höllo oss nu efter för att passa på när han skulle vända.

När vändningen var gjord, brassade han back och lade upp mot vinden.

Det avgörande ögonblicket var inne.

Kuttern höll fullt och sköt akterifrån fram utmed läsidan. I detsamma kom en sjö, lyfte oss upp i jämnhöjd med märsen, och med ett språng satt lotsen uppe i vanten. Jag kastade en blick ned på skonaren, och den översikt jag hann taga verkade lugnande. Konstapeln, som stod i öppna kabysdörren, skakade grötkitteln på krokarna; kocken skurade knivar; kaptenen tittade ut ur kojens i skjortärmarna och hälsade ett lugnt godafton; alla man stodo klara vid brassarna — det var en bit hemliv i måsperspektiv på ett par sekunder — och vi voro åter ute i mörkret.

Jag gick ner, lade mig på en brits och funderade. Även jag hade blivit vidskeplig.

Därpå tog man upp brödkanterna från durken och serverade brännvin. Kaminen rödglödgades av de hyggliga lotsarna, som svepte mig i fårskin och tvungo mig att liggande spela smutsiga kort på byråklaffen.

Under en animerad marriage inlupo vi åter i hamnen och mottogos icke av några oroliga hustrur eller jämrade barn.

Jag sov mycket illa om natten och hörde i sömnen huru man knackade på fönsterrutor, ropade namn på lotsar och bullrade med rundhult. Dessemellan tog blåsten ett tag i takresningen, gastkramade skorstenen på min stuga och trängde in mellan hull och skinn, så att de lossnade tapeterna lossnade än mera och ett regn av murbruk smattrande rann ned mellan rappningen och tapeten. Tittade jag då upp, blinkade Korsö fyr med sitt klipska öga liksom ville han viska om något — men jag hade ingen håg att höra på, utan kröp ned under täcket.

På morgonen passerade jag vid min vanliga promenad grupper av tystlåtna lotsar med hemlighetsfullt utseende. Det hade hänt något. Jag frågade, men fick undvikande svar. Slutligen talade man om att Otto hade satt bort skonaren. Då ringde det i öronen på mig, och jag tänkte på klämtningen.

Framåt middagen kom bogseraren i land med den bärgade besättningen och den förolyckade lotsen. Åldermannen stod nere på bryggan och tog emot.

— Hur i Herrans namn har du burit dig åt, Otto?

— Jag vet inte, jag; det var mitt öde. I fjorton år har jag fört in fartyg och i mycket svårare väder, men nu skulle olyckan vara framme, och då kunde ingen hjälpa, svarade Otto med fullkomlig resignation och förföll i tystnad.

Härpå bröt kaptenen på skonaren ut i en skur av förbannelser över lotsen och lovade att ta ut ersättning till sista skillingen, om så lotsen skulle gå ifrån gård och grund. Detta gjorde ett starkt och obehagligt intryck på alla de närvarande, och jag avlade i tysthet en ed att hjälpa lotsen, om någon van var, skulle det också gå löst på skepparen, ty jag kände på mig att lotsen var oskyldig, och att det fanns dolda motiv, dem jag för en upplyst domare skulle dra fram i dagen.

Sällskapet for till staden, lotsen för att avvakta krigsrättens hållande. Jag var ute och åsåg bergningsarbetet samt gjorde studier — ovanligt sorgliga.

Därpå skaffade jag mig ett sjökort, ett lotsreglemente och Klints navigation samt började studera. Sedan jag så under förmiddagarna observerat platsen och pejlat fyrarna, sammankallade jag de sex som varit på vakten. Jag frågade dem om de hade något ätt anföra till kamratens försvar.

De hade ingenting.

Kompasserna hade befunnits nyjusterade och riktiga; vädret var mulet, men ingalunda disigt; själva mörkret var gynnande för fyrarnas pejling, och strömsättning fanns inte därute. Saken var alltså oförklarlig. Lotsen var känd för stor ordentlighet och brukade aldrig suppa, men han hade varit litet besynnerlig dagarna förut, ty hustrun hade just då varit mycket sjuk, och han hade vakat om nätterna.

— Där ha vi en punkt, tänkte jag.

— Vad straff tror ni han får?

— En tre månader!

— Straffarbete?

— Det blir väl fängelse, som vanligt.

— Han skall vid min salighet gå fri, så sant jag heter Larsson, nu svor jag på't!

Gubbarna sågo förvånade på mig; jag tackade dem för upplysningarna och gick.

Otto kom tillbaka, nedslagen, och hade erkänt allt. Nästa krigsrätt skulle sitta om åtta dagar, och då skulle han få sin dom. Jag tog honom i enskilt förhör och fick småningom ur honom sex fakta, som jag ansåg vara friande; dock fann han skamligt att skylla på hustruns sjukdom.

— Var du lugn, min gosse, och se om din gumma, så följer jag med dig till stan när du skall in nästa gång, och lita på mig, du!

Den stackars lotsen gjorde så även. I fyra dagar skrev jag hans försvarstal, och sedan lärde jag mig det utantill. Detta var nästan det värsta. Mitt över ön, på andra sidan utkiken, låg stranden alldeles blottad för havet. När då det blåste havsvind, kunde sjöarna vräka sig många famnar upp på den släta sandstranden, och det var dit jag begav mig för att få en lämplig lokal för min fingerade sjökrigsrätt.

Rätt ut till havs syntes de två masterna snett skärande horisonten; strax i ost Svartbådans spira, och längre bort Grönskars fyr.

Där kom en lång, genomskinlig sjö; han var vit i huvudet: det var auditören. Jag sprang ut på sandbotten när återsvallet drog sig tillbaka, och strax kom en stor, tjock, grön kommandörkapten och sopade ut mina spår, men låg i nästa ögonblick krossad vid mina fötter. Jag talade mot vinden och vågen; sandhavren böjde sig och slopades, men reste sig igen tills nästa våg kom. När jag hunnit till mitten av talet, glömde jag bort resten och fortsatte på fri hand, kom ifrån ämnet, och slutade med en förtvivlad bön om nåd.

Detta förargade mig, ty jag stod endast på min rätt, och jag njöt när sanden piskade mig i ansiktet som en bestraffning för min feighet.

Krypande uppför klipporna, ty vinden skulle ha slagit omkull mig, begav jag mig upp i skogen, åt några ruttna lingon och började om igen för mitt nya auditorium.

Den sjunde dagen var inne, och vi skulle resa. De inre fjärdarna åt Vaxholm till hade varit isbelagda, men blivit uppbrutna av en stark ostlig vind. Otto, hans broder och jag skulle antråda den svåra färden, seglande i en liten öppen båt. Klockan 12 på middagen stodo vi resklädda nere vid stranden. Det var ett par grader kallt, vädret var klart, och med den vind vi hade, beräknades 8 eller 10 timmar till Vaxholm, där vi skulle ligga över natten.

Jag var beredd på allt, och sedan vi inne hos några lotsar fått åtskilliga färdknäppar, hade modet stigit i en så oerhörd grad, att jag icke fastade mig vid att båten endast var avsedd för tre personer och ändå lastad med en strömmingsfjärding, åtta tomma brännvinskaggar och ett par säckar med kläder, så att, när vi krupit ned, båtkanterna endast lågo ett kvarter över vattnet. Storseglet, en större uppsprättad säck, och focken, i förhållande därtill, hissades på, och vi voro till sjöss. Otto satt till rörs, brodern skötte focken, och jag satt midskepps vid strömmingsfjärdingen.

Sinnesstämningen var alls icke melankolisk. Jag trakterade en mungiga, som jag fått av en holländsk sjöman, och brodern sjöng yankeevisor. Vi rökte våra snuggor i samma lugn, som om vi suttit hemma. Solen började redan att rosafärga snön på de östra kobbarna, då vi anlände till Smörasken. Här plockade man litet sten i båten. Detta föreföll mig misstänkt, men man skylldes på Kanholmsfjärden och på den friskande vinden. Vi lade ytterligare i land på Hasselkobben, där supen av samma namn togs, ty nu skulle vi ut på öppna sjön.

Solen gick ned, och i västra horisonten hade mörka molnmassor hopat sig som berg. Ibland brusto de, och ut ur den svarta väggen flöt, som ur en vulkan, en massa rött ljus, så intensivt, att ögat bländades och såg allting ännu svartare sedan. Det började stänka framifrån stäven; samtalet tystnade; snuggorna slocknade; sjöarna blevo allt högre, och båtens rörelser oroligare. Man kände varje nyck av vinden. Då ryckte det till i seglet, läsidan låg under vattnet, och det forsade om fötterna.

— Stick på skotet! skrek jag ofrivilligt.

— Är han rädd? frågade Otto och höll an lika fullt. Då teg jag. Båten pressades nu fram med slaksidan så hårt, att intet vatten kom in mera. I stället slog sjön över från lovert. Framåt gick det, så att det pep om'et. Då sprang fockskotet. Båten girade till, seglet flaxade och slog så olycksbådande, att jag verkligen blev rädd. Hela företaget syntes mig så oerhört oförsäkrat, så löjligt djärvt, att jag började skratta. Jag satt liksom mitt i sjön. Vatten in i båten, halvskrossade sjöar bak ryggen, skummet som ett yr fram i fören, och läsidan ett kvarter under ytan. Emellertid började jag frysa, ty vattnet gick över pälskragen och sög sig ner efter ryggen. Fötterna voro i vattnet till smalbenet.

Snart var skotet lagat, och vi i full fart igen. Jag började tänka över belägenheten. Otto hade krupit upp på lovertsidan. Över kavajen hade han dragit en vit sticktröja, som gjorde ett lika kallt intryck, som det av skjortärmar. Den sista röda solreflexen föll på hans mörka ansikte. Varje gång jag varnande tilltalade honom, svarade han med ett dovt skratt och blev därefter tyst. Var han drucken? Det vet jag ej än i dag. Eller tänkte han segla oss i kvav i sin förtvivlan, ty han var förtvivlad, fastän han höll god min. Jag knäppte emellertid upp pälsen, för att vara beredd, upptog försiktigt min kniv och avskar oförmärkt snörena på mina lappjåxor. Därpå stack jag den uppslagna kniven in i pälsärmen, fast besluten att kapa skotet vid förefallande behov.

Ju längre vi kommo ut på fjärden, dess större andrum fick vinden, och sjöarna blevo allt längre. Till råga på eländet började jag frysa, men vågade icke bedja om brännvinet, ty jag var rädd för varje rörelse man gjorde. Otto hade emellertid gjort fast skotet och började ösa. Då såg jag upp mot vindsidan; det svartnade på en fläck, och efter oss rusade fram på vattnet en kåre, jag skulle vilja kalla den en ande, ty den var osynlig, fastän man såg dess mörka spår.

— Stick på skotet, eller jag kapar! — och kniven var framme som en blix. I samma ögonblick satt jag med benen i vattnet, kände en stark arm fatta om min handlove, och båten reste sig igen. Skotet var oskadat, och det var räddningen. Då sade brodern med ett irriterande lugn: segla inte så hårt, Otto, och därpå: herrn ska inte vara rädd, för det här ä' ingenting.

På detta sätt gick ytterligare en halv timme, och det blev mörkt. Men fram mellan focken och staget såg jag den lilla Kanholmsfyren, som lyste med sitt fasta, orörliga sken, och som skulle verkat lugnande, om icke mina nerver varit så ytterligt retade av de oupphörliga ryckningarna.

Jag fick dödsfantasier. Locket hade fallit av strömmingsfjärdingen, och jag såg med avund på de vita skepnaderna, som sovo där så lugnt med öppna ögon. Även de hade dött i blomman av sin ungdom, under stilla promenader i de dunkla tångskogarna därnere på den otäcka sjöbotten.

I min betryckta ställning måste jag se på dem, ty jag kunde icke vända på mig, och vad jag än tänkte på, såg jag alltjämt de öppna röda ögonen stirra på mig. Då förstod jag, varför pappa lade tolvskillingar på systemens ögon när hon var död. Jag filosoferade över min stryksticksask för att förströ mina tankar. Jag såg ännu en ring efter stearinljuset som jag släckte i går kväll, ty jag begagnade alltid asken som ljussläckare. Jag erinrade mig vad jag hade läst just då, vid det där ljuset, innan jag somnade i min varma säng. Det var en obegriplig filosofi, som jag lånat av prästen. Som jag aldrig viker i böcker, utan fäster pagina i minnet, erinrade jag mig genast sid. 26, där jag slöt. Det handlade om Kant. Det enda jag fattat av den mannens för övrigt underliga läror var imperativet att man måste tro. Nu rock det till igen. Jag beslöt mig för att tro, men min hjärna var så förvirrad, att jag ej visste på vad.

På Otto trodde jag inte mera, ty han var tydligen bortkommen och dessutom ej att lita på, då han ju nyss hade satt bort en skonare. Brodern var visserligen bättre, men han satt vid fockskotet. Så där raglade min hjärna av och an mellan för och akter, tills jag slutligen tror att jag trodde på Kanholms fyr, med en hemlig reservation, i händelse vi snart skulle komma i lä under landet.

Mycket riktigt. Ryckningarna upphörde och med dem dödstankarna, och när vi strax därpå passerade »Vita Märn», vilken stod likt ett vitt spöke på sin klippa, kände jag mig som hemma hos mig, och satt redan och öste i allsköns rö efter en valfången styrkdryck. Jag nickade vänligt åt fyren och tackade för gott sällskap, varpå vi vände ned mot ett annat ljus, som sken mycket oroligare, men också mycket varmare — det var smedens, hos vilken vi skulle rasta.

Vilken vällust att få gå i land och räta ut sin domnade kropp efter en sådan färd!

Vi sutto snart framför en stockeld inne hos smeden, där man höll på med julrustningar, och talade om det överståndna som om en lustig bagatell.

Sedan vi ätit och druckit, började vi att leka. Man dansade efter mungiga; hundarna skällde och hoppade kring golvet som galningar; själva Otto hade glömt sin sorg, och ingen frågade om orsaken till den sena resan. Där berättade även Otto om anledningen till den underbara klämtningen. Det var ledvagnen som fockskotet löper på, vilken lossnat i den ena ändan, och sedan tjänstgjorde som en slags stämgaffel.

Snart sutto vi åter stuvade i vår båt och skulle börja kryssningen över fjärdarna ned till Vaxholm. Jag hade noga förvissat mig om att inga större vatten förefunnos på den återstående vägen, och litade dessutom på de nyförvärvade själskrafterna.

Det dröjde dock icke länge, förrän ett nytt elände började, sju gånger värre än förut, och jag insåg snart, att fjärdar kunna vara ganska stora, fastän de äro små — för lotsar. Vi dublerade »Silverkannan», under fara att bli sönderslagna mot det branta berget.

Månan hade emellertid gått upp och stack fram mellan trasiga moln, vilket gjorde uppträdet ännu hemskare, ty nu såg man eländet i all dess storhet. Sjöarna voro svarta som bläck, och månljuset låg som drivet silver, fläckvis. Det stötte på likvagn. Brodern, som satt i fören och höll utkik, hade dragit på sig en svart oljerock, vilken alltjämt vättes av sjöarna och när ljuset föll på rockens tunga, skarpa veck, såg mannen ut som en järnstaty. Vinden kom rytande över landen och kastade sig handlost ned på båten, som pressades och vändades. Då vi vände under land, hördes ett ögonblick suset i de snöiga granarna eller viskningen i vassen, varvid jag tänkte: Herre Gud, den som vore i land! — Så voro vi åter ute igen, och då vaknade alla goda föresatser. Du har varit ett svin, Larsson, men kommer du med livet från den här färden, så skall det bli folk av dig, tänkte jag helt vackert. Jag var icke annars rädd för sjön, men nu voro mina nerver ytterligt försvagade, helst som den artificiella sinnesstyrkan började blåsa bort. Jag domnade småningom av och förföll i en slags osalig dåsighet. Pling, plang, kling, klung, klong, lät det plötsligen. Jag vaknade och lystrade. Omigen! Det var glasharmonika, speldosa, fortepiano, men det var vackert tillsammans, och jag blev helt varm. Musik på sjön i månskenet, mitt på fjärden!

Kling, klang, ett långt kratsch som av en kransåg, och båten stannade, mitt i sjön.

Det var isen. Stort alarm! Seglen ned och årorna ut.

Jag vill endast tillägga att vi rodde två mil mot vinden och under ideligt pianoackompanjemang till Vaxholm. Första milen rodde jag, den andra sov jag. När jag vaknade på Trälhavet, hade jag huvudvärk, ty mössan hade fallit av. Jag yrade och såg i månskenet Kristus på korset mellan de

båda rövorna avteckna sig över skogen och var fullt övertygad om verkligheten av synen, tills man senare förklarade den helt enkelt vara en avtacklad tremastare, vilken lagt sig i vinterläger vid en strand.

Om natten sovo vi i Vaxholm, och jag var frisk följande morgon.

När vi gått på ångbåten som skulle föra oss till staden, leddes två tjuvar ombord och förtöjdes på fördäck, där de utgjorde föremål för publikens giriga blickar.

Detta försatte Otto i en mycket dystur sinnesstämning.

Vi hade likväl icke hunnit längre än förbi Tenö, då han glad och nyter kom fram och bjöd oss på kaffe i försalongen. Han hade sålt sin strömmingsfjärding (min strömmingsfjärding) åt en passagerare. Stackars gosse!

Klockan tre kvart till tolv stodo Otto och jag utanför kanslihuset på Skeppsholmen, efter att ha styrkt våra sinnen med en frukost på »Mässingsstången».

Kanonjären, som postade utanför, hade redan anställt ett förberedande förhör med min stackars vän, vilket jag förgäves sökt avstyra.

En och annan officer hade börjat komma. Vi gingo in och satte oss i förmaket eller rättare förstugan. Nu kom skepparen med sitt ombud, en lång mäklarclerk. De hälsade lotsen med verkligt medlidande och kastade misstänksamma ögon på mig. Under den rysliga väntan som härpå följde framviskades mellan båda kärandeparterna ett samtal, rörande sig kring försäljningen av lotsens gård. Det kokade i mig, men jag teg.

Målet utpropades, och vi trädde in i sessionsrummet.

Kring ett svart bord sutto sex officerare och en civil. Ordet fördes av en liten person med tre streck på halsen och ett på huvudet samt en stor sabel om magen. Vid dörren satt en väbel, som skulle agera allmänna åklagaren, men han kom aldrig längre än till dörren och aldrig ett ord hörde jag honom säga. Skepparen och clerken ställde sig på den högra, lotsen och jag naturligtvis på den vänstra sidan.

Sammankomsten öppnades med ett vänligt rytande i riktning åt mig: Vem är det?

— Åhörare, svarade jag.

Protokollet från förra rannsakingen upplästes och justerades. Har du något att invända, lots? sporde ordföranden.

Lotsen skulle till att svara, då han avbröts av skepparen, som började en harang. Lotsen fortsatte även, likmätigt befallningen, att tala.

— Tyst lots, du ska lära dig att tiga när folk talar! skrek auditören, som i sin tur tog ordet av ordföranden.

Då skrek jag så mycket jag förmådde:

— Jag skulle anmäla mig som ombud för lotsen!

Skepparen bleknade, auditören blev stum, och bisittarna knäppte av sina koppel och sågo otåliga ut, ty de hade tänkt att få gå hem så fort som möjligt. Man viskade och kastade på mig ursinniga blickar, vilka inneburo allt det förakt som ligger i ordet »brännvinsadvokat».

Slutligen avbröt ordföranden: Det kan icke nekas.

— Namn?

— Larsson.

— Karaktär?

— Marinmålare.

Ögonblicket var inne. Det var jag som var den anklagade. Jag darrade på benen som en stackare, men jag kände att det fanns någon osynlig närvarande, isom stod över hela sällskapet i makt och myndighet och som bragte dem till tystnad. Det var l a g e n , som gav mig rätt att tala och befallde dem att tiga.

Jag började med ett: Mina herrar!

Ordföranden försökte att gäspa, och auditören låtsade läsa i en bok.

I ett andedrag hade jag rullat upp inledningen. Jag talade om det viktiga ögonblick i livet, då kvinnan skall föda barn — lotsens hustru hade nämligen just varit ute för den åkomman; jag skildrade modersglädjen, kanske den renaste som ges i detta usla liv, där man om morgonen står upp som en hederlig karl och om aftonen lägger sig som en Långholmare. Jag lämnade en diagnos efter Hartman på sjukdomen i n s o m n i a eller sömnlöshet, vilken verkligen är en sjukdomsform, fastän man icke tror det. Lotsen hade icke sovit på tre nätter, alltså var han icke tillräknelig. Härpå följde en livlig skildring av vår utfärd till skonaren. När jag kom till de märkvärdiga klämtslagen, såg jag alla nio ansiktena vända emot mig. Uttrycken kunde jag ej läsa, ty jag var för upprörd, och som jag stod emot ljuset, låg hela rummet svart och ansiktena syntes endast som nio vita fläckar i mörkret. Jag slutade inledningen med en framställning av människans obetydlighet i förhållande till världsalltet och isynnerhet till det oförklarliga.

Härpå följde försvaret. Lotsen hade tagit fartyget utom sitt distrikt och hade således intet ansvar. Vad pejlingen av fyrarna beträffar, så litar en lots hellre på sina landmärken än på en usel kompass, som kanske är falsk. Fartyget förde järnlast, och därför litade han ej till

kompassen. Vad landmärkena beträffar, så behöver man bara vara aldrig så litet sjövan, för att veta huru de skenbara avstånden förändras vid olika lufter. Här målade jag en marin med snö på landen och mist i luften. Lotsen vore alltså i dubbelt mått oskyldig, men än mer, han var icke allenast oskyldig, utan kaptenen var den brottslige. Han hade sovit när olyckan skedde, och nu står det i lotsreglementet att »befälhavaren ansvare själv för manövern, dock efter lotsens hörande». Här hade dock inrotat sig den vanan, att man betraktade lotsen som befälhavare, så snart han satt foten ombord. Detta missförhållande måste ändras, ty lotsen är icke navigatör, endast vägvisare. Han kan icke logga, behöver icke kunna ta ett bestick, icke känna varje fartygs segelduglighet. Man tror att man skall få ha lotsen som en slags Kristus, som vid varje olycksfall skall bära alla sjökaptens synder. Icke så! Svenska handelsflottan skall nog inse att dess intressen icke skola så vårdslösa; tiden är inne för en reform, och nu skall reformen ske — nu eller aldrig!

— Men sjöförklaringen, invändan I, mina herrar. Den är falsk, svarar jag; den är lögn från början till slut. I veten kanske icke huru man gör en sjöförklaring? Jo, skepparen, just han som oftast ligger och sover, sätter upp en redogörelse över ett förlopp, som han aldrig sett, och sedan läser han upp den för besättningen, som till hälften består av utlänningar, vilka ej kunna ett ord svenska, och så skriva de under på salighetsed. Och det skall få gå på detta sätt, tror man? Jag skulle kunna anklaga dem för mened, hela sällskapet; men det gör jag inte. Nu har jag sagt min tanke, så sant jag heter Larsson, och att vad jag sagt är sant som dagen, det kan ni ge er djävulen på, hela surven! Och härvid slog jag näven i bordet så det rungade.

Stormen bröt lös; jag hade förlorat besinningen. Sablarna skramlade, och jag minns ingenting vidare, förrän jag befann mig ute i förstugan, dit ett par kanonjärer hade haft den artigheten att förpassa mig.

Jag irrade ut i staden, förtärd av harm och vanära. Icke vågade jag söka upp lotsen, som nu ovillkorligen var störtad. Mörkret föll snart på, och jag befann mig smygande utanför »Mässingsstången», för att se om jag skulle upptäcka brodern och få veta utgången. — Förgäves! Då gick jag till »Freden», för att få mig något att äta. Den förste jag fick sikte på var skepparen. Han satt ensam vid ett bord, lutade huvudet i handen och såg mycket bedrövad ut. Tänk om min anklagelse tagit skruv och jag störtat honom i olyckan! tänkte jag vidare. Ja, men jag vill inte göra nå g o n människa något ont. —

Jag gick fram till mannen.

— God afton, kapten! Hur gick det?

— Varför kunde ni då inte ha sagt ett ord till mig först, innan ni gick åstad och fördärvade saken för den stackars lotsen!

— Vad fick han?

— Två år!

— Ja, men jag går till högre rätt!

— Gör inte det, herre, det här är ingen vanlig domstol!

— Men mitt försvar!

— Jo, det var vackert! Första delen skulle nog ha verkat som förmildrande omständigheter, men den andra! — Ni hade ju orätt i varenda punkt, utom i det att ni framställde lotsen som lögnare, ty han talade ju emot sitt första erkännande. Och icke nog med det: ni höll på att sätta mig i omständigheter, som kunnat bli svåra nog. Ni tror kanske att jag ville gossen illa? Tvärtom, jag ämnade genom auktion rädda hans gård åt honom. Detta har ni nära nog omöjliggjort. Ni tror kanske att jag har så roligt själv? Ni vet inte vad det vill säga för en skeppare att sätta bort sitt fartyg. Jag får börja om igen som styrman. Jag skulle hem och gifta mig ty jag har fästmö; men därav blir nu ingenting, ty jag förlorade allt mitt, som jag hade med mig. De beskyllningar ni utkastade mot mig upptogos begärligt av clerken, som rapporterar dem till mina redare, och vem vet vad öde de kunna bereda mig! Nu skall jag hem till julen över Östersjön, och det blir ingen lustresa i öppen båt! Vad jag skall leva av till våren vete Gud. Herre, ni hade gjort väl om ni hållit munnen!

Som en fördömd sprang jag ut från mannen och såg aldrig mera varken honom eller lotsen. Kanske inte det var en trevlig historia?

— Å, för trevlighetens skull så... men inte bevisar den heller, att man icke bör försöka hjälpa sina medmänniskor, invände D. Man skall bara inte vara dum.

— Man blir det, så snart man åbakar sig med att hjälpa folk. Kom till mig, om du är i knipa, och lyckas du att röra mig, kan du vara säker om fängelse eller stupstock, allt efter som jag känner mig hjälpsam. Människan är en usel komposition, och jag är den uslaste av alla — god natt!

Och med hatten djupt nedtryckt över pannan och händerna nedborrade i fickorna, störtade Markus Larsson på dörren och skyndade med långa steg gatan framåt, som om han velat springa ifrån minnet av den olycklige lotsen.

En timma ombord.

Jag sprang upp på fallrepet och var ombord på briggen »Warrior». Dalarö låg snart bakom oss och vi höllo ned åt Vaxholmsleden. Efter att ha utbytt några ord med kapten gick jag fram åt skansen för att få ostörd läsa hennes brev. Omöjligt! Jag blev tilltalad av första styrmannen. Då gick jag ut på bogsprötet, satte mig på eselhuvudet och med armen örn förstängstaget började jag läsa. Det svartnade för ögonen, jag läste om och om igen! Jag kysste brevet, jag kysste kuvertet om och om igen! Jag ville kasta mig i framför bogen och låta kölhala mig tills alla känslor blivit kylda och alla suckar kvävda! Det var slut! Hon hade tröttnat!

Då ringde skeppsklockan, och konstapeln kom aktningsfullt och frågade om jag ville spisa middag med kaptenen. Jag beslöt att säga: tack, nej! men gick. Vi åto något salt och sedan något torrt, samt drucko något, som var mycket starkt — och mycket. En vit hand serverade. Jag talade visst engelska och svor rysligt. Sedan gick jag ut på däck. Nu började jag urskilja föremål. Jag gick på ett golv sluttande som en scen. En gris sprang omkring och försökte titta över relingen. Höns och gäss plockade korn ur en vit hand. Mellan nakterhuset och kajutan stodo blommor i ring kring en grön bänk. Det var en trädgård. Jag satte mig i trädgården bredvid en kvinna. Vi började tala — jag minns inte på vad språk! — Det blåste kallt. Jag drog pläden om mig. Då rock det till vid min sida. Hon hade knäppt igen sin vackra plyschkappa om min fula yllepläd! Jag steg upp och gick in i kajutan. Där fanns ingen. Jag tog en stryksticka och tände eld på mitt brev, tände eld på kuvertet. Jag ville än en gång berusa mig av doften och lät röken stiga upp och kyssa mitt ansikte. Röken tog mig på orden. Ruset kom. Det bultade vid tinningarna och mörknade för ögonen, som sågo bilder av mer än vanligt virriga former. Vid varje fartygets rörelse kom en frossbrytning över mig, så våldsam, att klockan hoppade ur västfickan. — Till sist föll jag ned på durken och skulle ofelbart legat avsvimmad, om jag icke slagit huvudet mot spottlådskanten. Detta räddade mig, ty av smärtan vaknade jag till besinning så mycket att jag kunde stiga upp och lägga mig i kaptenens soffa. Nu var febern i full gång. En vit hand — alltid den vita handen! Varför det då? Kanske emedan det bara fanns fyra sådana ombord. En vit hand höllde i mig whisky — o, vad det var ljuvt! — även whisky kan vara ljuvt! I en blink grep jag efter den lilla handen och förde den till mina läppar; i en blink byttes om hand, och jag mötte tvenne iskalla ringar! Detta återgav mig besinningen.

Jag blev ensam i kajutan en stund. Då kommer konstapeln in. Han betraktar mig med misstänksamma blickar. Därpå lägger han sig på knä på durken, petar upp en inskuren järnring och öppnar en lucka; där nedsticker han en lång metallstång och vrider den några slag. Jag började tänka, att karlen ville borra oss i sank, men beslöt att uppskjuta med skrikningen. Nu lutade han sig ned mot metallstången, satte sin mun därintill och började suga. Ett stort vållustigt grin smög sig över hela hans fula ansikte; halsådrorna svällde och ögonen blevo röda. Jag förstod ingenting utan föll i vanmakt! När jag vaknade igen, stod karlen vid min bädd och lade kuddar under mina fötter, så att dessa nådde i höjd med kajutsfönstret, allt under det hans kropp gjorde slingrande rörelser. Jag ville återigen skrika, ty jag trodde att man seglat bort med mig; att vi voro ute till sjöss, men märkvärdigt nog kände jag intet av de rörelser, som karlens kropp antydde. Var jag galen eller var karlen. Hade jag fötterna vid huvudet eller huvudet vid fötterna? Det gick runt omkring för mig!

I detsamma blixtrade den vita handen genom rummet, och en örfil nedföll vid mina fötter på konstapelns ansikte.

— Go to hell, you damned rascal! o. s. v.

Det stod en stor grovlemmad kvinna mitt i rummet, och inom ett ögonblick var karlen fattad mellan båda axlarna och utkastad, varpå följde ett häftigt buller, som när man bryter sönder en stol, och i ett moln av yllekjortlar försvunno tvenne förfärliga vådor i röda strumpor genom dörren.

Konstapeln hade vittjat spritdurken och var drucken. Jag vände mig åt väggen och sov ända till Vaxholm. När jag vaknade följande morgon på hotellet, var jag frisk till kropp och själ.

Vid min säng stod läkaren. Han kände min puls och såg lugn ut. Därpå lämnade han mig ett papper. Överst stod: Vaxholms apotek. Därunder satt faslackad och med apotekets sigill försedd en vacker ljusgrön remsa av det fatala kuvertet, varunder stod skrivet:

»I n n e h å l l e r a r s e n i k ».

HÄR OCH DÄR

Våren på Djurgården.

Av alla årstider är våren erkänt den mest obehagliga, isynnerhet för den som bor på Djurgården och älskar ett ordnat levnadssätt. Jag flyttade dit ut i höstas, när de långa behagliga skymningarna kommo, och solen gick ned redan kl. 4,15, och jag bodde där ända till den 12:te maj, då jag flyttade in till staden.

Som jag ej hade min sysselsättning hemma, kunde jag endast under aftonen njuta av det lugna behaget att bo utom en tull. Allting var så reglerat och gick sin gilla gång. Jag visste alltid, att jag skulle bli överfallen av två hundar vid 6:te lyktan på flottbron, och detta hade blivit ett sådant behov, att jag saknade dem när de ej kommo, och jag ångrade mig bittert, att jag i min ficka burit sten ända från Skeppsholmen för att jaga bort dem. I hörnet av Allmänna gränd stod alltid en polis och sov, varannan kväll den med stora polisongerna, och var tredje den med de röda mustascherna. Mellan Manègen och Hasselbacken började några fulla karlar att hojta, och Kille på Alhambra skällde. När jag så kom in på mitt vanliga toddyställe, sutto flickorna och sydde, jag läste högt för dem ur en aftontidning, och ingen störde oss. När jag så kom dit där lyktorna slutade, gick en rysning över ryggen och det blev mörkt för ögonen. Smutsig om benen letade jag mig hem och rev mig alltid på en spik när jag vred om portnyckeln.

Det låg ett visst behag i detta. Så levde jag lycklig tills den olyckliga februari månad trädde in. Jag fick icke mera tända min lampa kl. 5, ty solen ville ej gå ner. Den 7:de blev jag överfallen av 3 anemiska barn, som ville sälja blåsippor — jag har alltid hatat blåsippor. Detta upprepades sedan varje dag. Den 9:de väcktes jag kl. halv 8 av en bofink, ehuru jag ej ville vakna förrän kl. halv 9. Denna efterföljdes snart av flera, som varje morgon förnyade det störande uppträdet. I början av mars blev saken betänkligare. Jag kom in på mitt schweizeri — i salen stodo sex soffor, 5 voro lediga, den sjätte — min soffa var upptagen. Jag satte mig i den femte och tog in konjak — varför skulle jag dricka toddy?

Jag hade länge anat detta. Blev så varmt i luften med solsken till.

Överrocken blev grön på axlarna och vit i knapphålen. Halvårsgamla fläckar stego upp ur schoddyns mossiga gravar, hatten uppblöttes av de för jorden välgörande vårregnen och lade sig i djupa veck över pannan.

En kväll — jag vill försöka att glömma den — kom jag in på mitt aftonställe. Ingen hälsade på mig, ingen plats fanns ledig — jag måste sitta i farstun vid kuskarnas bord och dricka absint — varför skulle jag dricka konjak?

Det var bittert. Nästa morgon skulle dock göra mitt öde fullständigt.

Flottbron var indragen!

Den som bott på Djurgården, vet vad dessa ord innebära. Jag försökte med ångbåten, men han lade alltid ut när jag kom. En gång låg han vid andra stranden, och då höll jag på att försona mig — men sedan dess gick jag kring Ladugårdslandet, ty jag ville icke ha slumpen att tacka för en lycka som jag förtjänar.

Olyckorna hopade sig.

Jag hade ett vackert strandparti som jag höll på att studera. Ett avtacklat fartyg låg förtöjt en kabellängd från land. En morgon hade akterkättingen sprungit, vinden var sydlig, vraket red för ankaret och tavlan var oduglig. När det blir N. N. O. $\frac{1}{2}$ 0. får jag motivet igen. Detta har jag inte tid att vänta på.

Jag hade utsökt en grupp björkar, som skulle tecknas. De stodo i en backe, där jag icke visste, herr D:s villa skulle komma att stå. Nu har man sprängt bort förgrunden och huggit ned björkarna; därför blevo icke träden utförda på min tavla, som utställdes på Akademiens högtidsdag.

Solen sjönk den sista aftonen bakom Kastellholmens flagga, jag vandrade framåt slätten för att på Novilla säga farväl åt våren och Djurgården — och ännu en gång värma mig vid minnena från den förgångna vintern. Ve! Borta var den mörka vintergrönska, som förr glädde det skumma ögat, kanariefåglarna hade flyttat till svalare länder, artilleristerna hängt sina kornetter i Tivolis pilträd, på golven stodo inga virabord, inga tobaksmoln förmildrade det bjärta solskenet, där förr var glädje och liv och värme, där ljusen från kronorna speglade sig i speglarna, och fontänen sorlade under lagrarnas kronor — där satt en herre och drack en kopp kaffe, under det att en kylig vårvind strök sig in genom den öppna dörren.

I dag på morgonen slog häggen utanför mitt fönster ut sin giftiga grönska, en blivande härd för myggor och spindlar. Innan dess blommor hinna sprida sin stank kring backarna är jag borta.

I Notre-Dame och Kölner-Domen.

(Två ögonblick.)

Vi hade ätit Ostendeostron och druckit var sin liter chablis; vi hade åkt på Skating-Rink nedanför Henri IV och emottagit applåder av den på Pont-Neuf församlade publiken så ofta vi hotade att bryta armar och ben på den glatta asfaltbanan; oktobersolen sken hett, och med hattarna i handen, som de andra parisarna, ställde vi färdan till la Cité, passerade Palais de Justice, besågo S:te Chapelle, som alls icke är någon pärla i arkitekturväg, huru ren än stilen må vara, ty inuti verkar den som målning — ty den är alldeles bemålad — och utanpå verkar den icke alls och är liksom alla andra gotiska kyrkor icke beräknad att ses utanpå. Vi marscherade vidare och stodo så på torget framför Notre-Dame. Är det Notre-Dame? — Ja! så är det! — Det är ju en mycket vacker kyrka! — Ja! Défense d'afficher! Défense d'... stod det på muren.

Utanför portalen upphandlade vi radband med Jesu heliga hjärta på och tilldelade två privilegierade blinda tiggare drickspengar. Vi voro inne! — Det är icke så högt; det är icke så långt; men det är ofantligt vackert!

Solen skiner fullt in genom alla de södra fönsterna och de praktfulla målningarna avtecknas på stengolvet — det är en kolossal Laterna Magica och in skjuta solstrålarna mellan de korta och tjocka pelarna liksom i en ekskog och upp ur kapitalernas murgrön sträcka sig lisenerna, fortsatta av gördlarna, vilkas väldiga grenar slingra sig samman och bilda det öppna, glada valvet! Men långt borta i skogen står en kvinna utanför S:t Josefs kapell, där hon tänt ett smalt vaxljus, icke större än en blyertspenna, vilket i den stora, förgyllda kandelabern fördunklas av sex tjocka ljus, dem den förnäma damen låtit tända, vilken nyss satt den stora blombuketten i den äkta Sèvresvasen därinne på altaret framför S:te Geneviève, därinne, där hon nyss biktat i den rikt skulpterade valnötsstolen för monseigneur själv, under det hennes ekpage väntade utanför på gatan och hennes negerpojkar gjorde narr av de blinda tiggarna.

Vad ber hon om denna gamla, mitt på ljusa onsdagsmiddagen, ensam hållande Gudstjänst i hela den förfärligt stora, glada Notre-Dame? För ett sjukt barn? En vägfarande, kanske förlorad ansedd son? För en man, skjuten som en hund 1871 mot en mur i buttes Montmartre?

Vi fördjupa oss in i skogens dunkel! I varje kapell blombuketter, tjugofrancsbuketter framför de vackra marmorbilderna av alla dessa fattiga lidande Sankt Den och Sankta Den; ljus, mitt i solskenet — huru enfaldigt, men huru rörande som enfalden!

Liksom i en mörk grotta i skogen välvde sig koromgången bakom altaret! En Suisse, en person i uniform hejdade oss. En franc i entrée.

Vi fördes in i sakristian, där man höll på att visa dyrbarheterna för en hop förvånade lantbor. Den där mässhaken skänktes av kejsar Napoleon III, då hans son föddes; den där monstransen skänktes av kejsarinnan då o. s. v.; det där Ciborium skänktes av kejsar Napoleon III då o. s. v.; den där buglan på den där kalken gjordes av kommunarderna... det där antependiet bars av ärkebiskopen Darboy av Paris...

Vi lämnade seansen innan den var slut och vandrade ensamma i koret, bland de döda, bland de lidande. Vad han I mot dessa helgonbilder, dessa monument, resta åt de olyckliga, som lidit och kämpat för vad som, på deras tid åtminstone, var idéer; de söka icke sina platser på gator och torg för att gärna varda hälsade som världens officerare till häst och fots, vilka man så gärna tillber; tänd ljus för dessa arma, som levat i mörkret och som ännu i sin odödlighet gömma sig i kyrkans dunklaste vrå! Låt dem vara!

En präst gick oss förbi; vi hälsade såsom plägsed är och han besvarade vänligt vår hälsning.

Promenaden hade tröttat oss och vi lämnade med saknad den glada, ljusa byggnaden. Vid dörren räckte en gammal tjänare fram en vigvattensviska; vi mottogo hans artighet och lade en skärv i hans bössa. På pelaren ovanför mannens huvud stod ett anslag: T a r i f f e etc. Det var taxa på bönstolarna. Nå, varför icke, då man icke har några bänknycklar!

Jag kastade en sista blick framåt mittelskeppet.

Nu vet jag varför hon är så glad!

Hon är 34 fot lägre än Kölner-Domen (14 fot högre än Uppsala domkyrka), men Kölner-Domen är blott 4 fot bredare.

Och de korta romanska kolonnerna! Ögat har pinnar att kliva på!

Vi voro ute på gatan igen; men den blåa himlen var ful; ögat var bortskämt av det färgade ljuset. Än en blick på fasaden.

Icke ser hon så förfärlig ut som Victor Hugo sagt!

Det är en fästning snarare! Horisontallinjen håller henne kvar vid jorden, likasom det grekiska templet! Det är ett vackert perspektiv å norra sidan, men icke oöverskådligt; stråvpelarna äro indragna i kyrkan och man mäter sig så lätt uppför de fem avsatserna.

- Ser du något av Quasimodo?
- Nej!
- Vi få väl ta Schnaase och Kugler med oss i morgon, så få vi se.
- Och så låta vi bli att taga frukosten vid Châtelet!

Vi skildes med tårar från den beskedliga värden och hans fru på Rue de Douai, där vi varit i pension i tre veckor; han kysste oss på kinden då han lämnade räkningen, som började så här: *A Monsieur 2 Amis*. Huru oskuldsfullt! Han hade aldrig frågat efter våra namn, men givit oss husrum, choklad och tidning om morgnarna, små supéer om aftnarna och frukt, vin, cigarrer och sifoner hela dagen; han hade oss ovetande betalat våra små skomakar-, skräddar- och tvättnotor, ja, han hade till och med likviderat en snickarräkning på 60 frcs; det är en mycket vacker plägsed, den där! Det var emellertid frågan om avsked; kamraten skulle flytta till sin nya ateljé och jag till Stockholm. Vädret var sådant det skall vara de sista dagarna i oktober och så svårt som det kan vara sista dagarna i Paris, så att det icke var med de gladaste känslor man satte sig i kupén kl. 4 e. m. för att i ett sträck åka till Köln och vara framme kl. 5 följande morgon.

Men det bar av; sova blev icke frågan om, ty man hade nog med att passa på vagnombytena. Vid 8-tiden talades en slags svenska som tyskarna kalla holländska; vinet upphörde i väntsalarna; i daggryningen voro vi i sejdarnas land och kl. 5 i Köln.

Vid tillfrågan huru dags tåget skulle gå till Düsseldorf, försålde en järnvägstjänsteman till mig en kommunikationstabell för ett ganska högt pris; men han sålde icke hemligheten att begagna den; jag måste förfråga mig hos en annan tjänsteman, som lämnade en annan uppgift, och så en tredje, som jävade de förre och avlade högtidlig ed på att tåget skulle gå kl. 10 f. m. Det var en glad morgon! Fem timmar på en järnvägsstation; utfrusen, sönderbråkad till kroppen, följaktligen även till själen, hungrig, ledsen och eländig på alla sätt, smutsig så att ögonlocken knarrade på sina sotiga gångjärn; ensam i en främmande, sovande stad, där icke en restauration, ett kafé fanns, fruktande för att ta in på ett hotell, med en historia i minnet om en landsman, som fick betala 30 francs för att han tvättade sig i Kiel; återstod blott att gå upp i staden och promenera i mörkret; ty det var mörkt ännu och lyktorna voro släckta.

Med filten, pläden och nattsäcken i handen började jag min vandring. Det var en gråkall, mulen, fuktig, förfärlig morgon och stengatorna voro dåliga. Jag kom till en bro, som gick över floden; där satt en man till häst på ett högt postament, jag tänkte icke på att erinra mig vad han månne vara för en; jag kunde för övrigt icke se mer än den suddiga silhuetten mot den mörka himlen. Då erinrade jag mig att det var Rhen som porlade under mina fötter; jag skänkte densamma en lång, ofördelaktig betraktelse; det var så långt jag kunde se ett smutsigt vatten mellan fula stränder — och ingenting vidare!

Jag började anställa självmordsdoftande reflexioner över min resa, som så vänt upp och ned på mina föreställningar om den synliga delen av världen, som så skakat mig och sållat mina illusioner att där icke fanns en kvar.

Nordsjön var ju som en spegel i fyra dygn, och man hade sagt mig att den alltid var i uppror. När jag som barn reste över Björkfjärden hade man sagt: det är ingenting mot när man kommer ut på Östersjön; när jag rest på Östersjön sade man att jag skulle se Kattegatt bara; jag reste på Kattegatt i storm och skröt med att Kattegatt var ingenting! Jag hade bara en illusion kvar: Nordsjön! Den skulle dock vara värre än det värsta! Vi beforo den i oktober: midsommarsväder; vi spelade trekarl på storluckan och icke en lapp rörde på sig. Jag har dock Atlantiska havet kvar, men det tänkte jag icke på när jag nu stod och såg på Rhen.

Nattsäcken blev allt tyngre, fingrarna stelare och sinnet svartare.

Under tiden började dagen gry.

Jag vände om på mina spår, gick upp åt staden och befann mig omsider framför ett högt fjäll som tycktes räcka upp i skyarna; det var beväxt med granskog ända upp åt ryggen, och i skogen sprungo vilda djur; förfärliga ansikten av människor och vargar grinade mellan stammarna; då gick en rysning genom märg och ben; jag ville fly, men då såg jag under baldakiner heliga män och kvinnor som trampade på onda människors huvuden och vilda djurs; och de sågo saliga, leende ut och pekade uppåt grantopparna, och där sutto korsblommor och rosor; och då hörde jag sång ur berget och såg ett svagt ljussken glimta mellan trädstammarna och en liten klocka väckte mig till besinning — jag stod utanför Kölner-Domen.

En gammal kvinna kom gående över torget och gick in i kyrkan; jag följde. (Jag hade icke varit i kyrka på åtta år.) Kommen inom dörrarna såg jag på en stund ingenting, ty det var mörkt; jag hörde ett hastigt uttalande av latinska ord av tre eller fyra röster, vilka, då de upphörde, besvarades av en enda djup basröst från ett annat håll. Jag befann mig i tvärskeppet och kunde icke se högaltaret eller de talande; jag ställde mina knyten från mig vid dörren och smög fram. Jag blev rädd då jag fick se vad jag såg; i den förfärligt stora kyrkan brunno två vaxljus vid högaltaret: där stodo tre präster och en korgosse; ljuslågorna kämpade med mörkret och skenet klättrade uppför de höga pelarna, men nådde aldrig upp, ty dessas huvuden slutade i ett mörker, men ändå längre upp trängde den gryende dagern in genom de målade fönstren, och därövan sköto de spetsiga valven ännu högre upp; det var den högsta höjd jag sett; det var högre än himmelen! Jag har sett lampan tändas i Grönskärs fyr då en decembersol gick ner och Östersjön låg under mina fötter; jag har stått på Frognersætern och sett Kristiania stift i fågelperspektiv, men detta var större!

Framme i korets halvdunkel urskilde jag fyra kvinnogestalter; flera funnos icke i morgonbönen!

Mässan var slut; en av de officierande prästerna kom ner från högaltaret åtföljd av korgossen, som bar en lykta framför honom. De fyra gummorna föllo ner på bönpallarna — och jag också; jag var så trött! Prästen bar en monstrans; och när han gick fram pinglade små osynliga klockor, och skenet från gossens lykta irrade mellan pelarna.

När jag steg upp var jag ensam! Det kom en ängslan över mig; de mörka valven trängde sig tillhoppa, och då jag såg uppåt hotade den spetsiga vinkeln att bli ändå spetsigare, pelarna sträckte på sig och syntes beredda att när som helst sluta lederna och krossa mig. Jag tog mitt bylte och gick hastigt ut.

Det var full dager. Jag kastade en blick på den maskstungna fasaden; den var ful, men den var överväldigande.

Jag lämnade Köln ganska uppskakad; ehuru jag försökte resonera bort min skrämsel med motiv sådana som en sömnlös natt, valvens oproportionerligt ringa spännvidd i förhållande till den orimliga höjden, den oavbrutna vertikala linjen genomförd och tillämpad i allt, så var dock intrycket kvar lika livligt.

Alltså fick jag ändå behålla två illusioner på den resan: Kölner-Domen och Atlantiska havet.

För konsten.

Det var en vårdag i början av 60:talet. — Jag gick ned i torget för att höra på gardesmusiken och visa en ny vårrock.

Man spelade just ouvertüren till Don Juan, och jag hade hyrt mig en femöresstol tätt invid musiken för att taga något reda på instrumenteringen, ty jag var musikus, d. v. s. jag var e. o. i stadens auktionsverk och gav lektioner å piano och violoncell.

Jag blev störd i min musikaliska njutning av några taktstampningar tätt invid min stol. Då jag skådade upp, fick jag syn på en gammal man, säkert 60 år, med gråa, tovig lockar och ett intelligent ansikte med duktiga drag. Han var klädd i en lång rock av rödbrunt tyg — kläde var det ej. Mannen var något lutad, men hade han sträckt på sig, skulle han bestämt hållit sex och en halv fot.

Hans ögon voro oavbrutet fastade på musikanterna; en underbar eld lyste i dessa ögon, och man såg på hans åtbörder, att han drömde sig anförä musiken.

Då musiken tystnat, hördes ett enstaka »bra!» Folket vände sig om; man såg på varandra och fnissade; barnen, som alltid äro hjärtlösa, skrattade högt och pekade finger åt den gamle mannen, ty det var han som, nog barn att ej kunna lägga band på sina känslor, givit sitt högljudda bifall tillkänna. Det skar mig i hjärtat; vårsolen blev mörk och mina ögon; jag förargades över människornas ondska och ångrade att jag tagit den nya rocken för att lägga hyende under deras fåfänga. Det var naturligtvis för deras skull som jag tagit på det nya plagget. Ett vemodigt, ömkande löje svävade över den gamles läppar. Jag steg upp från min stol och erbjöd honom åt den gamle; han såg på mig så underligt genomträngande, tackade för mitt anbud, men föreslog i stället att vi skulle promenera tillsammans.

— Herrn är musikalisk? sade han.

— Jag älskar musiken, men hör ej till de utkorade.

— Vill herrn komma hem till mig, så ska vi göra musik? Vad spelar herrn?

— Piano.

— Dåligt instrument, men gör sig gott till en flöjt. Ser herrn, jag blåser flöjt. Jag har hållit på i femtio år, för nu är jag 67, och noter har jag för ett par tusen riksdaler, men kanske vi ska äta middag först ?

— Jag brukar äta på »T e n n k n a p p e n ».

Vi följdes åt till nedre Fredsgatan och åto en enkel middag. Vid bordet tog gubben upp ett parti klibröd ur bakfickan.

— Ser herrn, det är så hälsosamt, detta klibröd, och jag äter numera alltid på detta ställe, ty här tillåter man mig verkligen att äta vad slags bröd jag vill. På förra matstället skrattade man först åt mig, sedan nekade man ätt servera mig något, om jag fortfarande störde vissa herrars aptit med mitt osmakliga bröd. Äro ej människorna galna? Och det säger jag herrn, att om vi ska bli vänner, vilket jag tror, så tala aldrig med mig om spritdrycker eller tobak. — — —

— Men nu ska vi gå hem, så herrn får se hur vågmästar L. har det.

Vi styrde av bort till Köpmangatan, fyra trappor upp i ett gammalt hus. Där hade gubben en dubblett, högst egendomligt möblerad. Ett dåligt fortepiano, några fioler, en violoncell och till sist en ganska försvarlig flöjt, jämte en hylla full med smutsiga och slitna noter. Här funnos från

duetter och trios, ända till oktetter och orkestersaker, allt med flöjt.

Redan vid första försöket — en duett för piano och flöjt — märkte jag det tragiska underlaget i gubbens liv. Han var född musikalisk, vurmade för musik, men saknade det förnämsta av allt — öra och taktsinne.

Det ser verkligen ut som vår Herre skulle roat sig med att skämta med åtskilliga människor, och detta på ett ganska underligt sätt. Han ger dem en brinnande lust att frambringa något skönt eller åtminstone reproducera vad andra frambragt, men nekar dem på samma gång förmåga att utföra det. Till ersättning slår han däremot dessa olyckliga med blindhet, så att de ej märka sin fattigdom, utan leva nöjda i sin lilla drömda värld och skratta åt den skrattande hopen.

Men jag vill först i korthet tala om L:s föregående historia för att sedan kunna återge några drag ur vårt treåriga musikaliska samliv.

L. var ett i Stockholm känt original, och som Blanche redan under L:s livstid ej drog i betänkande att kasta in några skämtord om honom i en roman, tvekar jag icke att med några drag teckna och om möjligt förklara denna egendomliga personlighet från en tid, då ännu ej den moderna nivelleringsprincipen gjort sig gällande, vilken vill sätta alla människor i en hyvelbänk och så draga till med hyveln efter vattenpass, att alla bli lika som ett par hyvlade bräder.

L. började sin bana i en hökarbod, men visade redan där så stora anlag för musiken, att han blev bortkörd. Principalen fann honom en dag sittande innanför disken, blåsande på sin flöjt, vilken han nyss smort med finaste nötolja, då en piga kommer in och begär ett halvt skålpund pottkäs. L. tittar upp från noterna om pottkäsen skulle befinna sig i grannskapet. Tyvärr stod den längst uppe vid taket.

— Finns inte, svarade han, utan att märka principalen.

— Ja men jag ser att den står där uppe, återtog pigan.

— Säljs inte, svarade Lampa och skulle just taga ihop med en skala, då principalen stiger fram — rycker till sig flöjten och kastar den i en mjöltunna.

Här är en lucka i biografien, tills vi finna L. såsom sin egen hökare. Huru detta kunnat tillgå känner jag ej; förmodligen genom arv, ty icke hade han kunnat tjänt sig upp. Han hade emellertid nu bragt det så långt, att han kunde varje kväll hava musiksoaréer hemma hos sig. Traktering ansåg han nu ej behöva tryta, ty det var bara att taga ur boden, »så kostade det ingenting». Nog av, han måste göra cession, och alltihop var som bortblåst. Därpå tog han sig för att arrangera baler, men det gick icke bättre, och slutet blev den fatala konserten på Börsen, där man blåste ut ljusen och ringde i klockan, när L. uppträdde som solist på flöjt.

Detta grep honom mycket djupt, men han gömde smärtan och talade aldrig om den saken för mig förrän sista kvällen han levde,

Oaktat han redan var till åren, gick han in som e. o. tjänsteman i vågen och blev snart ordinarie. Vid den tid jag gjorde hans bekantskap, uppbär han 1,000 rdr i lön, men en vikarie befriade honom från tjänstgöring mot det att vikarien fick sportlerna, och nu florerade gubbens musik ända till sista veckorna av hans levnad.

Vem helst han råkade, som kunde ett instrument, tog han hem med lock eller pock, helst så att de blevo fyra, ty då drog han alltid fram med en kvartett av en tysk, vid namn Aigner, där gubben hade en obligatflöjstämman.

Man följde med honom hem, dels av nyfikenhet, dels av medlidande. Det hände till och med att utmärkta amatörer stötte tillsammans hos Lampa; ja, jag kommer ihåg en gång, då till och med några av kungliga teaterns artister gjorde honom den äran. Då var Lampa lycklig, men hans glädje blev ej ogrumlad, ty han fick hela kvällen uppbära förebråelser för att han ej kunde hålla takten. Gubben skylldes på att han i följd av snuva ej hade någon »ambichy». Då det led fram åt kvällen, blev sällskapet oroligt, ty man hade ej sett en skymt av vått eller torrt till förtäring, och då någon av de yngre var nog dristig att kasta fram något om en hungrig mage, förklarade gubben, att han aldrig brukade äta om kvällarna, och att han för övrigt bjöd folk hem till sig för att göra musik och inte för att äta och suppa.

Efter den förklaringen försvunno de flesta av de gamle, och nu återstod ej annat för honom än att samla unga omkring sig, i vilkas sällskap han förut ej just funnit behag, emedan de kritiserade hans gamla älsklingskompositioner. Snart såg han sig omgiven av en skara unga män, som voro roade av musiken, och som gubben fick kommendera dem och ingen vågade klandra hans takt eller »ambichy», blev han dem särdeles bevågen och bjöd dem som oftast på Piccardon och saffransflätor.

— Tag mera bakelser, gossar, brukade gubben då säga.

Den som höll längst ut av gamla gardet var en mycket besynnerlig figur. Han kallades magister Nyberg, var vikarierande lärare i en lägre apologistkola, hade förr varit student och spelt bort 11,000 rdr — på fiol.

Han var gubbens protegé, d. v. s. Nyberg måste dagligen spela duetter med gubben samt uppbära snubbor var gång det gick sönder i takten, vilket alltid var L:s eget fel. Till gengäld härför åtog sig L. att skaffa Nyberg en plats, vilket tillgick på det sättet, att L. varje morgon vid sitt choklad läste annonserna i Dagbladet.

Långa tider gingo om, utan att någonting ville låta höra av sig. Magistern svalt så han blev mager som en spik, men han tröstade sig med att fiolen dess bättre fick plats under den svarta bonjouren, vilken blev allt vidare och vidare.

— Herrn som tagit studentexamen skall bli tjänsteman, för man lever inte på musiken, herre. Herrn kommer, ta mig tusan, att dö i en vedbod på en kista, om herrn fortfar att spela. Kom ihåg vedbo'n och kistan, herre!

Så brukade L. uppmuntrande tilltala den stackars magistern, vilken aldrig svarade, av fruktan att gå miste om det varma husrum, som han fick åtnjuta under de stunder, han var hos L. och spelade. Jag kan knappt påminna mig hava hört den mannen yttra ett ord, mer än en natt då vi gingo hem tillsammans och han berättade huru han hört Mozarts G:moll symfoni spelas på en konsert. Han talade då så att han darrade i hela kroppen och grät som ett barn.

Omsider lyckades L. en dag få tag uti något passande för den stackars magistern. Man annonserade efter en person, kunnig i att måla likkistplåtar — med vers på.

— Men inte kan jag göra vers, invände Nyberg, som helst ville bliva kvitt arbetet.

— Men jag kan, jag, ser herrn, svarade Lampa. Här finns härinne, tillade han och pekade på sin verkligen imponerande panna. Och dessutom ha vi psalmboken.

Och nu måste magistern under L:s överinseende måla likkistplåtar. Gubben dikterade och Nyberg skrev. Medan de vilade sig, gjordes duetter. Men snart ledsnade båda, och Lampa icke sist, ty han tyckte det vara alltför livliga påminnelser om sin förestående bortgång, vilken han önskade så avlägsen som möjligt. Innan han lät magistern gå till magasinet för sista gången, ville han ändå två sina händer och gav honom därför en ytterligare påminnelse om vedboden och kistan.

En ny finansplan måste uppgöras för den fattiga Nyberg. Att giva honom några kontanter gjorde L. ej gärna, ty dels tyckte han det icke löna mödan, dels ansåg han arbete vara hälsosamt.

Han hade i sin ungdom hopsatt en »polacka» och låtit trycka densamma. Den var satt för piano, »men lämpade sig särdeles väl för flöjt», som det stod på titelbladet. Som nu ingen människa hade köpt densamma, återstod blott för L. att sprida sitt kompositörsnamn för intet. Emellertid hade han väl tjugo exemplar i behåll. Av dessa skulle Nyberg få tio att sälja för underpris åt bekanta, på det han av inkomsten skulle kunna leva tills han skaffat sig en plats, men ingen ville köpa, på grund därav, att Nyberg aldrig ville bjuda ut kompositionerna, vilka han var nog musikalisk att kunna värdera. Det blev alltså ingen inkomst av, och Nyberg fick leva ändå — på vad vete vår Herre. Magrare kunde han icke bliva och ej olyckligare heller, men han klagade aldrig. Det är troligt att L. kastade åt honom ett och annat ben från sitt magra bord.

Tålmod hade han som en ängel och ond var han blott en gång, som jag såg. Vi spelade en av Plegels trior. L. kom av sig, och trogen sin vana skrek han:

— Det är då själva fan att aldrig magistern kan hålla takt!

— Nej, si nu var det vågmästarn! var Nyberg nog djärv att svara, varpå han steg upp, tog fiolen och gick.

L. blev häpen över sådant mod hos den beskedliga Nyberg.

— Gemen karl att vara häftig också! ta humör för så litet — beskedlig stackare — men kan aldrig lära sig takt. Han skulle ta värvning på en tid och gå rekryt — hm! hm! förstöra nöjet med sitt retliga lynne. Vi få väl taga en duett, kära du.

Och nu togo vi en duett för flöjt och violoncell. Gubben hade noter för alla instrumenter.

På tre dagar syntes ej Nyberg till. L. blev orolig, men visste ej var magistern bodde eller om han bodde någonstades, ty det talade aldrig Nyberg om. Fjärde dagen kom Nyberg tillbaka lika from som förr. Mat kunde han undvara, men ej musik.

När jag blev närmare bekant med L., vann jag hans synnerliga förtroende och blev honom outhärlig. Jag var den skickligaste pianist i Stockholm, påstod gubben, och skälet var att jag aldrig tredskades, utan följde med hans flöjt, huru illa han än drog i väg.

Under vårt snart dagliga umgänge hade jag tillfälle att iakttaga åtskilliga egenheter hos honom. Han var mycket ohägad att dö, och för att förlänga sitt liv, åt han på sistone rått kött och klibbröd, under det han fördjupade sig i studier av gamla läkareböcker. Om nätterna stod han i en vedkällare och sågade ved för att bli varm och sedan få sova desto bättre. Om dagarna tog han sig långa promenader och var vid sina 67 år vid full vigör.

Under allt detta hans sökande efter hälsans bibehållande gömde sig dock något, som jag snart fick klart för mig. Gubben var giftassjuk, icke av håg för äktenskapet, utan av lystnad efter ett rikt parti, varigenom han skulle kunna komma i tillfälle att göra riktig musik. Har jag endast fullt upp med mat och dryck, tänkte han, så får jag nog dem som spela. Dessutom hade han i många år drömt om en dyrbar »Böhmflöjt». Får jag blott en rik hustru, så får jag nog en flöjt, och får jag en sådan flöjt, så skall ni, ta mig tusan, höra att Lampa har »am-bichy». Och gubben gick verkligen åstad att fria. Korgar fick han naturligtvis till höger och vänster, men lät ej modet falla.

Så hade han en gång fått spaning på ett gammalt ogift fruntimmer, en rik och musikalisk mö. Om hon hade föräldrar i livet visste han ej, och det bekymrade honom föga. Han hade emellertid aning om att hennes fader skulle leva i en mycket hög ålder. Nog av, L. klär sig svart med vit halsduk, skickar magistern att köpa en blombukett, inrullar sin polacka, omknuten med ett rött sidenband, dock så att kompositörens namn tydligen kunde läsas utanpå, tar sig en droska och åker till den gamla mamsellens bostad. Han kommer dock icke längre än i förstugan, där han emottages mycket kallt av den blivande makan. Han börjar med polackan. Mamsellen häpnar. Därpå rycker han fram med blombuketten och frieriet, men detta har till följd ett hysteriskt

anfall, varvid fruntimret dock bibehåller nog besinning att öppna dörren, skjuta ut den åldriga friaren och kasta blommorna och polackan efter honom. Av hela det förfärliga ordsvallet kunde gubben ej uppfatta mer än att hennes fader hade dött samma dag på morgonen.

— Hin till otur också, att gubben skulle dö just som jag kom att fria. Otur också att jag skulle komma att fria, just som gubben dog.

Sedan friade L. aldrig mer.

Hans levnads slut nalkades, och symptomerna voro nog kraftiga att övertyga honom själv därom, han som likväl aldrig trott att han skulle dö, förrän åtminstone framåt sitt hundra år.

Han blev retlig till lynnet, och alla övergåvo honom, till och med de unga. Blott Nyberg och jag höllo ut.

En kväll hade vi gjort kvartetter tillsammans, och L. hade uppfångat en ung notarie som spelte altfiol. Gubben var den kvällen alldeles omöjlig — ingen takt, ingen ton i flöjten; det gick sönder oupphörligt.

Notarien, som brukade spela med i Mazérska kvartetten, blev ursinnig och gav L. hårda ord hela kvällen. Till slut utbrast han med den mest överlägsna ton:

— Hör nu, vågmästare! stoppa herrn sin pipa i säcken och knyt väl igen. Herrn skulle aldrig ha kommit sina läppar vid en flöjt, ty herrn har ju varken öra eller begrepp om takt!

L. satt mållös. Ännu hade ingen haft hjärta att säga honom sanningen, och nu kom hon som ett åkslag över honom. Han förlorade det enda han hade att stödja sig vid — tron på sin musikaliska begåvning. Hela hans förflutna liv låg som ett moln bakom honom, och nu förstod han med ens alla de lömska skratten, som han förut ej aktat på.

Nyberg, den ädla själen, som alltid trott på L. och nu såg honom krossad och förödmjukad, blev upprörd i sitt innersta av harm och sprang upp från stolen med ovanlig livlighet för att säga notarien en hel hop obehagligheter. Läpparna darrade och ögonen voro fuktiga. Orden trängdes om varandra, och det enda han fick ordentligt fram var ett ljungande:

— Skäms, lymmel!

Notarien tog sin hatt och gick, i det han ytterligare kastade några glåpord åt L. och hans musik.

— Magistern skall vara lugn. Det anstår en filosof, sade L. åt Nyberg, då denne ämnade skicka några avskedsord åt den bortgående.

— Vill ni gå ut och gå, gossar? fortfor han. Och då jag föreslog en trio, skakade han blott på huvudet och lade bort sin flöjt.

Då vi kommit ut på gatan gingo vi helt tysta bredvid varandra, till dess L. först tog till ordet och till vår stora häpnad frågade om vi ville röka en cigarr. Vi tackade och gubben gick själv in i en cigarrbod och köpte två cigarrer.

Medan vi väntade utanför, mumlade Nyberg för sig själv: Stackars L., han lever icke länge.

Under vägen växlades icke många ord, och ej ett enda om musiken.

Följande eftermiddag gick jag upp till L., som jag fann sängliggande och sjuk. Han hade stått uppe halva natten och klistrat ihop gamla noter, som skulle bindas, när han blev gift. Uttröttad därav hade han lagt sig fram emot morgonen och vaknat mycket sent, oförmögen att lämna sängen. Hans ansikte var betydligt förändrat och hans röst matt. Bredvid sängen stod ett skärbräde med hackat rått kött och en karaffin vatten.

— Det var snällt att du kom, så att jag fick säga adjö — det bär av snart! hälsade mig gubben.

Jag sökte övertyga honom, att det ej var så farligt, men det lönade ej mödan.

— Vill du göra eld i kakelugnen? Det börjar bli svalt, avbröt han mig, och nu förstod jag huru det stod till.

— Behöver du näver, så tag i notskåpet. Det räcker nog till, fortfor han.

Jag svarade ej, utan skar några trästickor, och snart hade vi en duktig brasa.

— Öppna nu chiffonjéklaffen — tredje lådan till vänster uppifrån — tag hit den!

Och nu gick han igenom en bunt papper och brev, som jag anmodades att kasta på elden. Sist återstod blott ett konvolut. Han stirrade på det och lade det under huvudgården. Efter en stund tycktes han ångra sig och tog fram detsamma, öppnade det och lämnade det åt mig att lägga på elden. Papperet brann först, så att jag genom röken kunde se en flik av en fordom rosenröd klänning. Om ett ögonblick var den svart som den andra askan.

— Hör du, Gustav, började han ånyo efter en stunds tystnad, tror du på ett liv efter detta?

— Visst gör jag det, farbror.

— Ja, det gör jag allt med! Man kan således räkna på att få leva igen ett nytt liv, ett bättre än detta, som bara för mig varit ett stort misstag... Vårföre blev jag född? Var det bara för att spela narr åt människorna? Jag vet att man skrattat åt mig, jag vet det; men jag levde ändå, ty jag trodde på min kallelse. Nu tror jag inte längre. Därför är det slut... Men vem gav mig den där tron? Vår Herre kanske? Då hade han väl någon mening med det? — Giv mig min flöjt! — — Kasta honom i elden.

Jag hade ingenting att svara men dröjde likväl.

— I elden med den boven! skrek gubben, och nu reste han sig på båda armarna, för att se hur det sprakade om buxbomen.

— Hör du hur det visslar i honom? Nu kan han spela. Se bara hur klaffarna smälta hela skalan uppåt... Så där, nu kommer C-klaffen. Hör du så han piper? Jag tror han gråter. Ja, gråt du! Det är ingen som skrattar åt dig, om det blir falskt.

Gubben föll tillbaka på sin bädd och grät.

Under tiden hade Nyberg kommit in och stannat vid dörren. Han förstod genast vad det var frågan om och därför brydde han sig ej om att fråga hur det stod till.

Då L. fick se honom, räckte han honom handen. Nyberg såg förtvivlat sorgsen ut och teg. Därpå satte han sig vid brasan.

— Är inte fiolen med? frågade L. Nyberg gick efter sin gamla vän.

— Spela för mig, herr Nyberg!

Och Nyberg stämde och stämde; till sist kom han sig i gång. Han spelade utan noter, men stirrade oavslåttligt in i kakelugnen på de ramlande bränderna. Han måtte hava sett underbara syner, ty så hade jag aldrig hört honom spela. Det var hela hans förflutna liv, som rullade upp sig för mina blickar. Först flöt ett adagio fram stilla och fridfullt, som barndomens dagar. Ljusa gestalter stego fram, ty tonerna togo form, och bland dem en kvinna, mild och helig, som minnet av en moder. Tempot ökade sig, och en virvlande vals hoppade fram över strängarna, så att det kvittrade om fiolen. Det var ynglingalust och stormen av vaknande lidelser. Stråken tröttnade vid flänget, och med en sista ansats gjorde han en djärv övergång. Då började ett ihållande allegro agitato i de mest sönderslitande modulationer. — Svikna förhoppningar, bruten tro, allt vad av sorg och elände som kan innebo i ett människohjärta fick nu ej längre rum i den trånga granlådan. Där hade sorgerna legat gömda i långa, långa år, som i en likkista. Nu stego de döda minnena upp. Förtrollningen var löst. Nu fick den olycklige äntligen fram vad han så länge förgäves sökt. Han fick gjuta ut sitt överfyllda hjärta, men ej i sönderslitna suckar och brutna rop, dem ingen förstod, utan i fulla toner och rena harmonier. Varje sorgens mask, som frätt hans bröst, kröp fram och var en skön fjäril. Mörkret blev vårsol och suckarna fågelsång. Det var ej en ynglings hejdlösa förtvivlan; det var en manlig sorg. Själv satt han hänryckt och förvånad över sin musik, ty sådant hade han aldrig hört förr, och när han tystnat och låtit fiolen sjunka mot knät, vaknade L.

— Kom hit, gossar? viskade den gamle och tog våra händer; god natt med er och tack för i dag; ni har aldrig skrattat åt mig. Låt bara bli den fördömda musiken!

Nyberg satte sig på golvet bredvid sängen och höll gubbens hand. Han såg på honom så sorgset. Det var också den enda människa som hyllat honom på hela jorden.

Jag gick fram till sängen. Efter en stund var L. död, och Nyberg sov.

Han såg så lycklig ut, att jag tyckte det vara synd att väcka honom.

När han vaknat och såg att L. var död, föll han på knä och kysste gubbens hand utan att säga ett ord eller fälla en tår.

Sedan vi jämnat nycklarna åt städerskan, gingo vi ut. Jag bjöd Nyberg att äta kväll på F r e d e n . Då vi suttit till bords en stund, kom en herre in och såg särdeles nyter ut.

— En nyhet, L. har slocknat! skrek han åt källarmästaren.

— Vad säger herrn?

— Jo, L., den där galna musikvurmen, har kolat av i kväll.

— Å fan! Nå ja, det var inte för tidigt! Det var en snål kanalje och lär väl i alla fall ej lämnat mycket efter sig.

— Det är visserligen bara möblemanget, och det köpte han på stadsauktion för 50 år sen; men tror herrn inte ändå, att han hade dem som friade till det gamla skräpet?

— Å nej!

— Jo, det var två besynnerliga figurer, som slogo för gubben på sistone, men han lär inte ha gjort något testamente, så de ha allt spelt en dålig fiol.

— Hade icke herrn också fått något löfte, vill jag minnas?

— Jo bevars, men det trodde jag aldrig på och därför gav jag tusan att spela med gubben.

Efter den kvällen såg jag aldrig Nyberg mer, icke en gång på L:s begravning.

Men av en släkting till honom har jag sedan fått höra hans ganska romantiska lidanden och död, vilka bevittna hur trogen ända in i döden han blev sin första kärlek, musiken.

Det var en nyårsafton, ett par år efter L:s död, då Nyberg, som under denna tid fött sig på vikariat i apologistskolan, omsider tröttnade på ett arbete, som, med undantag av psalmsånger vid morgonbönerna, berövade honom allt tillfälle till musikaliska sysselsättningar, tog sin Matts ur skolan och började spela fiol igen.

Detta gav intet bröd, och snart måste Nyberg för första gången i sitt liv gå ifrån sin fiol, för att betäcka en del av hyran. Förut hade han alltid haft sin tillflykt hos L., hos vilken han fick gömma sin skatt. Nu var det slut med glädjen för den stackars magistern. Vad skulle han numera leva för? Ingenting, naturligtvis, och då tyckte magistern det vore bättre om hans tillvaro upphörde. Återstod alltså blott att dö. Han vandrade ut till Djurgården, där han åtminstone kunde få räkna

på att vara ensam. Det var en klar månskenskväll och så kallt, att själva månen tycktes blekna. Träden voro betäckta med rimfrostkristaller, vilka bröto det klara månlyuset, så att luften syntes uppfylld av ett ofantligt antal små ljusflingor, vilka hoppade från kvist till kvist. Stjärnorna sköto blixtar. Marken gnistrade. Hela naturen spred ljus, men ljus utan värme.

Han satte sig i en driva vid en stor alm, men när han suttit en stund, tyckte han det blev kallt och måste upp för att gå sig varm. Han var för mörk i hågen att kunna njuta av det magiska landskapet. Plötsligt stannade han.

Någon hade ritat med en käpp i snön underliga tecken. Nyberg tänkte och sökte minnas. Han hade sett dessa figurer förut. Var visste han ännu ej, men han blev så varm om hjärtat. Han kände huru dunkla föreställningar stego upp och blevo allt bestämdare. Han var tillbaka i sin första barndom. Det var en julotta i Clara kyrka. Barnen sjöngo från orgelläktaren, och han trodde det var orgeln som sjöng. De många ljusen brunno så vackert till en början, men snart blevo de rökiga, ty han hade förut med rädsla sett de stora spetsiga fönsterna stå där svarta som spöken. Nu började det dagas, och de blevo mörkblåa, men fönstret över altaret blev ljusblått, och då såg han ett öga av guld, och i detta öga stod just detta underliga tecken — när ögat såg så skarpt på honom, mindes han, men ju högre solen steg, dess mindre blev dess blick. Snart stod fönstret i guld och purpur, och man sjöng julpsalmen: se natten flyr för dagens fröjd, och han gick hem för att se på sina julklappar, som han ej sett sen gårdagen, och så glömde han bort ögat med de underliga tecknen. Sedan dess hade han visserligen lärt vad de betydde, men han hade aldrig känt dem så djupt som just nu.

Nyberg hade kommit mitt för Fjällstugan och gick framåt, stirrande på marken.

Då hörde Nyberg psalmsång ovanför sitt huvud. Han skådade upp och fick se Fjällstugan uppe i backen, strålande av ljus. O, det såg så varmt ut, det ljuset. Och han gick uppför backen och kom in i en förstuga och där satte han sig och glömde att det var kallt. Sången vaggade honom in i ljuvliga drömmar, och snart föll han i sömn, matt av hunger och köld.

Ett litet sällskap andligt sinnade brukade hålla gudstjänst i Fjällstugan och när de församlade nu slutat det gamla året med bön och lovsång och kommo ut, fingo de se den halvt förfrusna mannen, som satt med händerna hopknäppta över bröstet. De prisade Gud, som skickat dem en medbröder, på vilken de kunde offra sin kärlek, och de togo in honom i stugan och skötte om honom.

Åtta dagar levde Nyberg efter denna nyårsnatt. Därpå dog han i en varm säng, omgiven av bedjande systrar och bröder i Kristo. Om han blev »omvänd», innan han dog, vet jag ej, men nog var han lycklig som fick dö, tacksam mot människorna, vilka alldeles oförskyllt vårdade honom, och stolt i medvetandet att vågmästarn en gång åtminstone fick orätt, då han spått honom att han skulle draga sista andedraget i en vedbod.

Början av Ån Bogsveigs saga.

Björn hette en man och hans hustru Thorgerd. De hade två söner, Thore och Ån. Thore var hirdman hos kungen, men Ån låg hemma i kokhuset och var kolbitare.

Nu var Ån fjorton vintrar, men ville ej göra gagn, utan satt med ena handen i huvudet och rev i bränderna med den andra. Detta tyckte trälarna mycket illa om.

Björn kom in: Nu, frände, bör du vara verkför. Det mildrar i luften, och kälen har gått ur jorden. Stig upp och hjälp oss bryta torv på tunet!

— När jag hinner till märket, skall jag komma; nu råar jag inte.

— Fånyttig är du, son, och litet hugn lär du giva mig. Broder din är en frack karl, men du blir en odåga.

Björn sparkade åt honom och gick.

Ån hade skurit ett märke i golvet, sju fotlängder från elden, och trälarna hade givit honom in, att han inte var karl, förrän han hunnit märket.

Ån hade ett hiskligt utseende. Trälarna hade genom att beständigt kliva över honom nött ut hans benkläder, så att knäna voro bara. Armbågarna stucko ut genom ärmarna. Röken hade färgat hans hår rött och svärtat hans ansikte. Därför logo alla åt honom. Modern ville ge honom en ny klänning till julen, men Björn sade, att han ingen skulle få.

Grisar sprungo omkring i stugan och gjorde ofog; men det var en, som var beskedligare än de andra, ty han smutsade ej Åns sänghalm och han var Åns vän. Ån kallade honom Grotte. Var gång fadern sparkade Ån, gjorde denne en visa för Grotte; ty det var ingen ann' som förstod vad Ån sjöng, och därför sa' de att han var dåre. Men Grotte kom alltid luffande, satte sig på bakbenen och klippte med öronen: det är bra. —

Dagvården var färdig.

— Lyft av kitteln! sade en träl till Ån.

— Inte, sa' Ån.

Trälen tog med slevan i sådet och kastade på Ån. Ån torkade sig i ansiktet och teg.

— Lägg till honom, du Ån! skrek en annan träl.

— Jag rår inte, sa' Ån och lade sig i halmen. —

Det började dagmejna och isen smalt från jöklarna. Då blev Grotte orolig, ty en gylta hade kommit in i stugan. Han ledsnade på Åns visor och blev borta en natt. Ån kunde inte sova. På morgonen kom Grotte in och tittade i dörren. Ån lockade honom, men då kröp han bakom mjöllåren.

Då kvad Ån:

»Gångekarl,
För goemånad
Akta dig!
Isen är hal,
Skaren är lömsk,
Skredet går,
Bäcken går,
Böljan går.»

Grotte kröp fram, och Ån torkade honom i ögonen med rockärmen.

Nästa morgon låg gyltan död.

När marken blev grön, gick Ån ut i dalen.

Grannens dotter låg vid bäcken och tvättade lärft. Ån satte sig på en sten, lade händerna på knäna och såg på.

— Fryser du om knäna? sade Drifva.

Ån blev blodröd i ansiktet.

— Hjälp mig rulla hit bunken, goda Ån!

Ån steg upp och tog bunken på huvudet.

Då log Drifva.

— Varför ler du åt mig?

— Stackars Ån, som ska vara dåre!

Ån tog sig på huvet och tänkte.

Då skrattade Drifva, så att barmen spratt under linet.

Thore kom tillstädes och satte Drifva på sitt knä. Ån blev vit under ögonen och tog upp en sten. Då kom Grotte och rock honom i rocken, så att bakstycket gick. Ån lät stenen falla och vände sig om. Då skrattade Thore och Drifva igen. Men Ån stack fingerna i öronen och sprang hem.

Då solen steg på himlen och första havsvaken syntes, skulle Thores bröllop stå. Därför var nu mycket bång i kokhuset.

Grotte kom en morgon gnällande och gömde sig bakom Ån, ty trälarna voro hack i häl efter honom. Ån tog eldtången och slog omkring sig, så att Grotte fick frid den dagen.

Nästa morgon var Grotte borta. Ån sprang upp. Största grytan var påsatt, och Grottes huvud grinade mot Ån.

Då kvad Ån:

»Sjung ej så sorgligt, gryta du!
Grotte min vän, han sover nu.
Röken stiger mot himmelen blå,
Men jag ligger kvar på mitt smutsiga strå.
Grotte, Grotte, ditt liv man tog.
Gyltan, din vän, var det jag som slog.
Grotte, Grotte, grina ej så!
Aldrig skall jag din gylta slå.»

Ån kastade sig på golvet och öste halm över huvudet.

Björn kom in och ruskade i honom.

— Vak upp, son, och hjälp bror din! Ån teg.

— Är du karl, du, och ligger som en illdöing i lorten?

Ån teg.

Björn tog ett spett och slog honom över halsen.

Ån vände på sig.

Björn slog.

Ån reste sig på armbågarna och såg fadern i ögonen.

Björn höll upp.

— Res på dig!

Ån satt still.

Björn slog av spettet.

— Nu är det slut, far! sa Ån och satte fadern i en fållbänk, så att gaveln gick ut.

— Du är stark, du! sa' Björn.

— Inte ännu, sa? Ån.

— Varför gör du ej gagn?

— Jag är inte vid märket än.

— Dit kommer du aldrig.

— Gör jag inte?

Ån tog sig på huvet och tänkte.

Björn gick.

Ån satt till kvällen och såg på märket. Sedan blev han borta i tre dygn.

På tredje dagen, då Thores bröllop skulle stå, kom Ån uppifrån fjället med en stol på ryggen.

Först gick han till grannens gård och smög sig till vindögat på frustugan, därpå sprang han i fläng hem till modern.

— Här ska du ha, mor! sa Ån och ställde ned stolen.

— Vad skall jag med honom?

— Du skall vila dig.

— Fötterna äro ju för höga, kära son, så jag aldrig kommer i honom.

Ån tänkte.

Björn kom in.

— Var har du varit?

— Tyst, far! sa' Ån.

— Vem har givit dig eken?

— Tyst, far, när jag talar vid mor!

— Skäms du inte, pojke! Du har stulit mitt virke.

— Det ljög du, Björn!

Björn slog Ån på kinden.

— Det gick något sönder, sa' Ån och tog sig på huvet. Björn blev än vredare och slog stolen mot golvet, så att han föll i spillror.

— Kan du laga den? sa' Ån.

Då Björn gått, sade modern till Ån:

— Var har du varit, son?

— Jag har suttit vid stranden.

— Vad gjorde du där?

— Jag väntade.

— Väntade?

— Ja, det brukar komma virke med vinden.

— Du har inte stulit fars ek?

— Fars?

— Björns!

— Stulit?

Ån kastade sig på golvet. Modern lade hans huvud i sitt knä. Då stönade han och pustade, så att det rock i hela kroppen.

Modern gav Ån en kappa för att skylla sig, när bröllopsfolket skulle komma.

Ån låg i kokhuset, ty Björn hade förbjudit honom att visa sig.

Mot natten voro alla gästerna druckna. Ån hade tömt en bytta öl, som trälarna givit honom. Därav blev han så lustig att han bara skrattade. Då samlade han ihop bitarna av stolen i ett knypte, sotade sig i ansiktet, tog kappan på och gick in i salen. När han kommit mitt på golvet, släppte han knytet och slog upp ett skratt, så högljutt att gästerna sågo på varann och hundarna började tjuta på tomten.

— En dåre, en dåre! ropade de. Det var en dråplig skämtan du skaffat oss, Björn.

— Kan du göra visor? frågade Ivar Bjesse.

— Jag har bara gjort en stol.

— Har du inte gjort visor förr?

— Jo, men det har gått sönder nu.

— Vad har du i knytet? frågade Guse.

— Där har jag en brudstol, men han är också sönder.

Ån slog upp ett skratt igen, än högljuddare.

— Tag av dig kappan, när du kommer in till folk! sade Guse.

Ån teg.

Då sprang en dörrsven bakifrån och drog av honom kappan.

Då logo gästerna.

— Vad heter du? frågade Gisle.

— Dåre!

— Det är du, men vad heter du?

— Tjuv kallade min far mig, men nu har jag ingen far.

— Vad fick du i namnfäste?

— Fråga Björn!

— Vad har du fått fatt den där dåren? sade Gisle till Björn.

— Jag känner honom inte, sa' Björn. Ån såg på modern.

— Det är min yngre son, sade modern.

— Du känner inte din hustrus barn, du? sa' Gisle.

Björn såg ned på golvet.

Ån tittade på fadern, löste upp knytet och tog fram den största stolsfoten.

— Du är en storkarl att göra pojkar, du! sa' Gisle.

Ån spottade på stolsfoten och slungade honom mot huvet på Gisle, så att han föll sanslös under bordet.

Gästerna sprungo emot Ån, men Björn gick emellan; då blev det tyst i salen.

Trälarna buro in grisen och ställde honom framför bruden. Ån kände igen Grotte, gick fram och kysste honom mellan ögonen.

Då log folket.

— Känner du igen honom? sa' Drifva.

— Skulle jag inte känna min vän? Ty det var han ändå tills han sov hos gyltan; men jag drap gyltan, och då dog Grotte.

— Han sörjde sig till döden, tror du?

— Det tror jag inte. Det var för din skull han dog, och det gjorde han gärna.

— Jag har gjort dig ont, Ån?

— Det blir väl värre.

— Varför slog du gyltan?

— Det minns jag inte, men jag fick inte sova.

— Du skall bli en klok man en gång.

— Tror du, tror du? sa' Ån och tog sig på huvet.

— Bär inte något agg till mig, Ån! sade Drifva.

Ån spratt till, tog Grotte under armen och sprang ut i backen. Där grov han ner honom och kastade en jordhög över. Sedan låg han där fram emot morgonen. Då gick han och lade sig på tröskeln utanför Drifvas sovkammare.

När solen steg, gick han till bäcken och tvådde sig från huvud till fot. Därefter tog han på en ny klänning och en båge, som han gömt på ett loft.

Thore skulle den dagen fara till kungen. När han kom till stranden, satt Ån på en sten.

— Bor kungen därborta? sa' Ån och pekade utåt havet.

— Det gör han.

— Är det långt dit?

— Du ser röken från hans ärnar, sade Thore och visade på en morgonsky, som låg i havsbrynet.

— Jag har lust att följa med, sa' Ån.

— Det tror jag, men det får du inte.

Ån gick ombord och satte sig i lyftingen.

Då gick en av Thores män fram och slog ikull Ån,

— Du är inte så stark, du, som du tror.

— Man vet inte vad man ska tro, sa' Ån och kastade mannen i sjön.

Ån blev övermannad och bunden vid en fura på stranden. När ankaret lyftes, sprang Ån ombord med furan på ryggen.

— Får jag bli din skosven? sa' Ån till Thore.

— Du skall bli kungens hirdman.

— Jag är inte vid märket än.

— Dit kommer du aldrig.

— Tror du det också?

— Du slöt ju upp att växa för tu år sen.

— Jag blir aldrig längre?

— Längst är lång nog.

— Längst?

— Ja, du är längst.

Ån tog sig på huvet.

— Du är den starkaste också.

— Varför har du inte sagt det förr?

— Jag visste det inte.

— Nej — inte jag heller.

Draken blev rodd ut ur fjorden för att komma till väder.

— Sa' du farväl åt mor? frågade Thore.

— Det glömde jag. — Är kungen mycket lång?

— Kungen är mycket stor.

En vit duk fladdrade från en klippa på stranden. Thore steg upp i bakstammen och viftade med sin sköld. Ån blev mörk, lade sig i förstäven och stirrade fram åt den ljusa skyn.

— Vill du inte säga farväl åt mor? sade Thore.

— Mor! sade Ån och sprang tillbaka till brodern.

Solen gick ned. Landet låg som en ljusblå rand bakom dem. Då hördes ett dån i luften.

— Vad är det? sa' Ån och sprang upp.

— Det är vädret, som kommer.

— Ha vi långt kvar?

— Vi ska börja nu, sa' Thore och lät hissa på.

[A] Här finnas barn på 10 år, vilka aldrig hava sett en häst! Man har varit betänkt på kamelavel, men kommunalstyrelsen har avslagit.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK I VÅRBRYTNINGEN ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through

1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you

paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.